

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๗๗๖

ที่ กษ ๐๔๐๔/ว ๕๕

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนัก ผู้อำนวยการศูนย์ และผู้อำนวยการกอง
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐
ผู้เชี่ยวชาญส่วนกลาง และผู้เชี่ยวชาญสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ ๑ - ๑๐
ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กรุงเทพมหานคร

ด้วยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้ปรับปรุงคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงจัดทำแนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยกำหนดรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงินให้ครอบคลุมการดำเนินการของสหกรณ์ เช่น กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีบัญชี จัดทะเบียนจัดตั้งใหม่ ตกค้างการสอบบัญชี ควบเข้ากัน แยกจากกัน และการชำระบัญชี รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและประจำปี โดยให้ถือปฏิบัติสำหรับการสอบบัญชีสหกรณ์ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ทั้งนี้สามารถดาวน์โหลดแนวทางฯ ดังกล่าว ได้ที่เว็บไซต์ของสำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี : https://private.cad.go.th/main.php?filename=R_Rule หรือ QR Code ที่ปรากฏด้านล่างนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และแจ้งให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อแจ้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในสังกัดทราบและถือปฏิบัติ

(นายโอกาส ทองยงค์)

อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชี
สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ กษ ๐๔๐๔/๖๕๕

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
เทเวศร์ กทม. ๑๐๒๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

เรียน ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ด้วยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ได้ปรับปรุงคู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ใช้เป็นแนวทางในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จึงจัดทำแนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยกำหนดรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงินให้ครอบคลุมการดำเนินการของสหกรณ์ เช่น กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีบัญชี จัดทะเบียนจัดตั้งใหม่ ตกค้างการสอบบัญชี ควบเข้ากัน แยกจากกัน และการชำระบัญชี รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและประจำปี โดยให้ถือปฏิบัติสำหรับการสอบบัญชีสหกรณ์ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ทั้งนี้สามารถดาวน์โหลดแนวทางฯ ดังกล่าว ได้ที่เว็บไซต์ของสำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี : https://private.cad.go.th/main.php?filename=R_Rule หรือ QR Code ที่ปรากฏด้านล่างนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายโอภาส ทองยงค์)
อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี

กลุ่มมาตรฐานการสอบบัญชี

โทร. ๐ ๒๖๒๘ ๕๒๔๐ - ๕๙ ต่อ ๓๔๐๓

โทรสาร ๐ ๒๖๒๘ ๕๗๗๒

แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชี
สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชี สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี
www.cad.go.th

คำนำ

รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นงานชิ้นสุดท้ายของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็นการให้ข้อสรุปจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีได้จากการตรวจสอบบัญชี ในรูปแบบของการแสดงความเห็นต่องบการเงิน รวมทั้งรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและประจำปีก็เป็นการรายงานข้อเท็จจริง/ข้อสังเกตที่ตรวจพบ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของสหกรณ์ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ และข้อบังคับของสหกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชี ได้กำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดรูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน 4 แบบ รวมทั้งรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีและประจำปีเป็นเอกสารแนบท้ายระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562 แล้ว ดังนั้น กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงจัดทำ “แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชี สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์” เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสหกรณ์มีแนวทางในการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีและรายงานผลการตรวจสอบบัญชีให้เป็นแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ได้มีการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ควบ แยก และชำระบัญชี ซึ่งในส่วนของรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีสหกรณ์ชำระบัญชีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจากที่เคยออกหนังสือไปแล้วก่อนหน้านี้ ดังนั้น จึงขอยกเลิกหนังสือที่ กษ 0404/ว 34 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561 เรื่อง การเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีกรณีสหกรณ์ชำระบัญชี และมาใช้ตามแนวทางนี้แทน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า แนวทางการจัดทำรายงานการสอบบัญชีฯ นี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอบบัญชีสหกรณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
สำนักมาตรฐานการบัญชีและการสอบบัญชี
กรกฎาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
① รายงานการสอบบัญชี	1
② รายงานของผู้สอบบัญชี	3
❖ ข้อพิจารณาเพื่อเลือกรูปแบบในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน	3
❖ การเลือกรูปแบบในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน	7
❖ สรุปเหตุการณ์/สถานการณ์ที่ผู้สอบบัญชีใช้พิจารณาเลือกรูปแบบการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบไม่มีเงื่อนไข	8
❖ องค์ประกอบพื้นฐานในรายงานของผู้สอบบัญชี	10
❖ รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี	10
1. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	10
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	11
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	14
2. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u>	26
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ	27
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ	29
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	32
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	34
3. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่างบการเงินไม่ถูกต้อง</u>	37
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่างบการเงินไม่ถูกต้อง</u>	37
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่างบการเงินไม่ถูกต้อง</u>	39
4. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u>	42
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	42
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	44
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์	47
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์	49
❖ รายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมาย	51

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
❖ แนวทางในการพิจารณา กรณีสหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมาย	51
❖ รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินปีปัจจุบัน กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด	55
❖ แนวทางในการพิจารณาการรายงานต่อตัวเลขเปรียบเทียบที่ผิด/อาจผิด	55
❖ รายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ดำเนินงานไม่เป็นปกติ	60
1. กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี	60
กรณีที่ 1 การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้ก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่	60
กรณีที่ 2 การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้หลังวันสิ้นปีทางบัญชีใหม่	63
2. กรณีสหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้งใหม่	65
กรณีที่ 1 สหกรณ์ไม่มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี	65
กรณีที่ 2 สหกรณ์มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี	65
3. กรณีสหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชี	70
4. กรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน	72
5. กรณีสหกรณ์แยกจากกัน	74
6. กรณีสหกรณ์ที่ชำระบัญชี	76
• แนวทางในการพิจารณาเพื่อจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีต่อสหกรณ์ที่ชำระบัญชี	76
• รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์	77
• รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	78
• คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	80
• รายงานของผู้สอบบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ	86
๓ รายงานผลการตรวจสอบบัญชี	88
1. รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี	88
• รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี	89
• คำอธิบายรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี	90
2. รายงานผลการตรวจสอบบัญชี	97
กรณีตรวจสอบบัญชีได้	98
• รูปแบบการรายงานผลการตรวจสอบบัญชี กรณีตรวจสอบบัญชีได้ (แสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ได้)	98
• คำอธิบายรูปแบบการรายงานผลการตรวจสอบบัญชี	99
กรณีตรวจสอบบัญชีไม่ได้	112
• กรณีไม่สามารถปิดงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน	112
• กรณีไม่สามารถตรวจสอบได้	117
บรรณานุกรม	119

สารบัญตัวอย่าง

ตัวอย่าง ที่		หน้า
	<ul style="list-style-type: none"> ● อย่างไม่มีเงื่อนไข 	
1	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	20
2	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	23
	<ul style="list-style-type: none"> ● อย่างมีเงื่อนไข 	
3	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ	30
4	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	35
	<ul style="list-style-type: none"> ● งบการเงินไม่ถูกต้อง 	
5	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่างงบการเงินไม่ถูกต้อง</u>	40
	<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่แสดงความเห็น 	
6	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ	45
7	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>ว่าไม่แสดงความเห็น</u> : กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์	50
	<ul style="list-style-type: none"> ● สหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมาย 	
8	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างมีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์ไม่เปิดเผยการปฏิบัติผิดกฎหมาย	52
	<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลเปรียบเทียบ 	
9	รายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลเปรียบเทียบ แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข : กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด และปัจจุบันไม่ได้แก้ไขให้ถูกต้อง	57
10	รายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลเปรียบเทียบ แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข : กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด และปัจจุบันได้แก้ไขถูกต้องแล้ว (สหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยเกี่ยวกับการแก้ไขไว้ในงบการเงิน) เพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” เนื่องจากข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด และปัจจุบันได้แก้ไขถูกต้องแล้ว	58
	<ul style="list-style-type: none"> ● สหกรณ์ดำเนินงานไม่เป็นปกติ 	
11	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> และเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” : กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้ก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่	61
12	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> และเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” : กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้หลังวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่	64
13	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์จัดตั้งใหม่ ยังไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แต่มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี	66

สารบัญตัวอย่าง (ต่อ)

ตัวอย่าง ที่		หน้า
14	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์จัดตั้งใหม่ มีการดำเนินธุรกิจในระหว่างงวดบัญชี	68
15	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชี	70
16	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน	72
17	รายงานของผู้สอบบัญชี <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u> : กรณีสหกรณ์แยกจากกัน	74
18	รายงานของผู้สอบบัญชี ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : <u>อย่างไม่มีเงื่อนไข</u>	83
19	รายงานของผู้สอบบัญชี ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : <u>อย่างมีเงื่อนไขต่อฐานะการเงินและไม่มีเงื่อนไขต่อผลการดำเนินงาน</u>	84
20	รายงานของผู้สอบบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ	86
	•รายงานผลการตรวจสอบบัญชี	
21	รายงานผลการตรวจสอบบัญชี : กรณีไม่สามารถปิดงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน	114
22	รายงานผลการตรวจสอบบัญชี : กรณีไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้	118

รายงาน การสอบบัญชี

รายงานการสอบบัญชี

การสอบบัญชีสหกรณ์เป็นกระบวนการตรวจสอบและรวบรวมหลักฐานการสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด รวมทั้งข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่าได้จัดทำขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ซึ่งการสอบบัญชีสหกรณ์มีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ใช้งบการเงินของสหกรณ์ว่าเป็นงบการเงินที่สหกรณ์ได้ปฏิบัติตามกฎหมายสหกรณ์ กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ รวมทั้งงบการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ดังนั้น ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสหกรณ์ ผู้สอบบัญชีจึงต้องวางแผนงานสอบบัญชีโดยการประเมินความเสี่ยงในการสอบบัญชี จัดทำแผนการสอบบัญชีโดยรวม และจัดทำแนวการสอบบัญชีก่อนการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีระหว่างปีหรือตรวจสอบบัญชีประจำปีตามแต่กรณี และภายหลังเสร็จสิ้นการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องสรุปผลการตรวจสอบจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้จากการตรวจสอบว่ามีความเหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อจัดทำรายงานการสอบบัญชี ซึ่งประกอบด้วย 2 แบบ คือ

1. รายงานของผู้สอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ที่ได้รับการตรวจสอบซึ่งจำแนกการแสดงความเห็นได้ ดังนี้

- 1.1 การแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
- 1.2 การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข
- 1.3 การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง
- 1.4 การไม่แสดงความเห็น

2. รายงานผลการตรวจสอบบัญชี เพื่อให้ข้อเท็จจริงและข้อสังเกตที่ผู้สอบบัญชีตรวจพบ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน เพื่อให้การบริหารงานของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรายงานผลการตรวจสอบบัญชีนี้ แยกเป็น

- 2.1 รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี
- 2.2 รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

รายงาน ของผู้สอบบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี

เนื่องจากสภาวิชาชีพบัญชี ได้กำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ฉบับใหม่ให้ถือปฏิบัติ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์จึงได้ปรับปรุงรายงานของผู้สอบบัญชีให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ที่สำคัญในการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการสอบบัญชี กลุ่มรหัส 700 ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) เรื่อง การแสดงความเห็นและการรายงาน ต่องบการเงิน รหัส 701 เรื่อง การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต รหัส 705 (ปรับปรุง) เรื่อง การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต รหัส 706 (ปรับปรุง) เรื่อง วรรณคดีข้อมูลและเหตุการณ์และวรรณคดีเรื่องอื่นในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต รหัส 710 เรื่อง ข้อมูลเปรียบเทียบ - ตัวเลขเปรียบเทียบและงบการเงินเปรียบเทียบ รหัส 720 (ปรับปรุง) ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับข้อมูลอื่น

รายงานของผู้สอบบัญชีจัดทำขึ้นเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินว่า งบการเงินที่ตรวจสอบนั้น แสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์หรือไม่ เพียงใด และเมื่อจัดทำเสร็จสิ้นแล้วให้ส่งมอบแก่สหกรณ์พร้อมทั้งงบการเงินที่ตรวจสอบเพื่อให้สหกรณ์สามารถนำไปดำเนินการประชุมใหญ่ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด

ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของผู้สอบบัญชีต้องเป็นไปตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562 และมาตรฐานการสอบบัญชี ซึ่งสามารถจำแนกการแสดงความเห็นต่อ งบการเงินของผู้สอบบัญชีในรายงานของผู้สอบบัญชี ได้ 4 แบบ คือ

1. การแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข
2. การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข
3. การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง
4. การไม่แสดงความเห็น

ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงินเป็นแบบใดในรายงานของผู้สอบบัญชานั้น ให้ผู้สอบบัญชี ปฏิบัติตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562

❖ ข้อพิจารณาเพื่อเลือกรูปแบบในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

ผู้สอบบัญชีจะตัดสินใจเลือกรูปแบบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินแบบใดขึ้นอยู่กับข้อพิจารณา 2 ข้อ ประกอบด้วย 1. ลักษณะของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และ 2. ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการแผ่กระจายของผลกระทบหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลกระทบต่องบการเงิน

1. ลักษณะของเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่
  - 1.1 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
  - 1.2 การไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

1.1 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง คือ ความแตกต่างอย่างเป็นสาระสำคัญระหว่างจำนวนเงินการจัดประเภทรายการ การแสดงรายการหรือการเปิดเผยรายการที่อยู่ในงบการเงินกับข้อมูลที่ถูกระบุตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ดังนั้น การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจาก

▶ งบการเงินมิได้จัดทำตามกฎหมายและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ได้แก่

- แสดงรายการ/จัดประเภทรายการไม่เป็นไปตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด เช่น ไม่แสดงรายการลูกหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ ไม่จัดทำงบต้นทุนขายในธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย

- เอกสารประกอบการลงบัญชีไม่ครบถ้วน/ไม่สมบูรณ์

- บันทึกบัญชีไม่ตรงตามข้อเท็จจริง เช่น สหกรณ์ได้รับเงินอุดหนุนในการจัดซื้อสินทรัพย์ แต่สหกรณ์ไม่บันทึกบัญชีเป็นสินทรัพย์ เนื่องจากไม่ต้องรับภาระค่าเสื่อมราคา

- ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม เช่น ไม่ชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม/ชำระภาษีมูลค่าเพิ่มไม่ครบถ้วน

- การให้เงินกู้กับบุคคลภายนอก/การรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก

▶ นโยบายการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ไม่เหมาะสม เป็นสถานการณ์ที่ผู้สอบบัญชีเห็นว่านโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนดให้สหกรณ์ใช้ไม่เหมาะสม หรือสหกรณ์ใช้นโยบายการบัญชีไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ หรืองบการเงินและหมายเหตุประกอบงบการเงินไม่ได้แสดงรายการและเหตุการณ์อันเป็นสาระสำคัญโดยถูกต้องตามที่ควร หรือการบันทึกบัญชี การรับรู้รายการบัญชี และการแสดงมูลค่าสินทรัพย์/หนี้สินในงบการเงินไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ เช่น

- ใช้เกณฑ์เงินสดในการบันทึกบัญชี

- ไม่รับรู้ผลขาดทุนจากการปรับมูลค่าหุ้นของสหกรณ์ที่นำเงินลงทุนมีมูลค่าหุ้นลดลงต่ำกว่ามูลค่าที่ระบุไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

- รับรู้รายการเงินลงทุน (เผื่อขาย) - ที่อยู่ในความต้องการของตลาดด้วยราคาทุน

▶ นำนโยบายการบัญชีไปใช้ไม่เหมาะสม เช่น

- ไม่ได้ใช้นโยบายการบัญชีเดียวกันในแต่ละงวด

- เปลี่ยนนโยบายการบัญชีโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

- ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไม่เพียงพอกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น

- ไม่ปรับปรุงตั้งค่าใช้จ่ายค้างจ่าย/ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า

▶ เปิดเผยข้อมูลไม่เหมาะสม/ไม่เพียงพอ ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด เช่น ไม่เปิดเผยข้อมูลทั้งหมดที่กำหนดไว้ในระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ การเปิดเผยข้อมูลไม่ได้แสดงตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด งบการเงินสหกรณ์ไม่เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นเพื่อให้แสดงผลข้อมูลที่ถูกต้องตามที่ควร เช่น

- ไม่เปิดเผยนโยบายการบัญชีที่สำคัญที่สหกรณ์เลือกใช้ เช่น การคิดค่าเสื่อมราคา การตีราคาสินค้าคงเหลือ และการตีราคาเงินลงทุน

- ไม่เปิดเผยภาระผูกพันต่าง ๆ เช่น การนำสินทรัพย์ไปค้ำประกันเงินกู้

- ไม่เปิดเผยหนี้สินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การถูกประเมินเรียกเก็บภาษี การถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย

- ไม่เปิดเผยเหตุการณ์ภายหลังวันที่ในงบการเงิน เช่น สินค้าถูกไฟไหม้หลังวันที่ในงบการเงิน

- ไม่เปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินธุรกรรมที่ขัดกับกฎหมายสหกรณ์

- ไม่เปิดเผยกรณีสหกรณ์อยู่ระหว่างการจัดทำแผนปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้สามารถดำเนินงาน

ต่อเนื่อง

1.2 การไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

คือ เหตุการณ์/สถานการณ์ที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอที่จะสรุปได้ว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ลักษณะของการไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ อาจเกิดจาก

▶ **สถานการณ์เหนือการควบคุมของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์** ซึ่งผู้สอบบัญชีพิจารณาแล้วว่า เป็นเรื่องพ้นวิสัยที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จะสามารถกระทำได้ เช่น

- เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีถูกทำลาย สูญหายจากภัยธรรมชาติ มีเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่

- ลูกหนี้ตอบปฏิเสธหรือทักท้วงและสหกรณ์ยังไม่อาจหาสาเหตุที่แท้จริงเพื่อปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องได้

- หนี้ความปฏิเสธที่จะตอบเกี่ยวกับผลของคดีการเรียกชดเชยค่าเสียหาย

- ไม่สามารถตรวจสอบให้เป็นที่พอใจว่าลูกหนี้รายสำคัญจะชำระหนี้หรือไม่ เพียงใด เพราะหลักฐานไม่เพียงพอที่จะให้ข้อสรุปในประเด็นนั้น ๆ

- ไม่สามารถหาหลักฐานจากแหล่งภายนอกที่เพียงพอเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายบางรายการหรือราคาที่ดินที่สูงกว่าราคาประเมิน หรือยอดขายที่ยังไม่ได้บันทึกบัญชี หรือมูลค่ายุติธรรมของเงินลงทุน

▶ **สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการตรวจสอบ หรือเวลาการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี** เช่น

- ไม่สามารถเข้าถึงเหตุการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือ เนื่องจากได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีภายหลังช่วงเวลาที่ยุติการตรวจนับสินค้าคงเหลือและไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้พอใจเกี่ยวกับปริมาณสินค้าคงเหลือได้

- ไม่สามารถเข้าถึงเหตุการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือ เนื่องจากสถานที่จัดเก็บไม่อำนวยให้เข้าถึงเหตุการณ์การตรวจนับได้ เช่น สถานที่จัดเก็บเป็นพื้นที่ซึ่งมีเหตุการณ์ไม่สงบ หรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้สอบบัญชี

▶ **การถูกจำกัดขอบเขตโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์** เป็นสถานการณ์ที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้สอบบัญชี หรือขัดขวางการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชี โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และผู้สอบบัญชีเกิดความสงสัยไม่แน่ใจว่าการที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่ยินยอมให้ตรวจสอบนั้น อาจเป็นไปได้ว่าคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีเจตนาปกปิดข้อผิดพลาด หรือปิดบังการทุจริตไม่ให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบ เช่น

- ไม่อนุญาตให้ผู้สอบบัญชีเข้าถึงเหตุการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือ

- ไม่ยินยอมให้ผู้สอบบัญชีส่งหนังสือขอคำยืนยันยอดคงเหลือของรายการบัญชี เช่น เงินฝากธนาคาร/ลูกหนี้/เงินลงทุนในหลักทรัพย์กับสมาชิกหรือบุคคลภายนอก เป็นต้น

- ไม่ให้ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน เช่น โฉนดที่ดิน หลักฐานการซื้อขาย สัญญากู้ยืม ใบหุ้น/หลักฐานการลงทุนในหลักทรัพย์ สัญญาทางการค้าที่สำคัญ เป็นต้น

- คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ปฏิเสธที่จะออกหนังสือรับรองของสหกรณ์ให้แก่ผู้สอบบัญชี

2. ดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการแผ่กระจายของผลกระทบหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลกระทบ ต่องบการเงิน

การพิจารณาสาระสำคัญของเหตุการณ์/สถานการณ์ที่ตรวจพบว่า มีผลกระทบต่อการแสดง
ความเห็นต่องบการเงินหรือไม่อย่างนั้น เป็นเรื่องของดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจพิจารณาระดับของความ
มีสาระสำคัญได้ 3 ระดับ ดังนี้

2.1 “ระดับไม่มีสาระสำคัญ” หมายถึง กรณีเหตุการณ์/สถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่งบการเงินแสดง
ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงหรือการไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ นั้น มีผลกระทบ
ต่องบการเงินไม่ถึงขั้นที่ผู้สอบบัญชีต้องแสดงความเห็นในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบการแสดงความเห็น
อย่างไม่มีเงื่อนไข

2.2 “ระดับมีสาระสำคัญแต่ไม่แผ่กระจาย” หมายถึง กรณีเหตุการณ์/สถานการณ์ที่เป็นปัญหา
จนทำให้มีหรืออาจมีผลกระทบต่องบการเงินอย่างมีสาระสำคัญแต่ผลกระทบนั้นไม่แผ่กระจายไปยังส่วนใหญ่
ของงบการเงิน ซึ่งทำให้ผู้สอบบัญชีต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินรับทราบเกี่ยวกับข้อมูล
ที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริงและผลกระทบต่องบการเงินหรือรายการบัญชีซึ่งผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐาน
การสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ แต่สรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งตรวจ
ไม่พบ (ถ้ามี)

2.3 “ระดับมีสาระสำคัญและแผ่กระจาย” หมายถึง กรณีเหตุการณ์/สถานการณ์ที่เป็นปัญหา
จนทำให้มีหรืออาจมีผลกระทบต่องบการเงินอย่างมีสาระสำคัญ และผลกระทบนั้นแผ่กระจายไปยังส่วนใหญ่
ของงบการเงิน ซึ่งอาจเป็นการแผ่กระจายไปยังรายการที่สำคัญหลาย ๆ รายการในงบการเงิน หรือเป็นการกระจุกตัว
ในรายการที่สำคัญรายการเดียวหรือน้อยรายการแต่เป็นส่วนใหญ่ของงบการเงิน รวมถึงกรณีปัญหาเกี่ยวข้องกับ
การเปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอหรือไม่เปิดเผยข้อมูล จึงถือว่าปัญหาดังกล่าวมีสาระสำคัญและแผ่กระจายถ้าข้อมูล
เปิดเผยไม่เพียงพอหรือที่ไม่ได้เปิดเผยนั้น เป็นข้อมูลขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้ใช้งบการเงิน เช่น สหกรณ์
มีปัญหาสภาพคล่องทางการเงินอย่างมาก เนื่องจากเกิดปัญหาทางการเงินและการดำเนินงานโดยสหกรณ์อยู่ระหว่าง
การจัดทำแผนปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งเป็นไปได้ที่จะมีผลกระทบหลายรายการที่สำคัญในงบการเงิน ถ้าไม่เปิดเผย
ข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องถือว่าว่างงบการเงินแสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญและแผ่กระจาย ซึ่งทำให้
ผู้สอบบัญชี ต้องแสดงความเห็นว่างงบการเงินไม่ถูกต้องหรือไม่แสดงความเห็นต่องบการเงิน

แนวทางการพิจารณาความมีสาระสำคัญ ให้พิจารณา 2 ส่วน คือ

▶ **ความมีสาระสำคัญเชิงปริมาณ** หมายถึง การพิจารณาสาระสำคัญของข้อมูลที่ขัดต่อ
ข้อเท็จจริงหรือรายการในงบการเงินซึ่งไม่สามารถตรวจสอบให้ได้หลักฐานที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ (รายการ
ที่เป็นปัญหา) โดยวัดจากตัวเลข/จำนวนเงิน/อัตราร้อยละของรายการที่เป็นปัญหาว่าสูงกว่าจำนวนสาระสำคัญ
ที่ผู้สอบบัญชีกำหนดไว้หรือไม่ หากสูงกว่าพิจารณาได้ว่ารายการที่เป็นปัญหามีสาระสำคัญ

▶ **ความมีสาระสำคัญเชิงคุณภาพ** หมายถึง รายการที่เป็นปัญหาอาจไม่มีสาระสำคัญในเชิงปริมาณ
แต่รายการที่เป็นปัญหานั้น ถือว่ามีสาระสำคัญต่องบการเงิน เนื่องจากมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในแง่อื่น
ตัวอย่างเช่น สหกรณ์แสดงยอดขายสูงเกินไป 1 ล้านบาท ถ้าพิจารณาผลกระทบถือว่าไม่มีสาระสำคัญในเชิงปริมาณ
แต่มีสาระสำคัญเชิงคุณภาพ เนื่องจากหากแสดงยอดขายถูกต้องจะทำให้สหกรณ์มีผลขาดทุนจากการดำเนินงาน
ซึ่งส่งผลทำให้คณะกรรมการฯ ไม่ได้รับโบนัส หรือกรณีสหกรณ์ผิดเงื่อนไขสัญญาเงินกู้ ซึ่งในสัญญาเงินกู้กำหนดว่า
สหกรณ์จะต้องไม่ขาดทุน ถ้าขาดทุนจะถือว่าผิดเงื่อนไขการกู้เงินโดยต้องชำระคืนเงินกู้ทันทีหรือสถาบันการเงิน
ไม่อนุมัติเงินกู้ หรือกรณีมีสถานการณ์เกี่ยวกับความไม่โปร่งใสในการบริหารงานในสหกรณ์หรือมีการทุจริต หรือกระทำผิด
กฎหมาย/ระเบียบ/ข้อบังคับ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความศรัทธาหรือภาพลักษณ์ของสหกรณ์ เช่น สหกรณ์ดำเนิน
ธุรกิจนอกกรอบวัตถุประสงค์ตามข้อบังคับสหกรณ์ หรือลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์

และขัดต่อวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสหกรณ์ ถึงแม้ว่าการดำเนินธุรกิจดังกล่าวแสดงอยู่ในงบการเงินของสหกรณ์ อย่างถูกต้องในเชิงตัวเลขหรือจำนวนเงินก็ตามแต่ถ้างบการเงินไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วก็จะถือว่าไม่ได้เปิดเผยข้อมูลที่มีสาระสำคัญเชิงคุณภาพ

❖ การเลือกรูปแบบในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562 โดยกำหนดให้ผู้สอบบัญชี ต้องแสดงความเห็นต่องบการเงิน 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข เมื่อสรุปว่างบการเงินโดยรวมได้จัดทำขึ้น โดยปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

2. การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขในกรณีที่

(1) ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอให้สรุปได้ว่าข้อมูล แต่ละรายการหรือผลรวมหลายรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ แต่ไม่แผ่กระจาย ไปยังงบการเงิน หรือ

(2) ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็น หลักฐานสนับสนุนการแสดงความเห็น แต่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์สรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อ ข้อเท็จจริงซึ่งตรวจไม่พบจะส่งผลกระทบต่ออันเป็นสาระสำคัญ แต่ไม่แผ่กระจายไปยังงบการเงิน

3. การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เมื่อได้รับหลักฐานการสอบบัญชี ที่เหมาะสมอย่างเพียงพอให้สรุปได้ว่า ข้อมูลแต่ละรายการหรือผลรวมหลายรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง อันเป็นสาระสำคัญ และแผ่กระจายไปยังงบการเงิน

4. การไม่แสดงความเห็น

(1) ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่แสดงความเห็นต่องบการเงิน เมื่อไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชี ที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนการแสดงความเห็นและสรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่การแสดงข้อมูลที่ ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งตรวจไม่พบจะส่งผลกระทบต่ออันเป็นสาระสำคัญ และแผ่กระจายไปยังงบการเงิน

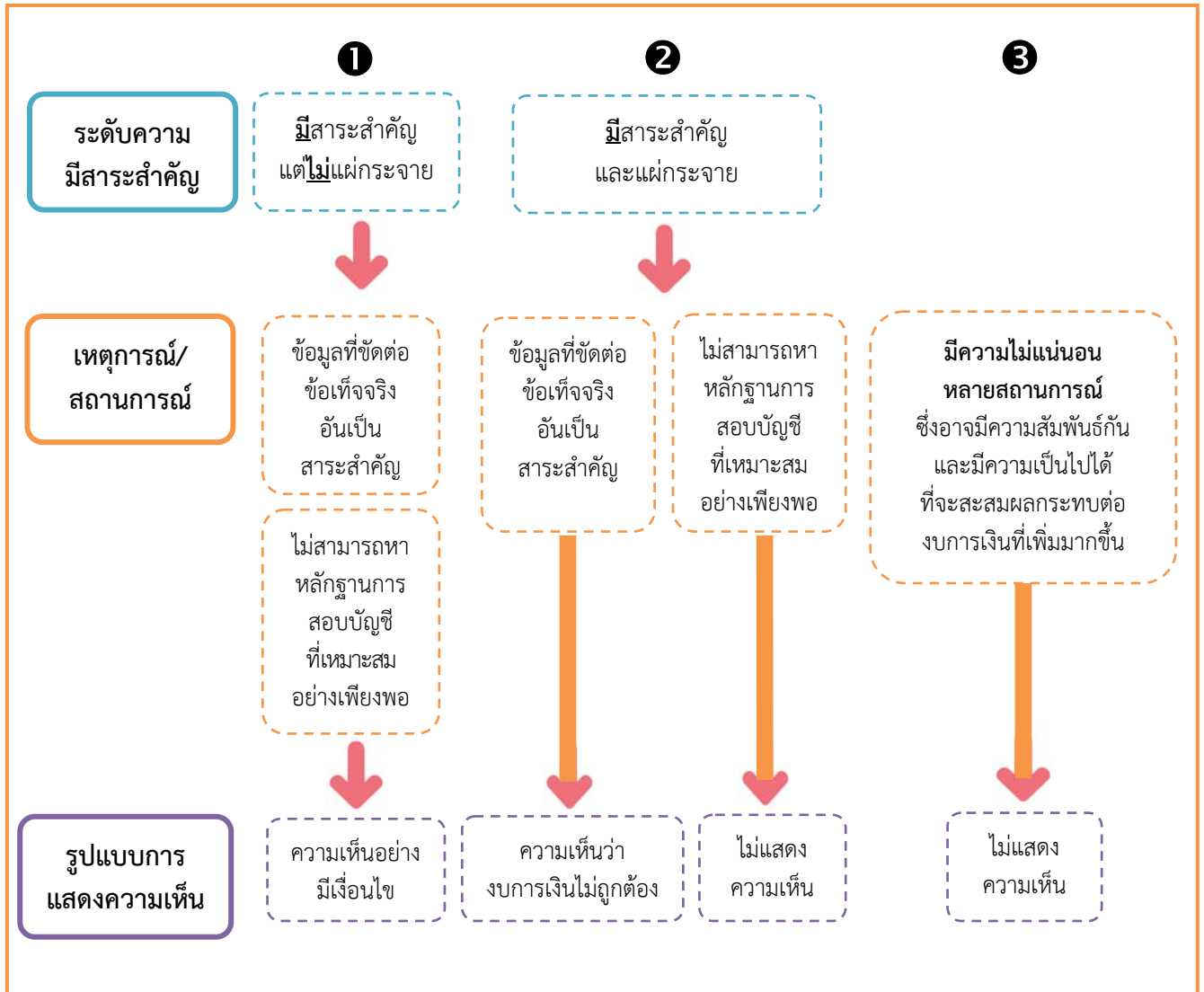
(2) ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ต้องไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินในกรณีที่มีความไม่แน่นอนหลายสถานการณ์ (ซึ่งเกิดขึ้นได้ยาก) เมื่อสรุปว่าถึงแม้จะได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ สำหรับความไม่แน่นอน แต่ละสถานการณ์ ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าจะแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างไร เนื่องจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ อาจมีความสัมพันธ์กัน และมีความเป็นไปได้ที่จะสะสมผลกระทบต่องบการเงินเพิ่มมากขึ้น

❖ **สรุปเหตุการณ์/สถานการณ์ที่ผู้สอบบัญชีใช้พิจารณาเลือกรูปแบบการแสดงความเห็นต่องบการเงินที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบไม่มีเงื่อนไข**

ตารางนี้เป็นการแสดงดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับลักษณะของเหตุการณ์ที่ทำให้การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนไป และการแพร่กระจายผลกระทบหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดผลกระทบต่องบการเงิน ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบของการแสดงความเห็น

ลักษณะเหตุการณ์ ทำให้แสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป	รูปแบบการแสดงความเห็น (พิจารณาสาระสำคัญ)	
	มีสาระสำคัญ แต่ไม่แพร่กระจาย	มีสาระสำคัญ และแพร่กระจาย
<p>1. งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเนื่องจาก</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ งบการเงินมิได้จัดทำตามกฎหมายและระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ▶ นโยบายการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ไม่เหมาะสม ▶ นำนโยบายการบัญชีไปใช้ไม่เหมาะสม ▶ เปิดเผยข้อมูลไม่เหมาะสม/ไม่เพียงพอ 	<p>การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p>	<p>การแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง</p>
<p>2. ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ เนื้อหาการควบคุมของสหกรณ์ ▶ สถานการณ์เกี่ยวกับวิธีการตรวจสอบ เวลาการปฏิบัติงาน ▶ ถูกจำกัดขอบเขตโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ 	<p>การแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p>	<p>การไม่แสดงความเห็น</p>
<p>3. มีความไม่แน่นอนหลายสถานการณ์ และผู้สอบบัญชีสรุปได้ว่า ถึงแม้จะได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ สำหรับความไม่แน่นอนแต่ละสถานการณ์ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่า จะแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างไร เนื่องจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ อาจมีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ที่จะสะสมผลกระทบต่องบการเงินเพิ่มมากขึ้น (เกิดขึ้นได้ยาก)</p>	<p>การไม่แสดงความเห็น</p>	

สรุปลักษณะรายงานของผู้สอบบัญชี
ที่เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบรายงานอย่างไม่มีเงื่อนไข

❖ องค์ประกอบพื้นฐานในรายงานของผู้สอบบัญชี

องค์ประกอบพื้นฐานในรายงานของผู้สอบบัญชี ประกอบด้วย

1. ความเห็น
2. เกณฑ์ในการแสดงความเห็น
3. ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์ (ถ้ามี)
4. เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
5. ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น (ถ้ามี)
6. เรื่องอื่น (ถ้ามี)
7. ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน
8. ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

❖ รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี

1. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินอย่างไม่มีเงื่อนไขได้ เมื่อสามารถปฏิบัติงานตรวจสอบงบการเงินได้ตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และเห็นว่างบการเงินที่ตรวจสอบแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) ของสหกรณ์ โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

1. ชื่อรายงาน --->

รายงานของผู้สอบบัญชี

2. สมาชิก ---> สหกรณ์

เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....

3. วรรค ---> ความเห็น

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์..... ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

4. วรรค ---> เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

5. วรรค ---> เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้
.....(อธิบายเรื่องและผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

6. วรรค ---> ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องการเงิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องการเงิน

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนองบการเงินเหล่านี้ โดยถูกต้องตามที่ควรตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำงบการเงิน คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์รับผิดชอบในการประเมินความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่อง การเปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีที่มีความกังวล และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีความตั้งใจที่จะเลิกสหกรณ์หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

7. วรรณคดี ---> ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล คือ ความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าพเจ้า รวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงข้อมูล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง หรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของสหกรณ์

- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

- สรุปลักษณะความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับว่า มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องให้ข้อสังเกตไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน หรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่องได้

● ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของงบการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประเมินว่างบการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

จากเรื่องทั้งหลายที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันและกำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ข้าพเจ้าได้อธิบายเรื่องเหล่านี้ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เว้นแต่กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะหรือในสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของข้าพเจ้า เพราะการกระทำดังกล่าวสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบในทางลบมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะจะได้จากการสื่อสารดังกล่าว

8. ลายมือชื่อ .....
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

9. ที่ตั้ง .....
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

10. วันที่ .....
ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

1. ชื่อรายงาน

ให้ระบุชื่อรายงานนี้ว่า “รายงานของผู้สอบบัญชี”

2. สมาชิกสหกรณ์

ให้ระบุชื่อสหกรณ์.....จำกัด ที่สมาชิกสังกัด

3. วรรคความเห็น

3.1 ให้ระบุอย่างชัดเจนว่า งบการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วยอะไรบ้าง ดังนี้

(1) งบการเงินของสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน
- งบกำไรขาดทุน
- งบกระแสเงินสด
- หมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

(2) งบการเงินของสหกรณ์ประเภทอื่น ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน
- งบกำไรขาดทุน
- หมายเหตุประกอบงบการเงินรวมถึง หมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.2 ให้ระบุการแสดงความเห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นการแสดงความเห็นต่องบการเงิน และสำหรับปีสิ้นสุด ณ วันที่ใด

3.3 ให้ระบุการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินอย่างชัดเจนว่า งบการเงินแสดงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด (ถ้ามี) โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

4. วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ให้อธิบายเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่า ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

5. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

5.1 ให้ระบุ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” (Key Audit Matters : KAM) โดยให้ผู้สอบบัญชีใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงิน และเรื่องที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี ทั้งนี้ องค์ประกอบของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ควรระบุไว้

➢ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยอ้างอิงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ...

➢ เหตุผลที่เลือกเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

➢ อธิบายว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้นอย่างไร

5.2 กรณีผู้สอบบัญชีพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ให้ระบุข้อความภายใต้วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ดังนี้

➤ **วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ**

“เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสารในรายงานของข้าพเจ้า”

➤ **วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน**

“การตรวจสอบของข้าพเจ้า.....

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญ (ถ้ามี) ในระบบการควบคุมภายในซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

จากเรื่องทั้งหลายที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันเพื่อกำหนดเป็น “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ซึ่งถ้ามีข้าพเจ้าจะอธิบายเรื่องเหล่านี้ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เว้นแต่กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณชนหรือในสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของข้าพเจ้า เพราะการกระทำดังกล่าวสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบในทางลบมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะจะได้รับการสื่อสารดังกล่าว”

5.3 กรณีที่ผู้สอบบัญชีเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากแบบไม่มีเงื่อนไข เช่น มีเงื่อนไข หรือแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง ผู้สอบบัญชีต้องอธิบายสาเหตุของการแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นไว้ในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็น ซึ่งจะเป็นวรรคแยกต่างหากจากวรรค “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” เพื่อให้เข้าใจว่า “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ไม่ใช่สาเหตุที่ทำให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากแบบไม่มีเงื่อนไข

6. วรรคความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

ระบุถึงความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน รวมทั้งจัดให้มีการควบคุมภายในที่จำเป็น เพื่อให้สามารถจัดทำและนำเสนองบการเงินตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และความรับผิดชอบในการประเมินความเหมาะสมของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องและเปิดเผยเกี่ยวกับความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่อง

“การควบคุมภายในที่จำเป็น” หมายถึง มีการจัดการเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่มีประสิทธิผลเพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำที่เกี่ยวข้อง และมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้งบการเงินของสหกรณ์แสดงข้อมูลที่เป็นความจริงและถูกต้องตามที่ควร

7. วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ระบุข้อความที่แสดงถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี ดังนี้

(1) วัตถุประสงค์การตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่า งบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

(2) ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ อาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่า มีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการ รวมกัน จะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

(3) การตรวจสอบของผู้สอบบัญชีเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

(4) ผู้สอบบัญชีได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ

(5) ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่า ความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงผลข้อมูล การแสดงผลข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง หรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

(6) สรุปลักษณะเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่

(7) เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง

(8) การสื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับแผนการตรวจสอบ ประเด็นที่ตรวจพบ รวมถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่พบในระหว่างการตรวจสอบ

8. ลายมือชื่อผู้สอบบัญชี

ให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งระบุชื่อเต็มของผู้สอบบัญชีไว้ในวงเล็บ และตำแหน่งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ได้ชื่อเต็มของผู้สอบบัญชี

9. ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

ระบุที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชีหรือที่อยู่อาศัยของผู้สอบบัญชี (ในกรณีที่ไม่มีสำนักงานสอบบัญชี) ที่สามารถติดต่อได้ กรณีผู้สอบบัญชีใช้กระดาษที่ระบุที่ตั้งสำนักงานสอบบัญชีจัดทำรายงานก็ไม่จำเป็นต้องระบุ ที่ตั้งสำนักงานซ้ำอีก สำหรับผู้สอบบัญชีภาครัฐ ให้ระบุหน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัด ดังนี้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

10. วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี

ระบุวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีควรใช้วันที่สิ้นสุดการตรวจสอบเป็นวันที่ในรายงาน ของผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นวันที่เดียวกันหรือวันที่หลังจากวันที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ลงลายมือชื่อ ในงบการเงิน ทั้งนี้ วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีต้องไม่ก่อน

(1) วันที่ที่ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และ

(2) วันที่ที่เสร็จสิ้นการสอบทานงานสอบบัญชี

นอกจากองค์ประกอบของรายงานของผู้สอบบัญชีข้างต้นแล้ว ในบางสถานการณ์ที่ผู้สอบบัญชีต้องการเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญ ซึ่งได้มีการเปิดเผยไว้แล้วอย่างเพียงพอในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยเพิ่มวรรคได้อีก ได้แก่

- วรรคความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์
- วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์
- วรรคเรื่องอื่น

➤ **วรรคความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์**

กรณีสหกรณ์มีสถานการณ์ที่กระทบต่อข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่อง และผู้สอบบัญชีตรวจสอบหาหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้ข้อสรุปว่า ข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์ยังเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ผู้สอบบัญชีสามารถเพิ่มวรรค “ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์” ต่อจากวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นหรือก่อนวรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การพิจารณาเพิ่มวรรค ➡ “ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์”

ถ้าสหกรณ์มีสถานการณ์	ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชี ซึ่งได้ข้อสรุปว่า	รายงาน ของผู้สอบบัญชี
<ul style="list-style-type: none"> - อาจถูกสั่งเลิกตามกฎหมายสหกรณ์ - ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย - มีแผน/ความตั้งใจที่จะเลิกกิจการ - มีปัญหาด้านการเงินอย่างมาก - ผลการดำเนินงานขาดทุนต่อเนื่อง - มีส่วนขาดแห่งทุน 	(1) ข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่องเหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> - มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ - มีการอธิบายและเปิดเผยในงบการเงินอย่างเพียงพอ 	ไม่มีเงื่อนไข
	(2) ข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่องเหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> - มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ - อธิบายและเปิดเผยในงบการเงินไม่เพียงพอ 	มีเงื่อนไข หรือ งบการเงินไม่ถูกต้อง
	(3) ข้อสมมติการดำเนินงานต่อเนื่องไม่เหมาะสม แต่ยังคงใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องในการจัดทำงบการเงิน	งบการเงินไม่ถูกต้อง

➤ **วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์**

วรรค “เน้นข้อมูลและเหตุการณ์” เมื่อผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นวรรคนี้จะอยู่ภายใต้หัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ในบางสถานการณ์ผู้สอบบัญชีต้องการเน้นข้อมูลและเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญ ซึ่งได้มีการเปิดเผยไว้แล้วอย่างเพียงพอในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยเรื่องที่เน้นดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อ การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความเข้าใจของผู้ใช้งบการเงิน แต่ไม่เข้าเงื่อนไขเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

การพิจารณาเพิ่มวรรค ➡

“เน้นข้อมูลและเหตุการณ์”

รายการ	วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์
1. เงื่อนไข	ต้องเป็นข้อมูลและเหตุการณ์ที่สหกรณ์ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วอย่างเหมาะสมในงบการเงิน
2. สถานการณ์ที่พิจารณา 2.1 อาจจำเป็นต้องเพิ่ม	ตัวอย่างเหตุการณ์/สถานการณ์ เรื่องที่ต้องเพิ่ม เช่น ➤ ความไม่แน่นอนของคดีความ การดำเนินการทางกฎหมาย ➤ งบการเงินจัดทำตามหลักเกณฑ์อื่น ซึ่งมีใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่อง
2.2 อาจเพิ่ม	เรื่องที่ต้องเพิ่ม เช่น ➤ ตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อนที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ได้มีการปรับปรุงให้ถูกต้องแล้วในปีปัจจุบัน (เนื่องจากระบบบัญชีสหกรณ์ ไม่ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อน) ➤ การปิดบัญชีเป็นปีแรกนับแต่เริ่มดำเนินงาน ➤ การเปลี่ยนปีบัญชี
2.3 ต้องเพิ่ม	เรื่องที่ต้องเพิ่ม เช่น ➤ สหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมายสหกรณ์ คือ พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และ/หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
3. การเพิ่ม	➤ อ้างถึงหมายเหตุประกอบงบการเงินที่เกี่ยวข้อง อธิบายประเด็นที่ต้องการเน้นโดยสรุป ➤ ระบุข้อความ “ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินมิได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น” หรือ “ทั้งนี้ การแสดงความเห็นของข้าพเจ้าว่างบการเงินไม่ถูกต้องไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น” (กรณีแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง)

➤ **วรรคเรื่องอื่น**

ผู้สอบบัญชีสามารถเพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” ต่อจากวรรค “เน้นข้อมูลและเหตุการณ์” หรือต่อจากวรรค “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” กรณีไม่มีวรรค “เน้นข้อมูลและเหตุการณ์” เมื่อผู้สอบบัญชีแสดงวรรคนี้จะอยู่ภายใต้หัวข้อ “เรื่องอื่น”

การพิจารณาเพิ่มวรรค

“เรื่องอื่น ”

รายการ	วรรคเรื่องอื่น
1. เงื่อนไข	เป็นเรื่องที่นอกเหนือจากที่ได้แสดงหรือเปิดเผยไว้แล้วในงบการเงิน แต่ผู้สอบบัญชีต้องการให้ข้อมูลเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบ/ความรับผิดชอบ/รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สถานการณ์ที่พิจารณา 2.1 <u>อาจจำเป็นต้องเพิ่ม</u>	ตัวอย่างเหตุการณ์/สถานการณ์ <u>เรื่อง</u> ที่ <u>อาจจำเป็นต้องเพิ่ม</u> เช่น ➤ สาเหตุที่ไม่สามารถถอนตัว กรณีคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์จำกัดขอบเขตการตรวจสอบ
2.2 <u>อาจเพิ่ม</u>	<u>เรื่อง</u> ที่ <u>อาจเพิ่ม</u> เช่น ➤ งบการเงินงวดก่อนตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีคนก่อน (กรณีที่งบการเงินงวดปัจจุบันมีตัวเลขเปรียบเทียบของงวดก่อนแสดงอยู่ด้วย) ➤ การเปลี่ยนรอบปีบัญชีสหกรณ์ในระหว่างปี
2.3 <u>ควร/ต้องเพิ่ม</u>	<u>เรื่อง</u> ที่ <u>ควร/ต้องเพิ่ม</u> เช่น ➤ ตัวเลขเปรียบเทียบไม่ได้ผ่านการตรวจสอบ

ตัวอย่างที่ 1 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และงบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบ งบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

การประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ ต้องอาศัยดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ค่อนข้างมากในการประเมินพฤติการณ์ของลูกหนี้เงินให้กู้ที่คาดว่าจะชำระหนี้ไม่ได้ ประกอบกับลักษณะการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ที่มีเงินให้กู้ยืมจำนวน.....ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสี่ยงเกี่ยวกับมูลค่าของค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ จำนวน.....ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ข้าพเจ้าได้ประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ โดยสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการคำนวณค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ สอบทานความสมเหตุสมผลเกี่ยวกับพฤติการณ์ของลูกหนี้เงินให้กู้ที่คาดว่าจะชำระหนี้ไม่ได้ สอบทานนโยบายของสหกรณ์ในการประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ สอบทานดุลยพินิจคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ในการประเมินสถานะและพฤติกรรมของลูกหนี้เงินให้กู้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้เพื่อประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน ตรวจสอบการค้างชำระของลูกหนี้เงินให้กู้กับบัญชีย่อยลูกหนี้ ตรวจสอบลูกหนี้เงินให้กู้ที่ไม่ได้รับค้ำยันย่นยอดอย่างสมเหตุสมผลว่ามีสถานะชำระหนี้ได้ สอบทานการประมาณการค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ว่ามีความเพียงพอและเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และสุ่มทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้กู้ ณ วันสิ้นปีบัญชี เป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนองบการเงินเหล่านี้ โดยถูกต้องตามที่ควรตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำงบการเงิน คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์รับผิดชอบในการประเมินความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่อง การเปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีที่มีเรื่องดังกล่าว และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีความตั้งใจที่จะเลิกสหกรณ์หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล คือ ความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ จะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าพเจ้า รวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติงานตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาดเนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงข้อมูล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง หรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของสหกรณ์

- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

- สรุปลักษณะความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับว่า มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องให้ข้อสังเกตไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน หรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่องได้

● ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของงบการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนประเมินว่างบการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายในซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

จากเรื่องทั้งหลายที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันและกำหนดเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ข้าพเจ้าได้อธิบายเรื่องเหล่านี้ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เว้นแต่กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะหรือในสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของข้าพเจ้า เพราะการกระทำดังกล่าวสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบในทางลบมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะจะได้จากการสื่อสารดังกล่าว

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

ตัวอย่างที่ 2 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

กรณีพิจารณาว่า
ไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสาร ในรายงานของข้าพเจ้า

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนองบการเงินเหล่านี้ โดยถูกต้องตามที่ควรตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณาว่าจำเป็นเพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำงบการเงิน คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์รับผิดชอบในการประเมินความสามารถของสหกรณ์ ในการดำเนินงานต่อเนื่อง การเปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องในกรณีที่มีเรื่องดังกล่าว และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ มีความตั้งใจที่จะเลิกสหกรณ์หรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและเสนอรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมความเห็นของข้าพเจ้าอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล คือ ความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดและถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้งบการเงินจากการใช้งบการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของข้าพเจ้าตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าพเจ้า รวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในงบการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาดเนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงข้อมูล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริง หรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิภาพของการควบคุมภายในของสหกรณ์

- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์

- สรุปรูปเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับว่า มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของสหกรณ์ในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าข้าพเจ้าได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ข้าพเจ้าต้องให้ข้อสังเกตไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้าถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน หรือถ้าการเปิดเผยดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของข้าพเจ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของข้าพเจ้าขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของข้าพเจ้า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้สหกรณ์ต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่องได้

- ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของงบการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนประเมินว่างบการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญ (ถ้ามี) ในระบบการควบคุมภายใน ซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

จากเรื่องทั้งหลายที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันเพื่อกำหนดเป็น “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ซึ่งถ้ามีข้าพเจ้าจะอธิบายเรื่องเหล่านี้ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เว้นแต่กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะหรือในสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของข้าพเจ้า เพราะการกระทำดังกล่าวสามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบในทางลบมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะจะได้จากการสื่อสารดังกล่าว

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

2. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข

ผู้สอบบัญชีควรแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขในรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน เมื่อเห็นว่า มีกรณีใดกรณีหนึ่งหรือหลายกรณีต่อไปนี้ มีสาระสำคัญ

2.1 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

2.2 ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

2.1 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และสามารถสรุปผลการตรวจสอบได้ว่าแต่ละรายการหรือผลรวมหลายรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ แต่ไม่แผ่กระจายในงบการเงิน แบ่งได้ 2 กรณี คือ

(ก) กรณีตัวเลขผิด ไม่ว่าจะระบุจำนวนเงินที่ผิดได้ หรือยังระบุจำนวนเงินที่ผิดไม่ได้ แต่จากหลักฐานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี สรุปว่ามีการแสดงจำนวนเงินผิด

(ข) ไม่เปิดเผยข้อมูล/เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

2.2 ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

ผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนการแสดงความเห็น แต่ผู้สอบบัญชีสรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งตรวจไม่พบ (ถ้ามี) จะส่งผลกระทบต่ออันเป็นสาระสำคัญ แต่ไม่แผ่กระจายในงบการเงิน

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข :
กรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

1. ชื่อรายงาน --->	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สมาชิก ---> สหกรณ์	เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....
3. วรรค ---> ความเห็น	ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ข้าพเจ้าเห็นว่า .....ที่กล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์..... ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน)..... ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
4. วรรค ---> เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น	เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (อธิบายรายการและจำนวนเงิน ผลกระทบต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง แสดงอยู่ในงบการเงินใด จำนวนเงินเท่าใด ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างไร ผลกระทบของงบการเงิน) (อธิบายการเปิดเผยข้อมูลผิดพลาด/ข้อมูลที่เปิดเผย/เปิดเผยไม่เพียงพอ) ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบ งบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์ และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า
5. วรรค ---> เรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบ	เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณา ในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้ เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้ .....(อธิบายเรื่องของผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง)..... 1. .... 2. .... ฯลฯ

6. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ขอคณะกรรมการ
ดำเนินการสหกรณ์
ต้องบการเงิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องบการเงิน
(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

7. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ของผู้สอบบัญชี
ต่อการตรวจสอบ
งบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน
(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

8. ลายมือชื่อ - - - ->
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

9. ที่ตั้ง - - - ->
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

10. วันที่ - - - ->
ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข :
กรณีงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

1. วรรคความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ตัดแปลงข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้าเห็นว่า ยกเว้นผลกระทบของเรื่อง/ยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน ตามที่กล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้”

2. วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ให้อธิบายรายการและจำนวนเงิน ผลกระทบต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ

(ก) **กรณีตัวเลขผิด** ให้อธิบายรายการและผลกระทบต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยมีองค์ประกอบที่ต้องอธิบาย ดังนี้

▶ รายการที่ผิด ให้ระบุชื่อรายการ/ตำแหน่งที่ตั้งของรายการ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.../ปีทางบัญชี

▶ จำนวนเงินของรายการที่ผิด

▶ รายการที่ผิดแสดงขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างไร/สาเหตุที่ผิด เช่น การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ/เปิดเผยสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ ไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ เป็นต้น

▶ ผลกระทบของงบการเงิน โดยระบุผลกระทบที่ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจ เช่น หากปรับปรุงให้ถูกต้องกำไรสุทธิ สินทรัพย์ ทุนของสหกรณ์จะเปลี่ยนแปลงเท่าใด ในกรณีหาผลกระทบไม่ได้ ให้ระบุว่า หาผลกระทบไม่ได้ แต่จากหลักฐานการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีเชื่อว่าการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างมีสาระสำคัญ ในกรณีมีข้อผิดพลาดหลายรายการ ให้อธิบายเรื่องที่ผิดพลาดทั้งหมด และระบุผลกระทบรวมทุกรายการเพียงครั้งเดียว

(ข) **กรณีเปิดเผยข้อมูลผิดพลาด/ไม่เปิดเผยข้อมูล/เปิดเผยไม่เพียงพอ** ให้อธิบายข้อมูลที่ควรเปิดเผยแต่ไม่ได้เปิดเผยหรือเปิดเผยไม่เพียงพอ แล้วต่อท้ายด้วย “อย่างไรก็ตาม งบการเงิน/หมายเหตุประกอบงบการเงินมิได้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์”

ตัดแปลงข้อความวรรคท้าย ดังนี้

“ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า”

3. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ผู้สอบบัญชีใช้ดุลยพินิจเรียงผู้ประกอบวิชาชีพในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงิน และเรื่องที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี ทั้งนี้ องค์ประกอบของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ควรระบุว่า

▶ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยอ้างอิงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ...

▶ เหตุผลที่เลือกเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

▶ อธิบายว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้นอย่างไร

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า ยกเว้นผลกระทบของเรื่อง/ยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วนตามที่กล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

หลักทรัพย์ระยะสั้นในความต้องการของตลาดของสหกรณ์แสดงในงบแสดงฐานะการเงินด้วย จำนวน.....บาท สหกรณ์ไม่ได้ตีราคาหลักทรัพย์ดังกล่าวด้วยมูลค่ายุติธรรม แต่ได้ใช้ราคาทุน ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ข้อมูลของสหกรณ์แสดงให้เห็นว่าหากสหกรณ์ได้ตีราคาหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดดังกล่าวด้วยมูลค่ายุติธรรม สหกรณ์ต้องรับรู้ขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง จำนวน.....บาท ในงบกำไรขาดทุนสำหรับปีบัญชี โดยมูลค่าตามบัญชีของหลักทรัพย์ดังกล่าวในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 จะลดลงด้วยจำนวนเดียวกัน ผลการดำเนินงานสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563 จะเปลี่ยนจากกำไรสุทธิ จำนวน.....บาท เป็นขาดทุนสุทธิ จำนวน.....บาท สหกรณ์ดำเนินธุรกิจขัดกับกฎหมายสหกรณ์ โดยลงทุนในอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน และมีรายการที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจดังกล่าว ดังนี้

(1) อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน จำนวน.....ล้านบาท ที่แสดงในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563

(2) รายได้จากการให้เช่าและขายอสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน จำนวน.....ล้านบาท และ จำนวน.....ล้านบาท ตามลำดับที่แสดงในงบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563

อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงข้างต้นให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ส่งผลให้งบการเงินของสหกรณ์เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า

ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์

ให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.... สหกรณ์เปิดเผยข้อมูลในงบการเงินไม่เพียงพอเกี่ยวกับการที่ต้องรับรู้ผลขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจากการตีราคาหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดด้วยมูลค่ายุติธรรมแทนราคาทุน ซึ่งหากปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ สหกรณ์จะขาดทุนสุทธิ.....บาท แทนผลกำไรสุทธิ.....บาท รวมทั้งสหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลในกรณีดำเนินธุรกิจขัดกับกฎหมายสหกรณ์ เกี่ยวกับการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และการขายอสังหาริมทรัพย์ตลอดจนการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งผลกระทบจากทั้งสองกรณี มีสาระสำคัญที่อาจทำให้เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความสามารถของสหกรณ์ที่จะดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบ งบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับ เรื่องเหล่านี้

รายได้ดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อที่รับรู้ในปี.....จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ.....ของรายได้รวม เนื่องจาก รายได้ดังกล่าวเกิดจากรูขุมทรัพย์การให้สินเชื่อแต่ละประเภทของสหกรณ์ซึ่งอาจมีเงื่อนไขการรับรู้รายได้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยต้องอาศัยการประมวลผลโดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักและมีลักษณะของหน่วยงานกำกับเกี่ยวกับการหยุดรับรู้รายได้หากมีการค้างชำระเกินกำหนด ข้าพเจ้าจึงให้ความสำคัญกับการ ตรวจสอบว่ารายได้ดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อได้รับรู้ด้วยมูลค่าที่ถูกต้องตามที่เกิดขึ้นจริง

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบโดยการศึกษา ประเมินและสุ่มทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้อง กับธุรกิจสินเชื่อ ตลอดจนการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย และระบบการควบคุมภายในด้านสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ข้าพเจ้าได้สุ่ม ตรวจสอบสัญญาเงินให้กู้เพื่อตรวจสอบการรับรู้รายได้ว่ามี การรับรู้รายได้เป็นไปตามเงื่อนไขในสัญญาและสอดคล้อง กับนโยบายการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ รวมทั้งการหยุดรับรู้รายได้ตามข้อกำหนดของทางราชการ นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้วิเคราะห์ เปรียบเทียบบัญชีรายได้ดอกเบี้ยและบัญชีที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินลงทุน จำนวน.....บาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 สหกรณ์มีการลงทุนที่ผิดกฎหมายสหกรณ์ โดยลงทุนในหุ้นกู้ประเภทด้อยสิทธิและไม่มีหลักประกัน มีราคาหุ้น.....ล้านบาท มูลค่ายุติธรรม.....ล้านบาท และลงทุนในกองทุนส่วนบุคคล มีราคาหุ้น จำนวน.....ล้านบาท มูลค่ายุติธรรม.....ล้านบาท ซึ่งการลงทุนดังกล่าวไม่เป็นไปตามประกาศคณะกรรมการ พัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ไม่ได้มีเงื่อนไข ในเรื่อง ที่ข้าพเจ้าให้สังเกตข้างต้น

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดย ผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข :
กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

1. ชื่อรายงาน - - - ->	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สมาชิก สหกรณ์ - - - ->	เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....
3. วรรค ความเห็น - - - ->	<p>ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p> <p>ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ</p> <p>ข้าพเจ้าเห็นว่า .....ที่กล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์..... ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน)..... ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p>
4. วรรค เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น - - - ->	<p>เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p> <p>ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ</p> <p>(อธิบายเหตุผลที่ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ว่าไม่สามารถใช้วิธีตรวจสอบอะไรบ้างกับรายการใด อยู่ในงบการเงินใด จำนวนเงินเท่าใด เพราะเหตุใดจึงไม่สามารถสรุปได้ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของรายการดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด)</p> <p>ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า</p>
5. วรรค เรื่องสำคัญในการ ตรวจสอบ - - - ->	<p>เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ</p> <p>เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้</p> <p>เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้</p> <p>.....(อธิบายเรื่องของผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบโดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....</p> <p>1. ....</p> <p>2. ....</p> <p>ฯลฯ</p>

6. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ของคณะกรรมการ
ดำเนินการสหกรณ์
ต้องบการเงิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องบการเงิน
(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

7. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ของผู้สอบบัญชี
ต่อการตรวจสอบ
งบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน
(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

8. ลายมือชื่อ - - - ->
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

9. ที่ตั้ง - - - ->
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

10. วันที่ - - - ->
ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข :
กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

1. วรรคความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ตัดแปลงข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้าเห็นว่า ยกเว้นผลกระทบซึ่งอาจจะเกิดขึ้นของเหตุการณ์/จากเรื่องที่กำลังกล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้”

2. วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

2.1 ให้อธิบายเหตุผลที่ไม่สามารถหาหลักฐานที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ โดยมีองค์ประกอบที่ต้องอธิบาย ดังนี้

- ▶ ระบุว่าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอะไร กับรายการใด เช่น ไม่สามารถเข้าถึงเหตุการณ์ การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ไม่สามารถขอยืนยันยอดลูกหนี้/เงินฝากธนาคาร เป็นต้น
- ▶ ระบุจำนวนเงินของรายการที่ตรวจสอบไม่ได้
- ▶ รายการดังกล่าวแสดงอยู่ในงบการเงินใด เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.../ปีทางบัญชี
- ▶ ระบุสาเหตุ/เหตุผลที่ไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบที่ต้องการใช้ เช่น คณะกรรมการดำเนินการสรรหาไม่ยินยอม/จังหวะหรือช่วงเวลาการตรวจสอบไม่เหมาะสม

2.2 ระบุข้อความ “และไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้พอใจ”

2.3 ระบุผลกระทบจากการที่ตรวจสอบรายการนั้นไม่ได้ เช่น “ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถระบุ/สรุปได้ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของรายการดังกล่าวหรือไม่เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ สินทรัพย์และทุนของสหกรณ์”

ตัดแปลงข้อความวรรคท้าย ดังนี้

“ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า”

3. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ผู้สอบบัญชีใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงิน และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการดำเนินการสรรหา ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี ทั้งนี้ องค์ประกอบของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ควรระบุว่า

- ▶ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยอ้างอิงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ...
- ▶ เหตุผลที่เลือกเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
- ▶ อธิบายว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้นอย่างไร

ตัวอย่างที่ 4 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข

กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด

ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และงบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า ยกเว้นผลกระทบซึ่งอาจจะเกิดขึ้นตามที่กล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ข้าพเจ้ายังไม่ได้รับคำตอบจากหนังสือยืนยันยอดลูกหนี้การค้า ซึ่งมียอดคงเหลือ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 จำนวน.....บาท และข้าพเจ้าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้เป็นที่พอใจในมูลค่าของลูกหนี้การค้าดังกล่าว

ข้าพเจ้าไม่ได้เข้าสังเกตการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือสิ้นปี ซึ่งแสดงอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน จำนวน.....บาท ทั้งนี้ เนื่องจากวันที่สหกรณ์ตรวจนับสินค้าเป็นวันก่อนที่ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ และข้าพเจ้าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่น ให้เป็นที่พอใจในปริมาณของสินค้าคงเหลือดังกล่าวได้ ข้าพเจ้าจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าจำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของสินค้าคงเหลือนั้นหรือไม่เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุง จะมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563 ยอดรวมสินทรัพย์และทุนของสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบ งบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

รายได้ดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อที่รับรู้ในปี..... จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของรายได้รวม เนื่องจากรายได้ดังกล่าวเกิดจากธุรกรรมการให้สินเชื่อแต่ละประเภทของสหกรณ์ซึ่งอาจมีเงื่อนไขการรับรู้รายได้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ การรับรู้รายได้ดอกเบี้ยต้องอาศัยการประมวลผลโดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลักและมีหลักเกณฑ์ของหน่วยงานกำกับเกี่ยวกับการหยุดรับรู้รายได้หากมีการค้างชำระเกินกำหนด ข้าพเจ้าจึงให้ความสำคัญกับการตรวจสอบว่ารายได้ดอกเบี้ยจากการให้สินเชื่อได้รับรู้ด้วยมูลค่าที่ถูกต้องตามที่เกิดขึ้นจริง

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบโดยการศึกษา ประเมินและสุ่มทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
ธุรกิจสินเชื่อ ตลอดจนการรับรู้รายได้ดอกเบี้ย และระบบการควบคุมภายในด้านสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ข้าพเจ้าได้สุ่ม
ตรวจสอบสัญญาเงินให้กู้เพื่อตรวจสอบการรับรู้รายได้ว่ามีกรรับรู้รายได้เป็นไปตามเงื่อนไขในสัญญาและสอดคล้องกับ
นโยบายการบัญชีที่สหกรณ์ใช้ รวมทั้งการหยุดรับรู้รายได้ตามข้อกำหนดของทางราชการ นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้วิเคราะห์
เปรียบเทียบบัญชีรายได้ดอกเบี้ยและบัญชีที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ถูกประเมินเรียกเก็บภาษีของปีก่อนเพิ่มเติม
เป็นจำนวนเงิน.....บาท นอกจากนี้ สหกรณ์ยังคงเป็นจำเลยถูกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหาย.....บาท โดยถูกกล่าวหา
ว่าไม่ปฏิบัติตามสัญญาให้เช่าอาคาร สหกรณ์อยู่ในระหว่างการอุทธรณ์เนื่องจากยังมีความไม่แน่นอนเกี่ยวกับผลของคดี
สหกรณ์จึงยังไม่ได้ตั้งสำรองหนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้นไว้ในงบการเงิน ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่อบงการเงินของสหกรณ์ไม่ได้
มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าให้สังเกตข้างต้น

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดย
ผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่อบงการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

3. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี ว่างการเงินไม่ถูกต้อง

ผู้สอบบัญชีควรแสดงความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้องในรายงานของผู้สอบบัญชี เมื่อผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ และสามารถสรุปผลการตรวจสอบได้ว่าแต่ละรายการหรือผลรวมหลายรายการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ และแผ่กระจายในงบการเงินแบ่งได้ 2 กรณี คือ

(ก) กรณีตัวเลขผิด ไม่ว่าจะระบุจำนวนเงินที่ผิดได้ หรือยังระบุจำนวนเงินที่ผิดไม่ได้ แต่จากหลักฐานการสอบบัญชีผู้สอบบัญชีสรุปว่ามีการแสดงจำนวนเงินผิด

(ข) เปิดเผยข้อมูลผิดพลาด/ไม่เปิดเผยข้อมูล/เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี ว่างการเงินไม่ถูกต้อง

1. ชื่อรายงาน	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สมาชิก สหกรณ์	เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....
3. วรรค ความเห็น	<p>ความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้อง</p> <p>ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ</p> <p>ข้าพเจ้าเห็นว่า .....</p> <p>งบการเงินข้างต้นนี้ไม่ได้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์..... ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).... ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p>
4. วรรค เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น	<p>เกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้อง</p> <p>การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ</p> <p>(อธิบายรายการที่แสดงขัดต่อข้อเท็จจริง แสดงอยู่ในงบการเงินใด จำนวนเงินเท่าใด ขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างไร ผลกระทบทางการเงิน)</p> <p>(อธิบายการเปิดเผยข้อมูลผิดพลาด/ข้อมูลที่ไม่เปิดเผย/เปิดเผยไม่เพียงพอ)</p> <p>ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์ และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างการเงินไม่ถูกต้อง</p>

5. วรรค - - - ->
เรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

.....(อธิบายเรื่องที่คุณสอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบโดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

6. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ของคณะกรรมการ
ดำเนินการสหกรณ์
ต่องบการเงิน

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

7. วรรค - - - ->
ความรับผิดชอบ
ของผู้สอบบัญชี
ต่อการตรวจสอบ
งบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

8. ลายมือชื่อ - - - ->
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

9. ที่ตั้ง - - - ->
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

10. วันที่ - - - ->
ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ให้ตัดแปลงและเพิ่มข้อความในรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนี้

1. วรรคความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

วรรคที่สองตัดแปลงข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้าเห็นว่า เนื่องจากเรื่องที่กำลังกล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง มีนัยสำคัญ งบการเงินข้างต้นนี้ไม่ได้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์.....”

2. วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ให้อธิบายรายการและจำนวนเงินผลกระทบต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญและแผ่กระจายในงบการเงิน

(ก) **กรณีตัวเลขผิด** ให้อธิบายรายการและผลกระทบต่องบการเงินที่แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริง โดยมีองค์ประกอบที่ต้องอธิบาย ดังนี้

▶ รายการที่ผิด ให้ระบุชื่อรายการ/จำนวนเงินของรายการ/ตำแหน่งที่แสดงรายการ เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.../ปีทางบัญชี

▶ จำนวนเงินของรายการที่ผิด

▶ รายการที่ผิดแสดงข้อมูลขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างไร/สาเหตุที่ผิด เช่น ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ/เปิดเผยนโยบายการบัญชี ไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ เป็นต้น

▶ ผลกระทบของงบการเงิน ให้ระบุผลกระทบที่ผู้ใช้งบการเงินให้ความสนใจมากที่สุด เช่น หากปรับปรุงให้ถูกต้องกำไรสุทธิ สินทรัพย์ ทุนของสหกรณ์จะผิดหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร ในกรณีผลกระทบไม่ได้ให้ระบุว่าหาผลกระทบไม่ได้

ในกรณีมีข้อผิดพลาดหลายรายการ ให้อธิบายผลกระทบรวมของทุกรายการที่ผิด

(ข) **กรณีเปิดเผยข้อมูลผิดพลาด/ไม่เปิดเผยข้อมูล/เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ** ให้อธิบายการเปิดเผยข้อมูลที่ผิดพลาด/ข้อมูลที่ไม่ได้เปิดเผย/ข้อมูลที่เปิดเผยไม่เพียงพอ แล้วต่อท้ายด้วย “อย่างไรก็ตาม งบการเงิน/หมายเหตุประกอบงบการเงินมิได้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์”

ตัดแปลงข้อความวรรคท้าย ดังนี้

“ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง”

3. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ผู้สอบบัญชีใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีความเสี่ยงสูงหรือความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงิน และเรื่องที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชี ทั้งนี้ องค์ประกอบของ “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ควรระบุว่า

▶ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร โดยอ้างอิงการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงบการเงิน เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ...

▶ เหตุผลที่เลือกเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

▶ อธิบายว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้วิธีการตรวจสอบในเรื่องนั้นอย่างไร

ตัวอย่างที่ 5 รายงานของผู้สอบบัญชี ว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด

ความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และงบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า **เนื่องจากเรื่องที่ว่าในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องมีนัยสำคัญ** งบการเงินข้างต้นนี้ไม่ได้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 และผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ตามที่อธิบายในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... ลูกหนี้ระยะสั้น - สุทธิ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 จำนวน.....บาท รวมลูกหนี้ปุ๋ย - สุทธิ จำนวน.....บาท เป็นลูกหนี้ค้างชำระตั้งแต่ปี..... และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ทั้งจำนวน ซึ่งในปี 2563 สหกรณ์ต้องประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ดังกล่าวเต็มจำนวนหนี้ให้เป็นไปตาม ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ แต่สหกรณ์ประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ จำนวน.....บาท ซึ่งต่ำกว่าจำนวนที่ต้อง ประมาณการ จำนวน.....บาท หรือคิดเป็นร้อยละ.....ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง

ความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์

สหกรณ์กู้ยืมเงินซึ่งมีหนี้สินที่ครบกำหนดชำระ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 จำนวน.....บาท สหกรณ์ไม่สามารถ เจรจาต่อรองหรือหาแหล่งเงินทุนมาทดแทนได้ เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญเกี่ยวกับความสามารถในการดำเนินงานต่อเนื่องของสหกรณ์ และงบการเงิน ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอในข้อเท็จจริงดังกล่าว

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบ งบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

การประมาณการมูลค่าสุทธิที่คาดว่าจะได้รับของสินค้าคงเหลือตามที่เปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ต้องอาศัยดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประมาณการค่าเผื่อมูลค่า สินค้าลดลงสำหรับสินค้าล้าสมัยหรือเสื่อมสภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับภาวะวิกฤตที่ในรายละเอียดเกี่ยวกับวงจรอายุของสินค้า การแข่งขันทางการตลาด สภาพเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ประกอบกับสหกรณ์มีชนิดสินค้าและปริมาณสินค้าคงเหลือ จำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสี่ยงเกี่ยวกับการประมาณการค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง

ข้าพเจ้าได้ประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลงโดยการสอบถามผู้รับผิดชอบ ทำความเข้าใจและเลือกตัวอย่างมาสุ่มทดสอบการปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่สหกรณ์กำหนดไว้ นอกจากนี้ข้าพเจ้าได้ประเมินวิธีการและข้อสมมติที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ใช้ในการพิจารณาเผื่อมูลค่าสินค้าลดลง โดยทำความเข้าใจเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการตีราคาสินค้าลดลง รวมถึงสอบทานความสม่ำเสมอของการใช้เกณฑ์ดังกล่าว และเหตุผลสำหรับการรับรู้ค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลงแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลระยะเวลาการถือครองและการเคลื่อนไหวของสินค้าคงเหลือเพื่อระบุถึงกลุ่มสินค้าที่มีข้อบ่งชี้ว่ามีการหมุนเวียนของสินค้าที่ช้ากว่าปกติ วิเคราะห์เปรียบเทียบราคากับมูลค่าสุทธิที่จะได้รับของสินค้าภายหลังสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์เพื่อหารายการผิดปกติ และพิจารณาข้อมูลการตีราคาสินค้าลดลงในอดีตย้อนหลังสำหรับผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจริงจากการขายและการตัดจำหน่ายสินค้าคงเหลือออกจากบัญชีที่เกิดขึ้นในระหว่างปีเปรียบเทียบกับค่าเผื่อมูลค่าสินค้าลดลงที่บันทึกไว้ ณ สิ้นปีก่อน

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้รับสิทธิเป็นผู้แทนจำหน่ายปุ๋ยจากบริษัทผู้ผลิตแห่งหนึ่งซึ่งสัญญาผู้แทนดังกล่าวจะสิ้นสุดในต้นปีหน้า คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์อยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อขอต่ออายุสัญญา ซึ่งยังไม่ทราบผลการต่อสัญญาดังกล่าวอาจมีผลต่อแผนการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ในปีต่อ ๆ ไป ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าว่างบการเงินของสหกรณ์ไม่ถูกต้อง ไม่ได้เกิดจากเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์การเกษตรก้าวหน้า จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

4. รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น

ผู้สอบบัญชีต้องไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินในรายงานของผู้สอบบัญชี เมื่อเห็นว่ากรณีใดหรือหลายกรณีต่อไปนี้มีความสำคัญ และแผ่กระจายในงบการเงิน แบ่งได้ 2 กรณี ดังนี้

(1) ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

(2) มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ที่จะสะสมผลกระทบต่องบการเงินเพิ่มมากขึ้น

(1) ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

เมื่อผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นหลักฐานสนับสนุนการแสดงความเห็นและผู้สอบบัญชีสรุปว่ามีความเป็นไปได้ที่การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงซึ่งตรวจไม่พบ (ถ้ามี) จะส่งผลกระทบต่ออันเป็นสาระสำคัญ และแผ่กระจายในงบการเงิน

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

1. ชื่อรายงาน	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. สมาชิก สหกรณ์	เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....
3. วรรค ความเห็น	<p>การไม่แสดงความเห็น</p> <p>ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ</p> <p>ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์.....ได้เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน</p>
4. วรรค เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น	<p>เกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น</p> <p>ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ</p> <p>(อธิบายเหตุผลของการไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ โดยอธิบายว่าไม่สามารถใช้วิธีตรวจสอบอะไรก็ได้รายการใด อยู่ในงบการเงินใด จำนวนเงินเท่าใด เพราะเหตุใดจึงไม่สามารถสรุปได้ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของรายการดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด)</p>
5. วรรค ความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์ ต่องบการเงิน	<p>ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน</p> <p>(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)</p>

6. วรรค ----> ความรับผิดชอบ
ความรับผิดชอบ
ของผู้สอบบัญชี
ต่อการตรวจสอบ
งบการเงิน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องดังกล่าวในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้

7. ลายมือชื่อ ----> ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

8. ที่ตั้ง ----> สำนักงานของ
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

9. วันที่ ----> ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น : กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

ให้ตัดแปลงข้อความในรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนี้

1. วรรคการไม่แสดงความเห็น

วรรคแรกตัดแปลงข้อความ ดังนี้

“ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....จำกัด ซึ่งประกอบด้วย.....”

วรรคที่สองต้องระบุให้ชัดเจนว่า “ไม่แสดงความเห็น” และให้ระบุข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่แสดงความเห็น ดังนี้ “ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์.....ได้ เนื่องจากเรื่องดังกล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน”

2. วรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น

ให้อธิบายเหตุผลที่ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ โดยมีองค์ประกอบที่ต้องอธิบาย ดังนี้

▶ ระบุว่าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอะไร กับรายการใด เช่น ไม่สามารถเข้าถึงเหตุการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือ ไม่สามารถขอยืนยันยอดลูกหนี้/เงินฝากธนาคาร เป็นต้น

▶ ระบุจำนวนเงินของรายการ

▶ ระบุว่ารายการดังกล่าวแสดงอยู่ในงบใด เช่น งบแสดงฐานะการเงิน/งบกำไรขาดทุน/หมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.../ปีทางบัญชี

▶ ระบุสาเหตุ/เหตุผลที่ไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบที่ต้องการใช้ เช่น คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ไม่ยินยอม/จังหวะหรือช่วงเวลาไม่เหมาะสม

▶ ระบุข้อความ “และไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้พอใจ”

▶ ระบุผลกระทบจากการที่ตรวจรายการนั้นไม่ได้ เช่น “ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถระบุ/สรุปได้ว่าจำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของรายการดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบกำไรสุทธิ สินทรัพย์และทุนของสหกรณ์”

3. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ให้ตัดทิ้งทั้งหมด เนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบต่าง ๆ ได้ จึงไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

4. วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

4.1 ตัดแปลงข้อความในวรรคแรก ดังนี้

“ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องดังกล่าวในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้”

4.2 “ตัด” ข้อความที่เหลือออก

ตัวอย่างที่ 6 รายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น

กรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถ
หาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสม
อย่างเพียงพอ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

การไม่แสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ได้ เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

เกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น

ข้าพเจ้าไม่สามารถตรวจสอบให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเกี่ยวกับเงินจ่ายล่วงหน้าเพื่อซื้อที่ดิน จำนวน..... ล้านบาท ที่แสดงเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนในงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 ตามรายละเอียดในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... ทั้งนี้ เนื่องจากข้าพเจ้าไม่ได้รับคำยืนยันยอดจากผู้ขายที่สหกรณ์แจ้งว่าได้รับเงินดังกล่าวไป และข้าพเจ้าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้พอใจว่าสหกรณ์ได้จ่ายเงินให้กับบุคคลดังกล่าวหรือไม่ และเงินดังกล่าวได้ใช้ไปหรือไม่ อย่างไร หรือจะได้เงินดังกล่าวคืนหรือไม่

ตามที่อธิบายในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินกู้ยืมระยะยาว จำนวน.....บาท สหกรณ์มีข้อโต้แย้งกับเจ้าหนี้ในยอดหนี้ ณ วันที่..... ซึ่งเป็นวันที่ทำสัญญาเงินกู้และรับเงินจากเจ้าหนี้ และในส่วนของดอกเบี้ยที่สหกรณ์เห็นว่าเจ้าหนี้ มีการคำนวณไม่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีมติไม่ยอมรับเงินต้นและไม่รับรู้ดอกเบี้ยจ่ายของเงินกู้ยืมจำนวนดังกล่าว จากสถานการณ์ดังกล่าว ข้าพเจ้าไม่สามารถตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ เนื่องจากสหกรณ์ไม่เปิดเผยข้อมูลและหลักฐานการโต้แย้งในประเด็นดังกล่าวกับข้าพเจ้า และข้าพเจ้าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่นให้เป็นที่พอใจเกี่ยวกับเงินกู้ยืมระยะยาว ดอกเบี้ยค้างจ่ายและดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืมจำนวนดังกล่าว

ในสถานการณ์ดังกล่าวข้าพเจ้าไม่สามารถสรุปได้ว่าจำเป็นต้องปรับปรุงรายการเงินจ่ายล่วงหน้า รายการเงินกู้ยืมระยะยาว ดอกเบี้ยค้างจ่ายและดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืมหรือไม่ เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบต่อกำไรสุทธิ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2563 ยอดรวมสินทรัพย์ หนี้สินและทุนของสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ตกเป็นจำเลยในคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์และถูกเรียกร้องค่าสิทธิ์และค่าเสียหาย สหกรณ์ได้ยื่นฟ้องกลับและกำลังอยู่ระหว่างการสืบพยานขึ้นต้นทั้งสองคดี ผลสุดท้ายของเหตุการณ์ดังกล่าวไม่สามารถระบุได้ในขณะนี้ และสหกรณ์ไม่ได้ตั้งสำรองหนี้สินซึ่งอาจเกิดขึ้นไว้ในงบการเงิน เนื่องจากความไม่แน่นอนของผลคดีความ ทั้งนี้ การที่ข้าพเจ้าไม่แสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ไม่ได้แสดงความเห็นในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 มีนาคม 2563

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องในวาระคดีในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

(2) มีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลกระทบต่องบการเงินเพิ่มมากขึ้น

ในกรณีที่มีความไม่แน่นอนหลายสถานการณ์ (ซึ่งเกิดขึ้นได้ยาก) และผู้สอบบัญชีสรุปว่าถึงแม้จะได้รับหลักฐานการตรวจสอบที่เหมาะสมอย่างเพียงพอสำหรับความไม่แน่นอนแต่ละสถานการณ์ก็เป็นไปไม่ได้ที่จะแสดงความเห็นต่องบการเงิน เนื่องจากความไม่แน่นอนต่าง ๆ อาจมีความสัมพันธ์กัน และมีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลกระทบต่องบการเงินเพิ่มมากขึ้น

**รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น :
กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์**

1. ชื่อรายงาน	<p style="text-align: center;">รายงานของผู้สอบบัญชี</p>
2. สมาชิก สหกรณ์	เสนอ สมาชิกสหกรณ์.....
3. วรรค ความเห็น	<p>การไม่แสดงความเห็น</p> <p>ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วยงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ</p> <p>ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์.....ได้เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน</p>
4. วรรค เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น	<p>เกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น</p> <p>มีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์ (อธิบายเหตุการณ์/สถานการณ์แต่ละสถานการณ์ที่เกิดความไม่แน่นอน)</p>
5. วรรค ความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์ ต่องบการเงิน	<p>ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน</p> <p>(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)</p>
6. วรรค ความรับผิดชอบ ของผู้สอบบัญชี ต่อการตรวจสอบ งบการเงิน	<p>ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน</p> <p>ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้</p>

7. ลายมือชื่อ ---▶
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

8. ที่ตั้ง ---▶
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

9. วันที่ ---▶
ในรายงาน

วันที่.....

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น : กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์

ให้ตัดแปลงข้อความในรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนี้

1. วรรคการไม่แสดงความเห็น

ตัดแปลงข้อความต้นวรรคแรก ดังนี้

“ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....ซึ่งประกอบด้วย.....”

วรรคที่สองต้องระบุให้ชัดเจนว่า “ไม่แสดงความเห็น” และให้ระบุข้อความเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่แสดงความเห็น ดังนี้ “ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์.....ได้ เนื่องจากเรื่องที่กำลังกล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

2. วรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น

ให้อธิบายเหตุการณ์/สถานการณ์แต่ละสถานการณ์ที่เกิดความไม่แน่นอน เช่น

- ▶ ความไม่แน่นอนแต่ละเหตุการณ์
- ▶ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นของแต่ละเหตุการณ์
- ▶ ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ
- ▶ ข้อเท็จจริง/เหตุผลที่ไม่สามารถตรวจสอบให้ได้หลักฐานที่เพียงพอเกี่ยวกับผลกระทบรวม

ของทุกเหตุการณ์ซึ่งทำให้ไม่สามารถได้ข้อสรุปว่างบการเงินแสดงถูกต้องตามควรหรือไม่

3. วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

ให้ตัดทิ้งทั้งหมด เนื่องจากผู้สอบบัญชีไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

4. วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

4.1 ตัดแปลงข้อความในวรรคแรก ดังนี้

“ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่องที่กำลังกล่าวในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้”

4.2 “ตัด” ข้อความที่เหลือออก

ตัวอย่างที่ 7 รายงานของผู้สอบบัญชี ว่าไม่แสดงความเห็น

กรณีมีเหตุการณ์ไม่แน่นอน
ที่มีสาระสำคัญหลายสถานการณ์

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์..... จำกัด

การไม่แสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้รับการแต่งตั้งให้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์..... จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่.....(ปีปัจจุบัน).....งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (ถ้ามี) สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญและหมายเหตุเรื่องอื่น ๆ

ข้าพเจ้าไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์..... จำกัด ได้ เนื่องจากเรื่องดังกล่าวไว้ในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็นมีนัยสำคัญ ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน

เกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น

ในการสรุปผลการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินปีสิ้นสุดวันที่..... ข้าพเจ้าได้พิจารณาความเพียงพอของข้อมูลที่เปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้

ความไม่แน่นอน 1.....

ความไม่แน่นอน 2.....

ความไม่แน่นอน 3.....

แม้ว่าสหกรณ์ได้เปิดเผยอย่างเพียงพอว่าความไม่แน่นอนแต่ละเรื่องอาจมีผลกระทบต่อสหกรณ์อย่างไร แต่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ยืนยันว่าไม่สามารถอธิบายถึงผลกระทบรวมของความไม่แน่นอนทั้ง 3 เรื่อง เนื่องจากความไม่แน่นอนดังกล่าวกระทบซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนจนไม่สามารถประเมินผลกระทบต่อสหกรณ์ในภาพรวมได้ และข้าพเจ้าก็ไม่สามารถประเมินผลกระทบรวมดังกล่าวได้เช่นกัน ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถได้ข้อสรุปเพื่อแสดงความเห็นว่างบการเงินแสดง.....โดยถูกต้องตามควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์หรือไม่

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าว จากการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรื่อง/สถานการณ์/เหตุการณ์ที่กล่าวในวรรคเกณฑ์ในการไม่แสดงความเห็น ข้าพเจ้าไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเพื่อเป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวได้

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

❖ รายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมาย

เนื่องจากผู้สอบบัญชีมีความรับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ว่าได้จัดทำ โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดหรือไม่ ซึ่งในการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชี อาจพบประเด็นปัญหากรณีสหกรณ์ดำเนินงาน/ดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย ซึ่งจำนวนเงินมีสาระสำคัญไม่ว่าการปฏิบัตินั้น จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสหกรณ์ ณ วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ก็ตาม อาจมีผลกระทบต่อการทำงานของ ผู้สอบบัญชี

• แนวทางในการพิจารณา กรณีสหกรณ์ปฏิบัติผิดกฎหมาย

สถานการณ์	งบการเงินของสหกรณ์	รายงานของผู้สอบบัญชี
1. ยังไม่เกิดผลเสียหายแต่อาจกระทบต่องบการเงินของสหกรณ์อย่างมีสาระสำคัญ	1.1 มีการอธิบายและเปิดเผยเกี่ยวกับการปฏิบัติผิดกฎหมายอย่างเพียงพอในงบการเงิน 1.2 ไม่เปิดเผย/เปิดเผยไม่เพียงพอ (งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ)	1.1 อย่างไม่มีเงื่อนไข เพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” 1.2 อย่างมีเงื่อนไข เนื่องจาก งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
2. เกิดผลเสียหายกระทบต่อ งบการเงินอย่างมีสาระสำคัญ	2.1 แสดงรายการ และเปิดเผยข้อมูลตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ (งบการเงินแสดงข้อมูลถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ) 2.2 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ - ตัวเลขผิด หรือ - ไม่เปิดเผย/เปิดเผยไม่เพียงพอ	2.1 อย่างไม่มีเงื่อนไข เพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” 2.2 อย่างมีเงื่อนไข เนื่องจาก งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
3. เกิดผลเสียหายกระทบต่อ งบการเงินอย่างมีสาระสำคัญ และแผ่กระจายในงบการเงิน	3.1 แสดงรายการและเปิดเผยข้อมูลตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ (งบการเงินแสดงข้อมูลถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ) 3.2 งบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ และแผ่กระจาย	3.1 อย่างไม่มีเงื่อนไข เพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” 3.2 แสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้อง เนื่องจากงบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญและแผ่กระจาย

ตัวอย่างที่ 8 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างมีเงื่อนไข

กรณีสหกรณ์ไม่เปิดเผย
การปฏิบัติผิดกฎหมาย

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า ยกเว้นการเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วนตามที่กล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

1. ตามที่อธิบายไว้ในหมายเหตุข้อ..... เงินลงทุน จำนวน.....บาท ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์มีการลงทุนที่ผิดกฎหมายสหกรณ์ โดยลงทุนในหุ้นสามัญบริษัท.....(มหาชน) จำกัด จำนวน.....บาท และกองทุนเปิด จำนวน.....บาท รวมทั้งลงทุนในหุ้นกู้ด้อยสิทธิและไม่มีหลักประกัน มีราคาทุน.....ล้านบาท มูลค่ายุติธรรม.....ล้านบาท ซึ่งจัดอันดับความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับต่ำกว่า A - ทั้งนี้ การลงทุนของสหกรณ์ไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 62 และประกาศคณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติ เรื่อง ข้อกำหนดการฝากหรือลงทุนอย่างอื่นของสหกรณ์ พ.ศ. 2558 ข้อ 3 (6) อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงดังกล่าวในงบการเงินให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ส่งผลให้งบการเงินของสหกรณ์เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ

2. ตามที่อธิบายไว้ในหมายเหตุข้อ..... เงินลงทุนระยะยาว จำนวน.....ล้านบาท เป็นเงินลงทุนในหุ้นชุมนุมสหกรณ์.....จำกัด มูลค่าหุ้นละ 10.00 บาท และหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน.....ล้านบาท เป็นเงินฝากของชุมนุมสหกรณ์.....จำกัด ซึ่งงบการเงินของชุมนุมสหกรณ์ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 มีส่วนขาดแห่งทุนมูลค่าหุ้นติดลบ.....บาทต่อหุ้น ตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ กษ 0404/ว 53 ลงวันที่ 22 มีนาคม 2561 เรื่อง ระเบียบปฏิบัติทางบัญชีกรณีสหกรณ์นำเงินไปลงทุนในสหกรณ์อื่น สหกรณ์มิได้รับรู้ผลขาดทุนจากการปรับมูลค่าหุ้นชุมนุมสหกรณ์.....จำกัด จำนวน .....ล้านบาท และเงินฝากสหกรณ์อื่น สหกรณ์มิได้ตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญให้เพียงพอกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ข้าพเจ้าเห็นว่าสหกรณ์ต้องตั้งค่าเผื่อเงินฝากสหกรณ์อื่นสงสัยจะสูญ จำนวน.....ล้านบาท

หากสหกรณ์ปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องตามข้อ 2 ผลการดำเนินงานสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 เปลี่ยนจากกำไรสุทธิ จำนวน.....ล้านบาท เป็นขาดทุนสุทธิ จำนวน.....ล้านบาท ยอดรวมของสินทรัพย์ทั้งสิ้น และทุนของสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 จะลดลงด้วย จำนวน.....ล้านบาท

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงิน โดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นเรื่องเกี่ยวกับสินทรัพย์ที่ต้องติดตามเป็นพิเศษของสหกรณ์ที่ควรสื่อสาร ในรายงานของข้าพเจ้า ดังนี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	วิธีการตรวจสอบ
<p>ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเงินให้กู้ยืม อ้างอิงหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.....</p> <p>การประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเงินให้กู้ยืม ต้องอาศัยดุลยพินิจของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ค่อนข้างมากในการประเมินพฤติการณ์ของลูกหนี้ที่คาดว่าจะชำระหนี้ไม่ได้กับลักษณะการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ที่มีเงินให้กู้ยืม จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสี่ยงเกี่ยวกับมูลค่าของค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ จำนวน.....บาท คิดเป็นร้อยละ..... ของสินทรัพย์ทั้งสิ้น การเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่เพียงพอจะส่งผลให้การแสดงรายการเงินให้กู้ยืมในงบการเงินแสดงข้อมูลที่เหมาะสม การพิจารณาประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้ถูกต้องตามที่ควร จึงเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ</p>	<p>ข้าพเจ้าได้ประเมินและทดสอบระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ที่เกี่ยวกับการประเมินค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - สอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการคำนวณค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - สอบทานความสมเหตุสมผลเกี่ยวกับพฤติการณ์ของลูกหนี้เงินให้กู้ยืมที่คาดว่าจะชำระหนี้ไม่ได้ - สอบถามนโยบายของสหกรณ์ในการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ - สอบทานดุลยพินิจคณะกรรมการในการประเมินสถานะและพฤติกรรมของลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้เพื่อตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญเต็มจำนวน - ตรวจสอบการค้างชำระของลูกหนี้กับบัญชีย่อยลูกหนี้ - ตรวจสอบลูกหนี้ที่ไม่ได้รับค้ำยันยื่นยอดต่ออย่างสมเหตุสมผลว่ามีสถานะชำระหนี้ได้ - สอบทานการประมาณการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญว่ามีความเพียงพอและเหมาะสมเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด - สุ่มทดสอบการคำนวณและตรวจสอบการบันทึกบัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ ณ วันสิ้นปีบัญชีเป็นไปตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... เงินรับฝาก จำนวน.....บาท ณ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์มีการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก จำนวน.....บาท ซึ่งไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สหกรณ์ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวให้ครบถ้วนตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ส่งผลให้งบการเงินของสหกรณ์เปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าให้สังเกตข้างต้น

เรื่องอื่น

งบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 ตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีอื่น ซึ่งแสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไขตามรายงานลงวันที่ 31 ธันวาคม 2562

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

❖ รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินปีปัจจุบัน กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด

ในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบัน ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาและติดตามหลักฐานการตรวจสอบตัวเลขเปรียบเทียบของงวดก่อน ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับตัวเลขเปรียบเทียบ หรือผลของเหตุการณ์ไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในงวดก่อนว่ามีผลหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรในงวดปัจจุบัน ในหลายกรณีการเปลี่ยนแปลงของตัวเลขเปรียบเทียบดังกล่าวมีผลต่อรายงานของผู้สอบบัญชีในงวดปัจจุบัน

ตามมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 710 เรื่อง รายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตต่อข้อมูลเปรียบเทียบ ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีควรที่จะพิจารณาข้อมูลเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับงบการเงินงวดที่กำลังตรวจสอบ

ข้อมูลเปรียบเทียบ หมายถึง จำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลซึ่งเกี่ยวข้องกับงวดก่อนหน้านั้นหนึ่งงวดหรือมากกว่ารวมอยู่ในงบการเงิน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

▶ **ตัวเลขเปรียบเทียบ** หมายถึง ข้อมูลเปรียบเทียบซึ่งเป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลอื่นสำหรับงวดอื่นที่ได้นำมาแสดงรวมเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินงวดปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อมูลเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับงวดปัจจุบัน ทั้งนี้ ความละเอียดของการนำเสนอเป็นข้อมูลเปรียบเทียบขึ้นอยู่กับความเกี่ยวข้องกับตัวเลขในงวดปัจจุบันเป็นหลักมีข้อกำหนดคือ กรณีเป็นตัวเลขให้แสดงเปรียบเทียบทุกรายการ ส่วนการเปิดเผยข้อมูลซึ่งเป็นคำอธิบายให้นำเสนอเท่าที่จำเป็นขึ้นอยู่กับข้อมูลในงวดปัจจุบันเป็นหลัก

▶ **งบการเงินเปรียบเทียบ** หมายถึง ข้อมูลเปรียบเทียบซึ่งเป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลอื่นสำหรับงวดอื่นที่ได้นำมาแสดงเปรียบเทียบกับงบการเงินงวดปัจจุบัน ทั้งนี้ ความละเอียดของการนำเสนอเป็นข้อมูลเปรียบเทียบต้องเป็นระดับเดียวกันกับการนำเสนอของงบการเงินงวดปัจจุบัน

ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์กำหนดให้งบการเงินของสหกรณ์นำเสนอข้อมูลเปรียบเทียบในลักษณะของตัวเลขเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบบัญชีสหกรณ์ไม่ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อน เป็นผลให้ตัวเลขเปรียบเทียบปีก่อนที่ผู้สอบบัญชีได้แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขไว้ หากมีการปรับปรุงให้ปรับปรุงงบการเงินปีปัจจุบัน กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิดมีแนวทางในการเขียนรายงานของผู้สอบบัญชี ดังนี้

● แนวทางในการพิจารณาการรายงานต่อตัวเลขเปรียบเทียบที่ผิด/อาจผิด

สถานการณ์ (มีสาระสำคัญ)	รายงานของ ผู้สอบบัญชีปีก่อน	รายงานของผู้สอบบัญชี ปีปัจจุบัน
1. ตัวเลขเปรียบเทียบผิด - แก้ไขถูกต้องในปีปัจจุบัน 2. ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอในปีก่อนในปีปัจจุบันหาได้แล้ว <ul style="list-style-type: none"> - ไม่ต้องปรับปรุงรายการใด - ต้องปรับปรุงรายการและได้ปรับปรุงในปีปัจจุบันอย่างถูกต้องแล้ว 	รายงานอย่างมีเงื่อนไข	รายงานอย่างไม่มีเงื่อนไข พิจารณาเพิ่มข้อมูลในรายงานตามกรณี ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ▶ กรณีมีการเปิดเผยในงบการเงิน เรื่องการแก้ไขข้อผิดพลาดปีก่อน ให้ดำเนินการดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) เพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” โดยอธิบายข้อผิดพลาด (รายการและจำนวนเงิน) ในงบการเงินปีก่อน ซึ่งแสดงเป็นข้อมูลเปรียบเทียบ ซึ่งทำให้ (ระบุผลกระทบ) เช่น กำไรสุทธิปีก่อนแสดงสูงไป จำนวน.....บาท 2) ระบุข้อความ “อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ได้แก้ไขข้อผิดพลาดนั้นแล้วในงบการเงินปีปัจจุบัน” ▶ กรณีไม่มีการเปิดเผยในงบการเงิน เรื่องการแก้ไขข้อผิดพลาดปีก่อน ให้ดำเนินการดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1) เพิ่มวรรค “เรื่องอื่น” โดยอธิบายข้อผิดพลาด (รายการและจำนวนเงิน) ในงบการเงินปีก่อน ซึ่งแสดงเป็นข้อมูล

สถานการณ์ (มีสาระสำคัญ)	รายงานของ ผู้สอบบัญชีปีก่อน	รายงานของผู้สอบบัญชี ปีปัจจุบัน
		<p>เปรียบเทียบ ซึ่งทำให้...(ระบุผลกระทบ)... เช่น กำไรสุทธิปีก่อนแสดงสูงไป จำนวน.....บาท</p> <p>2) ระบุข้อความ “อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ได้แก้ไขข้อผิดพลาดนั้นแล้วในงบการเงินปีปัจจุบัน” (ระบุรายการในงบการเงินปัจจุบันที่รวมการแก้ไขข้อผิดพลาดของปีก่อนอยู่ด้วย)</p>
<p>3. ตัวเลขเปรียบเทียบผิด - ปีปัจจุบันยังไม่มีแก้ไขให้ถูกต้อง และตัวเลขเปรียบเทียบดังกล่าวมีผลกระทบงบการเงินปีปัจจุบันอย่างมีสาระสำคัญ</p> <p>4. ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอในปีก่อนและในปีปัจจุบันยังหาไม่ได้เช่นกันและผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นมีสาระสำคัญ</p>	<p>รายงาน อย่างมีเงื่อนไข</p>	<p>รายงานอย่างมีเงื่อนไข</p> <p>กรณีไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ให้ตัดแปลงข้อความ ดังนี้</p> <p>วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข ให้ระบุ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ ไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอะไร กับรายการใดจำนวนเงินเท่าใดในงบการเงินงวดก่อน ▶ ระบุเหตุผล ▶ ระบุผลกระทบ ใช้ข้อความ “ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถสรุปได้ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงรายการ.....หรือไม่ เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบกำไรสุทธิปีปัจจุบัน สินทรัพย์ และทุนของสหกรณ์ ณ สิ้นปีปัจจุบัน ความเห็นต่องบการเงินงวดก่อนจึงมีเงื่อนไขในเรื่องนั้น และงวดปัจจุบันยังไม่สามารถตรวจรายการนั้นได้ เนื่องจาก...(ระบุเหตุผล)...ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่า จำเป็นต้องปรับปรุงรายการ.....หรือไม่ เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบกำไรสุทธิปีปัจจุบัน สินทรัพย์และทุนของสหกรณ์ ณ วันสิ้นปีปัจจุบัน <p>วรรคความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p> <p>ยกเว้นผลกระทบ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากเรื่อง.....</p> <p>การแสดงผลข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงฯ ให้ตัดแปลงข้อความ ดังนี้</p> <p>วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข ให้ระบุ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ อ่างหมายเหตุ (ถ้ามี) ระบุรายการที่ผิด จำนวนเงินในงบการเงินงวดก่อน ▶ ระบุว่าขัดต่อข้อเท็จจริงอย่างไร ▶ ระบุผลกระทบของงวดก่อน ส่งผลให้แสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขต่องบการเงินงวดก่อน ▶ ระบุว่างวดปัจจุบัน รายการยังผิดอย่างไร จำนวนเท่าใด และผลกระทบต่อตัวเลขงวดปัจจุบัน <p>วรรคความเห็นอย่างมีเงื่อนไข</p> <p>ยกเว้นผลกระทบ ของเรื่อง.....</p>

หมายเหตุ : เนื่องจากระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ไม่อนุญาตให้มีการปรับปรุงย้อนหลัง ดังนั้น หากจะแก้ไขข้อผิดพลาดปีก่อน ให้แก้ไขในงบการเงินปีปัจจุบันเท่านั้น

ตัวอย่างที่ 9 รายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลเปรียบเทียบ
แสดงความเห็น อย่างมีเงื่อนไข

กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด
และปัจจุบันยังไม่ได้แก้ไขให้ถูกต้อง

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

ความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่ายกเว้นผลกระทบของเรื่องที่กำลังกล่าวในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ตามที่อธิบายในหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ... ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2561 เงินให้สมาชิกกู้ จำนวน.....ล้านบาท แสดงสูงไป จำนวน.....ล้านบาท เนื่องจากสหกรณ์ไม่ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ส่งผลให้กำไรสุทธิสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 แสดงสูงไป จำนวน.....ล้านบาท เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าแสดงความเห็นต่องบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 อย่างมีเงื่อนไขในเรื่องดังกล่าวและตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ... ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ลูกหนี้ดังกล่าวยังคงแสดงสูงไป จำนวน.....ล้านบาท ด้วยเหตุผลเดียวกัน หากสหกรณ์ปรับปรุงตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้ถูกต้อง กำไรสุทธิสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 จะลดลงจำนวน.....ล้านบาท สินทรัพย์รวมและทุนของสหกรณ์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 จะลดลงด้วยจำนวนเดียวกัน

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสารในรายงานของข้าพเจ้า

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับข้อที่ไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับข้อที่ไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

ตัวอย่างที่ 10 รายงานของผู้สอบบัญชี ข้อมูลเปรียบเทียบ แสดงความเห็นอย่างไม่มีเงื่อนไข

กรณีข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิด และปีปัจจุบันได้แก้ไขถูกต้องแล้ว
(สภกรณ์ไม่ได้เปิดเผยเกี่ยวกับการแก้ไขไว้ในงบการเงิน) เพิ่มวรรค “เรื่องอื่น”
เนื่องจากข้อมูลเปรียบเทียบผิด/อาจผิดและปีปัจจุบันได้แก้ไขถูกต้องแล้ว

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยั่งยืน จำกัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสารในรายงานของข้าพเจ้า

เรื่องอื่น

ในปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 สหกรณ์ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้สมาชิกผู้ไม่เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ส่งผลให้กำไรสุทธิสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 แสดงสูงไปจำนวน.....ล้านบาท ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2561 จึงมีเงื่อนไขในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2562 สหกรณ์ได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญดังกล่าวครบถ้วนตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์แล้ว ซึ่งแสดงรวมอยู่ในรายการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้เงินให้สมาชิกผู้จำนวน.....ล้านบาท ตามหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ.....

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

❖ รายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ดำเนินงานไม่เป็นปกติ

รายงานของผู้สอบบัญชี กรณีสหกรณ์ดำเนินงานไม่เป็นปกติ ได้แก่

1. สหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี
2. สหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้งใหม่
3. สหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชี
4. สหกรณ์ควบเข้ากัน
5. สหกรณ์แยกจากกัน
6. สหกรณ์ที่ชำระบัญชี

1. กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี

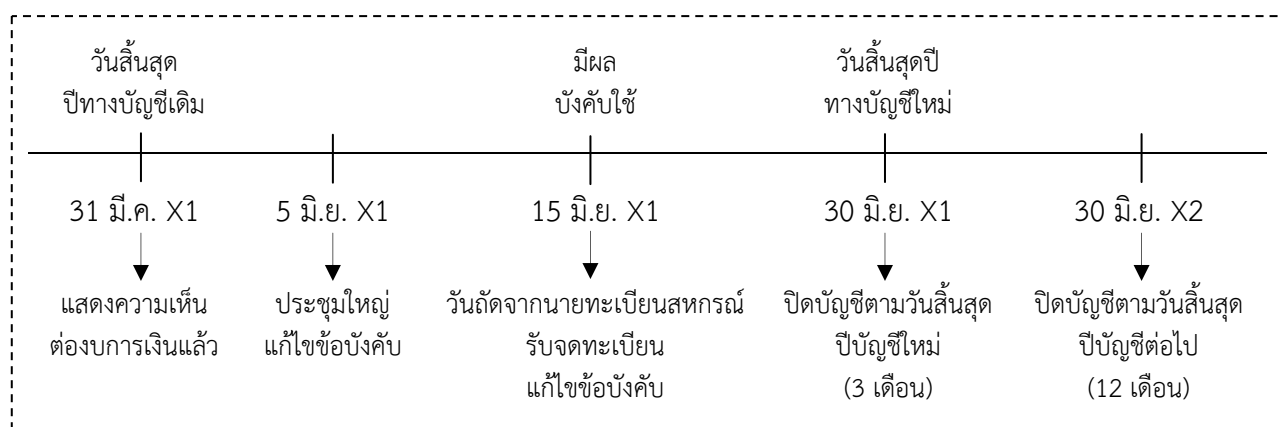
สหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี หมายถึง สหกรณ์ที่เปลี่ยนรอบระยะเวลาบัญชีไปจากเดิมโดยการพิจารณาวันที่ปีทางบัญชีใหม่มีผลบังคับใช้ ให้นับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับ ซึ่งมี 2 กรณี ดังนี้

(1) การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้ก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่ (รอบระยะเวลาดำเนินงานไม่เกิน 12 เดือน)

(2) การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้หลังวันสิ้นปีทางบัญชีใหม่ (รอบระยะเวลาดำเนินงานเกิน 12 เดือน)

กรณีที่ 1 การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้ก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่

ตัวอย่าง สหกรณ์มีวันสิ้นสุดปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคมของทุกปี และสหกรณ์มีมติที่ประชุมใหญ่ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 25X1 ให้แก้ไขข้อบังคับ เปลี่ยนวันสิ้นสุดปีทางบัญชี เป็นวันที่ 30 มิถุนายนของทุกปี ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับในวันที่ 14 มิถุนายน 25X1 โดยข้อบังคับมีผลใช้บังคับวันที่ 15 มิถุนายน 25X1

นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับให้สหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชีในวันที่ 14 มิถุนายน 25X1 ข้อบังคับมีผลใช้บังคับวันที่ 15 มิถุนายน 25X1 ซึ่งเป็นวันก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่ ดังนั้น สหกรณ์จะต้องปิดบัญชีตามวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่ คือ วันที่ 30 มิถุนายน โดยปิดบัญชีตามรอบระยะเวลาบัญชีใหม่ครั้งแรกในวันที่ 30 มิถุนายน 25X1 ซึ่งมีรอบระยะเวลาดำเนินงาน 3 เดือน

ในกรณีสหกรณ์มีการเปลี่ยนปีทางบัญชี สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนปีทางบัญชีไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับการเปลี่ยนปีทางบัญชี

ตัวอย่างที่ 11 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข
และเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น”

กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี
มีผลบังคับใช้ก่อนวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เนินสูง จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เนินสูง จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25X1 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับงวด 3 เดือน สิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์เนินสูง จำกัด ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25X1 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับงวด 3 เดือน สิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

.....(อธิบายเรื่องที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์มีการเปลี่ยนปีทางบัญชีจากปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม เป็น สิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 15 มิถุนายน 25X1

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

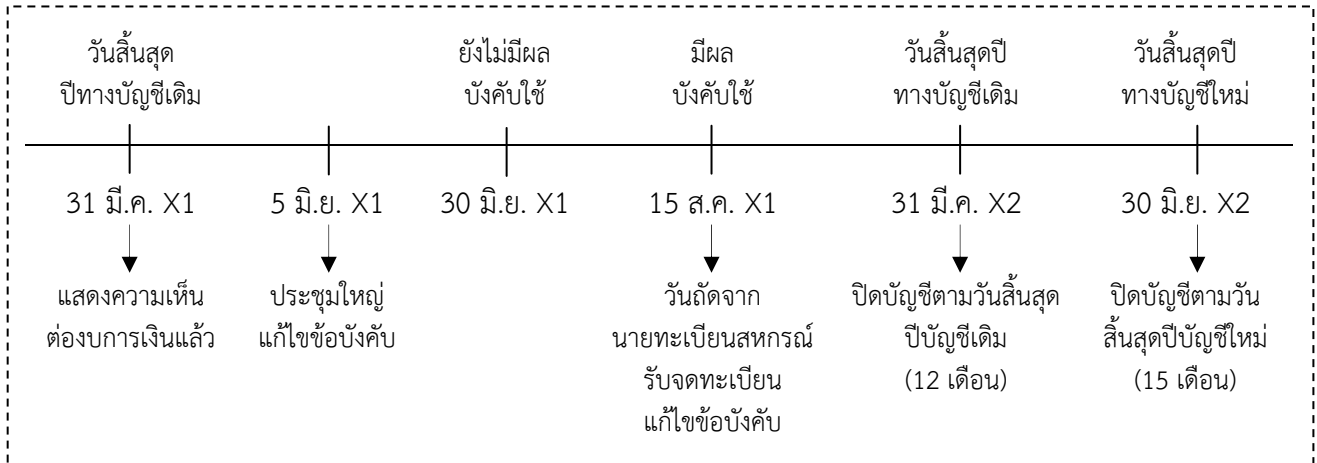
ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

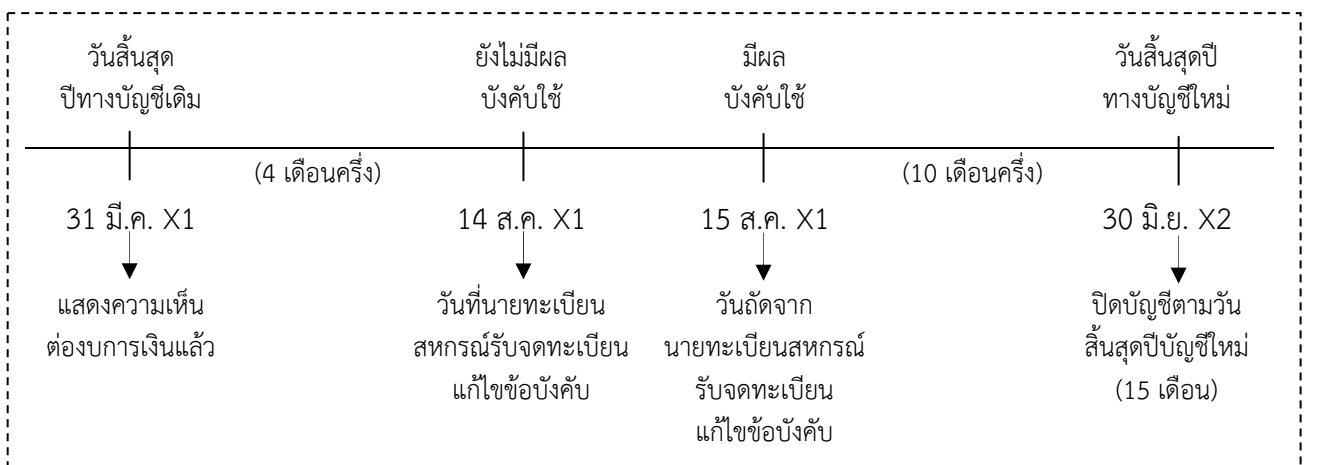
วันที่.....

กรณีที่ 2 การเปลี่ยนปีทางบัญชีมีผลบังคับใช้หลังวันสิ้นปีทางบัญชีใหม่

ตัวอย่าง สหกรณ์มีวันสิ้นสุดปีทางบัญชี วันที่ 31 มีนาคม ของทุกปี และสหกรณ์มีมติที่ประชุมใหญ่ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 25X1 ให้แก้ไขข้อบังคับ เปลี่ยนวันสิ้นสุดปีทางบัญชี เป็นวันที่ 30 มิถุนายน ของทุกปี ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับในวันที่ 14 สิงหาคม 25X1 โดยข้อบังคับมีผลใช้บังคับ วันที่ 15 สิงหาคม 25X1

จากตัวอย่างข้างต้น ณ วันที่ 30 มิถุนายน 25X1 วันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่ยังไม่มีผลบังคับใช้ ถ้าการปิดบัญชีตามรอบระยะเวลาดำเนินงานจนถึงปีบัญชีใหม่ครั้งแรกจะเป็นวันที่ 30 มิถุนายน 25X2 ซึ่งเป็นระยะเวลา 15 เดือนเกินกว่า 12 เดือน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้มีหนังสือตอบข้อหารือแก่ผู้สอบบัญชีในกรณีทำนองเดียวกันนี้ตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ กษ 0404/3969 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2560 ดังนั้น ตามตัวอย่างข้างต้นจึงให้ปิดบัญชีเป็น 2 ช่วงระยะเวลา โดยช่วงแรกตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 25X1 ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 25X1 ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของข้อบังคับเดิมก่อนข้อบังคับใหม่มีผลบังคับใช้ และช่วงหลังตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 25X1 (วันที่ข้อบังคับใหม่มีผลบังคับใช้ซึ่งเป็นวันถัดจากนายทะเบียนรับจดทะเบียนแก้ไขข้อบังคับ) จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25X2

ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินครั้งเดียวหลังจากสหกรณ์ปิดบัญชีสำหรับปีสิ้นสุดทางบัญชีใหม่ (วันที่ 30 มิถุนายน 25X2) แยกเป็น 2 ช่วงดังกล่าวข้างต้น และจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีตามตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 12 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข
และเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น”

กรณีสหกรณ์เปลี่ยนปีทางบัญชี
มีผลบังคับใช้หลังวันสิ้นสุดปีทางบัญชีใหม่

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์รวมใจ จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมใจ จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 14 สิงหาคม 25X1 และ วันที่ 30 มิถุนายน 25X2 งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 25X1 ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 25X1 และระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 25X1 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25X2 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมใจ จำกัด ณ วันที่ 14 สิงหาคม 25X1 และวันที่ 30 มิถุนายน 25X2 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 25X1 ถึงวันที่ 14 สิงหาคม 25X1 และระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 25X1 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 25X2 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญ ตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวม และในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

....(อธิบายเรื่องที่คุณสอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบโดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง)....

1. ....
2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์มีการเปลี่ยนปีทางบัญชีจากปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม เป็น สิ้นสุดวันที่ 30 มิถุนายน ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 15 สิงหาคม 25X1

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

2. กรณีสหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้งใหม่

สหกรณ์ที่จดทะเบียนจัดตั้งใหม่ เมื่อถึงวันสิ้นปีทางบัญชีครั้งแรก การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ จะมีรายการเพียงปีทางบัญชีเดียว โดยไม่มีตัวเลขเปรียบเทียบ ซึ่งอาจไม่ครบ 12 เดือน การจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี แยกเป็นแต่ละกรณี ดังนี้

- (1) สหกรณ์ไม่มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี
- (2) สหกรณ์มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี แบ่งเป็น
  - สหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แต่มีการรับ - จ่ายเงิน
  - สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจ

ในกรณีสหกรณ์จัดตั้งใหม่สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ใหม่ไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ใหม่ ดังนี้

- รอบระยะเวลาบัญชี
- กรณีไม่มีการดำเนินธุรกิจ

กรณีที่ 1 สหกรณ์ไม่มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี

หมายถึง สหกรณ์ที่จดทะเบียนจัดตั้งใหม่ และนับตั้งแต่วันจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลจนถึงวันสิ้นปีทางบัญชี ไม่มีการรับ - จ่ายเงิน โดยที่สหกรณ์ยังไม่มีรายการเงิน กรณีนี้สหกรณ์จึงไม่มีงบการเงินให้ตรวจสอบ ดังนั้น ผู้สอบบัญชี จึงไม่ต้องจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี แต่ต้องจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชี เพื่อรายงานถึงข้อมูลอื่น ๆ รวมถึงข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานทั่วไปของสหกรณ์

กรณีที่ 2 สหกรณ์มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี

➤ สหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แต่มีการรับ - จ่ายเงิน

กรณีนี้สหกรณ์มีเพียงการรับเงินค่าหุ้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้า หรือรายรับรายจ่ายอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ดังนั้น งบการเงินที่สหกรณ์จัดทำจึงมีเพียงงบแสดงฐานะการเงิน ไม่มีงบกำไรขาดทุน การจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นไปตามตัวอย่างที่ 13 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 13 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

กรณีสหกรณ์จัดตั้งใหม่ ยังไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แต่มีการรับ - จ่ายเงินในระหว่างงวดบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรนาตอน จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรนาตอน จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์การเกษตรนาตอน จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ต้องสื่อสาร ในรายงานของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ใหม่เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2562 มีวันสิ้นสุดปีทางบัญชีวันที่ 31 มีนาคม 2562 ซึ่งในระหว่างงวดบัญชีสหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แต่มีการรับ - จ่ายเงิน

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

การตรวจสอบของข้าพเจ้า.....

ข้าพเจ้าได้สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เกี่ยวกับขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบ รวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญ (ถ้ามี) ในกระบวนการควบคุมภายใน ซึ่งข้าพเจ้าได้พบในระหว่างการตรวจสอบของข้าพเจ้า

จากเรื่องทั้งหลายที่สื่อสารกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ ข้าพเจ้าได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินในงวดปัจจุบันเพื่อกำหนดเป็น “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ซึ่งถ้ามีข้าพเจ้าจะอธิบายเรื่องเหล่านี้ไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชี เว้นแต่กฎหมายหรือข้อบังคับห้ามไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อสาธารณะหรือสถานการณ์ที่ยากที่จะเกิดขึ้น ข้าพเจ้าพิจารณาว่าไม่ควรสื่อสารเรื่องดังกล่าวในรายงานของข้าพเจ้า เพราะการกระทำดังกล่าว สามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าจะมีผลกระทบทางลบมากกว่าผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียสาธารณะจะได้จากการสื่อสารดังกล่าว

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

➤ สหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจ

กรณีนี้งบการเงินที่ตรวจสอบจะมีทั้งงบแสดงฐานะการเงิน งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด (สหกรณ์ออมทรัพย์) ให้จัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีตามตัวอย่างที่ 14 ดังนี้

ตัวอย่างที่ 14 รายงานของผู้สอบบัญชี **อย่างไม่มีเงื่อนไข**

กรณีสหกรณ์จัดตั้งใหม่ มีการดำเนินธุรกิจ
ในระหว่างงวดบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์นิคมบางแค จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์นิคมบางแค จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 (วันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์) และงบกำไรขาดทุน สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2562 (วันที่จดทะเบียน) สิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์นิคมบางแค จำกัด ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 และผลการดำเนินงาน สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2562 (วันที่จดทะเบียน) สิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้าในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

(อธิบายเรื่องที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์จดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ใหม่เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2562 มีวันสิ้นสุดปีทางบัญชีวันที่ 31 มีนาคม 2562 โดยสหกรณ์มีการดำเนินธุรกิจสินเชื่อในระหว่างงวดบัญชี
ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

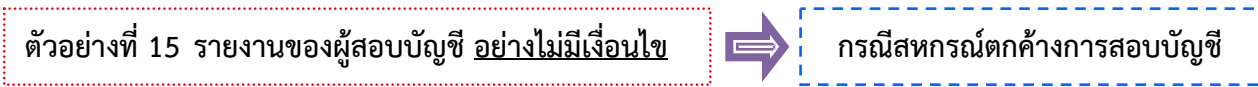
โทร. ....

วันที่.....

3. กรณีสหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชี

สหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชี หมายถึง สหกรณ์ที่ไม่สามารถจัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ และแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ทันภายในรอบปีทางบัญชีที่กำหนดไว้ กรณีที่สหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชีมากกว่า 1 รอบปีทางบัญชี การตรวจสอบให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงิน โดยตัดยอด ณ วันสิ้นปีปัจจุบันที่สามารถตรวจสอบ และยืนยันความถูกต้องของตัวเลข ที่มีสาระสำคัญในงบการเงินนั้นได้ กล่าวคือ สามารถพิสูจน์ความถูกต้องของเงินสด และเงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ สินค้า เจ้าหนี้ รวมทั้งรายการอื่นที่มีสาระสำคัญ แล้วตรวจสอบย้อนหลังจากปีบัญชีปัจจุบัน ถึงปีแรกที่ตักค้างการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชี เนื่องจากงบการเงินของสหกรณ์ตักค้างการสอบบัญชีจะแสดงข้อมูล ของแต่ละปีตั้งแต่ปีปัจจุบันที่สามารถตรวจสอบได้ ย้อนไปหาปีที่ตักค้างการตรวจสอบ

ในกรณีสหกรณ์ตักค้างการตรวจสอบ สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการตักค้าง การตรวจสอบไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับสาเหตุของการตักค้างการตรวจสอบ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์มั่นคง จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มั่นคง จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่..... ❶ ..... 25x4, 25x3, 25x2 และ 25x1 งบกำไรขาดทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปี และงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... ❷ .....25x4 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มั่นคง จำกัด ณ วันที่..... ❶ ..... 25x4, 25x3, 25x2 และ 25x1 ผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปี และกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุด วันที่... ❷ ...25x4 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็น ของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงิน โดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

(อธิบายเรื่องที่คุณสอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็น แต่ละเรื่อง).....

1. ....
2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ตักค้างการตรวจสอบบัญชีตั้งแต่ปีทางบัญชี
สิ้นสุดวันที่..... 25x1 ถึง 25x4 รวม 4 ปี เนื่องจากไม่ส่งงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

- หมายเหตุ
- 1 ปัจจุบันย้อนไปหาปีที่แรกที่ตรวจสอบ
  - 2 งบกระแสเงินสดให้จัดทำเฉพาะปีสุดท้ายที่ตรวจสอบได้

4. กรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน

กรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน การตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์เดิมแต่ละสหกรณ์ ก่อนการควบเข้ากัน ณ วันก่อนวันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ควบเข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ กรณีที่สหกรณ์เดิมได้รับการจดทะเบียนควบเข้ากันภายหลังวันสิ้นปีทางบัญชีแต่ก่อนวันที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงิน ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน ณ วันสิ้นปีทางบัญชีตามปกติ และ ณ วันก่อนที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ควบเข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ไปในคราวเดียวกัน

ในกรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการควบเข้ากันไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับสาเหตุของการควบเข้ากัน

ตัวอย่างที่ 16 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

กรณีสหกรณ์ควบเข้ากัน

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ยืนยาว จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยืนยาว จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 (วันก่อนวันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ควบเข้ากันคือวันที่ 18 มีนาคม 2563) งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 สิ้นสุดวันที่ 17 มีนาคม 2563 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ยืนยาว จำกัด ณ วันที่ 17 มีนาคม 2563 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 สิ้นสุดวันที่ 17 มีนาคม 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงิน โดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

(อธิบายเรื่องและผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้รับการจดทะเบียนควบเข้ากันเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2563 เพื่อรวมกับสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่น จำกัด ที่ตั้งอยู่ในแดนดำเนินการใกล้เคียงกัน สหกรณ์ออมทรัพย์ ยืนยาว จำกัด ปิดบัญชีจัดทำงบการเงินครั้งหลังสุดวันที่ 30 มิถุนายน 2562

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

5. กรณีสหกรณ์แยกจากกัน

กรณีสหกรณ์แยกจากกัน การตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์เดิมก่อนการแยกจากกัน โดยตรวจสอบตั้งแต่วันที่ถัดจากวันสิ้นปีทางบัญชีที่ผู้สอบบัญชีได้แสดงความเห็นครั้งสุดท้ายจนถึงวันก่อนวันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ใหม่ที่เกิดจากการแยกสหกรณ์ สำหรับการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินสหกรณ์ใหม่ซึ่งเกิดจากการแยกสหกรณ์เดิม ให้ปฏิบัติงานสอบบัญชีเช่นเดียวกับสหกรณ์ปกติ นับแต่วันที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ใหม่

ในกรณีสหกรณ์แยกจากกัน สหกรณ์ต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุของการแยกจากกันไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับสาเหตุของการแยกจากกัน

ตัวอย่างที่ 17 รายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไม่มีเงื่อนไข

กรณีสหกรณ์แยกจากกัน

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 9 เมษายน 2563 (วันก่อนที่นายทะเบียนสหกรณ์รับจดทะเบียนสหกรณ์ใหม่ที่เกิดจากการแยกสหกรณ์คือ วันที่ 10 เมษายน 2563) งบกำไรขาดทุน และงบกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 สิ้นสุดวันที่ 9 เมษายน 2563 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ณ วันที่ 9 เมษายน 2563 ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสด สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 สิ้นสุดวันที่ 9 เมษายน 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ คือ เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของข้าพเจ้า ในการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดปัจจุบัน ข้าพเจ้าได้นำเรื่องเหล่านี้มาพิจารณาในบริบทของการตรวจสอบงบการเงินโดยรวมและในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า ทั้งนี้ ข้าพเจ้าไม่ได้แสดงความเห็นแยกต่างหากสำหรับเรื่องเหล่านี้

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบแต่ละเรื่องมีดังต่อไปนี้

(อธิบายเรื่องที่ผู้สอบบัญชีพิจารณาว่า มีนัยสำคัญในการตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ โดยแยกเป็นแต่ละเรื่อง).....

1. ....

2. ....

ฯลฯ

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้รับการจดทะเบียนแยกจากกัน เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2563 สหกรณ์จึงจัดทำงบการเงินก่อนการแยกสหกรณ์โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2562 จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2562 คือ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2562 จนถึงวันที่ 9 เมษายน 2563 ก่อนวันที่แยกสหกรณ์ ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต่องบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

(เช่นเดียวกับอย่างไม่มีเงื่อนไข)

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

6. กรณีสหกรณ์ที่ชำระบัญชี

สหกรณ์ที่ชำระบัญชี หมายถึง สหกรณ์ที่ชำระบัญชีตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 4 การชำระบัญชี กำหนดให้ผู้ชำระบัญชีที่ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมใหญ่ของสหกรณ์ หรือนายทะเบียนสหกรณ์ จัดทำงบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ รวมทั้งรายงานการชำระบัญชี พร้อมทั้งรายการย่อของบัญชีที่ชำระเสนอต่อผู้สอบบัญชีเพื่อตรวจสอบงบการเงินและรับรองบัญชีที่ชำระ

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี

หากพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบบัญชีสหกรณ์ที่ชำระบัญชี ตามที่กล่าวข้างต้น ผู้สอบบัญชีมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานสอบบัญชี 2 ส่วน คือ

1. แสดงความเห็นต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ตามบัญชีที่ชำระจัดทำเสนอ
2. รับรองรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ หลังจากผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการชำระบัญชีเสร็จสิ้นแล้ว

แนวทางในการพิจารณาเพื่อจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีต่อสหกรณ์ที่ชำระบัญชี

1. การจัดทำงบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์

(1) ในสถานการณ์ที่สหกรณ์มีความตั้งใจเลิกหรือมีเหตุต้องเลิก มูลค่าทรัพย์สินและหนี้สินของสหกรณ์ จะถูกปรับเปลี่ยนโดยข้อกำหนดของกฎหมาย หรือเงื่อนไขเวลาในการจำหน่ายทรัพย์สินและการจ่ายชำระคืนหนี้สิน หากจัดทำงบการเงินภายใต้ข้อสมมติที่สหกรณ์ดำเนินการต่อเนื่องจึงไม่เหมาะสมและถือว่าขัดต่อข้อเท็จจริง ผู้ชำระบัญชีจึงต้องเลือกใช้เกณฑ์ทางบัญชีที่สะท้อนให้เห็นถึงฐานะที่แท้จริงของสหกรณ์ที่ชำระบัญชี เพื่อให้ทราบถึงมูลค่าทรัพย์สินและภาระหนี้สินที่มีอยู่ ณ วันที่เลิกสหกรณ์ ทั้งนี้ การจัดทำงบการเงินสำหรับสหกรณ์ที่ชำระบัญชี ให้ใช้ “เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่อง” เนื่องจากสหกรณ์มีความไม่แน่นอนอย่างมีสาระสำคัญหรือมีสภาพการณ์อย่างมีนัยสำคัญที่ไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องอีกต่อไป

(2) ให้เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์ที่สหกรณ์ ใช้จัดทำงบการเงิน โดยเปลี่ยนจากเกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องไปเป็นเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องและเหตุผลที่สหกรณ์ไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปอีกได้

(3) โดยปกติการจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ที่สามารถดำเนินงานต่อเนื่อง มีการนำเสนอข้อมูลปีก่อนเปรียบเทียบ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้ใช้งบการเงินในการเปรียบเทียบฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานของรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบันกับปีก่อน แต่ในกรณีสหกรณ์ที่ชำระบัญชี ไม่ต้องนำเสนอข้อมูลเปรียบเทียบ เนื่องจากใช้เกณฑ์ในการจัดทำงบการเงินที่แตกต่าง และรอบระยะเวลาในการนำเสนองบการเงินไม่เท่ากัน อาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินหลงผิด

2. การแสดงความเห็นต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ รวมทั้งการรับรองรายงานการชำระบัญชี และรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

ในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ให้เป็นไปตามระเบียบที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนดเกี่ยวกับการแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ เมื่อผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้ตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และได้ข้อสรุปว่างบการเงินที่ตรวจสอบจัดทำขึ้นตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยควรพิจารณาเพิ่มหัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” เกี่ยวกับการชำระบัญชี และเกณฑ์การจัดทำงบการเงินที่สหกรณ์ใช้

สำหรับการรับรองรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ ซึ่งผู้ชำระบัญชีจัดทำเสนอ นายทะเบียนสหกรณ์ ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและรับรองว่าผู้ชำระบัญชีได้ดำเนินการตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์ กำหนด เกี่ยวกับการจัดการชำระบัญชีและทรัพย์สินของสหกรณ์ ในการชำระหนี้สิน จ่ายคืนสมาชิกถ้ามีทรัพย์สินเหลือ หรือโอนให้สหกรณ์อื่นหากมีทรัพย์สินเหลืออยู่อีก รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชี

3. รายงานของผู้สอบบัญชี

รายงานของผู้สอบบัญชี แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(1) รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ เพื่อแสดงความเห็นว่างบการเงินของสหกรณ์ที่ชำระบัญชีนั้น แสดงโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

(2) รายงานของผู้สอบบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ เพื่อรับรองว่ารายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระได้ จัดทำโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

- รายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์

เพื่อแสดงความเห็นว่างบการเงินของสหกรณ์ที่ชำระบัญชีนั้น ถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำเช่นเดียวกับรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินของสหกรณ์ซึ่งดำเนินงานเป็นปกติ แต่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ เปลี่ยนผู้รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน จาก “คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์” เป็น “ผู้ชำระบัญชี” ตามข้อกำหนดของกฎหมาย

รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : อย่างไม่มีเงื่อนไข

1. ชื่อรายงาน --->	รายงานของผู้สอบบัญชี
2. ผู้แต่งตั้ง ผู้สอบบัญชี ---->	เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์
3. วรรค ความเห็น ---->	<p>ความเห็น</p> <p>ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....จำกัด ที่ชำระบัญชี ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่..... ①..... (วันที่เลิกสหกรณ์) และงบกำไรขาดทุน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่..... ②.....ถึงวันที่..... ①..... และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ งบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p> <p>ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์.....จำกัด ที่ชำระบัญชี ณ วันที่... ①.... และผลการดำเนินงาน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่..... ②..... ถึงวันที่..... ①..... โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p>
4. วรรค เกณฑ์ในการ แสดงความเห็น ---->	<p>เกณฑ์ในการแสดงความเห็น</p> <p>ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า</p>
5. วรรค เน้นข้อมูล และเหตุการณ์ ---->	<p>ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น</p> <p>ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้เลิกดำเนินงานเมื่อวันที่..... การใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องในการจัดทำงบการเงินจึงไม่เหมาะสม ดังนั้น สหกรณ์จึงได้เปลี่ยนไปใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p> <p>ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น</p>
6. วรรค ความรับผิดชอบ ของผู้ชำระบัญชี ต่องบการเงิน ---->	<p>ความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีต่องบการเงิน</p> <p>ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำและการนำเสนองบการเงินเหล่านี้ โดยถูกต้องตามที่ควรตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์</p>
7. วรรค ความรับผิดชอบ ของผู้สอบบัญชี ต่อการตรวจสอบ งบการเงิน ---->	<p>ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน</p> <p>ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมถึงวางแผนและปฏิบัติตามตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่</p>

การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน วิธีการตรวจสอบที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมถึงการประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ รวมทั้งการประเมินการนำเสนองบการเงินโดยรวม

8. ลายมือชื่อ --->
ของผู้สอบบัญชี

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

9. ที่ตั้ง --->
สำนักงานของ
ผู้สอบบัญชี

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี
โทร. ....

10. วันที่ --->
ในรายงาน

วันที่.....

❶ ณ วันที่เลิกสหกรณ์

❷ วันที่ถัดจากวันสิ้นปีทางบัญชีสุดท้ายของสหกรณ์ที่สามารถจัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นได้

คำอธิบายประกอบการจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงิน
ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : อย่างไม่มีเงื่อนไข

1. ชื่อรายงาน

ให้ระบุชื่อรายงานนี้ว่า “ รายงานของผู้สอบบัญชี ”

2. ผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชี

ให้ระบุชื่อผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชี คือ นายทะเบียนสหกรณ์

3. วรรคความเห็น

3.1 ให้ระบุอย่างชัดเจนว่า งบการเงินของสหกรณ์ประกอบด้วยอะไรบ้าง ดังนี้

(1) งบการเงินของสหกรณ์ประเภท**ออมทรัพย์** ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน

- งบกำไรขาดทุน

- **ให้ตัด งบกระแสเงินสด** ออก เนื่องจากสหกรณ์ที่ชำระบัญชีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการเคลื่อนไหวเงินสดในการบริหารงานอีกต่อไป

- หมายเหตุประกอบงบการเงินรวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

(2) งบการเงินของสหกรณ์ประเภท**อื่น** ประกอบด้วย

- งบแสดงฐานะการเงิน

- งบกำไรขาดทุน

- หมายเหตุประกอบงบการเงินรวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.2 การระบุวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีต่องบการเงินของสหกรณ์ที่ชำระบัญชี ให้กำหนด ดังนี้

(1) งบแสดงฐานะการเงิน ให้ระบุวันที่เลิกสหกรณ์ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ชำระบัญชีจัดทำงบการเงิน ณ วันที่เลิกสหกรณ์และให้ระบุข้อความ “(วันที่เลิกสหกรณ์)” ไว้ต่อท้ายในงบแสดงฐานะการเงินด้วย

(2) งบกำไรขาดทุน ให้ระบุวันที่ถัดจากวันสิ้นปีทางบัญชีสุดท้ายของสหกรณ์ ที่มีการจัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ ถึงวันที่เลิกสหกรณ์

3.3 ให้ระบุว่างบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

3.4 ระบุการแสดงความเห็นอย่างชัดเจนว่างบการเงินของสหกรณ์ที่ชำระบัญชีได้จัดทำขึ้น โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ ทั้งนี้ การระบุวันที่ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินเป็นเช่นเดียวกับในวรรคแรก

ตัวอย่าง การเขียนวรรคความเห็น

งบการเงินที่สหกรณ์สามารถปิดบัญชีและผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นครั้งสุดท้ายก่อนการชำระบัญชี คือ ปีทางบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2556 ซึ่งวันที่เลิกสหกรณ์ คือ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 การระบุในวรรคความเห็นเป็นดังนี้

รายงานของผู้สอบบัญชี	
เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์	
ความเห็น	
	ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์.....จำกัด ที่ชำระบัญชี ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 (วันที่เลิกสหกรณ์) และงบกำไรขาดทุน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ งบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์
	ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์.....จำกัด ที่ชำระบัญชี ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 และผลการดำเนินงาน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

4. วรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ให้อธิบายเกณฑ์ในการแสดงความเห็น โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่า ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ และผู้สอบบัญชีเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับเพียงพอและเหมาะสมในการแสดงความเห็น

5. วรรคเน้นข้อมูลและเหตุการณ์

ผู้สอบบัญชีต้องเน้นข้อมูลและเหตุการณ์เกี่ยวกับการชำระบัญชีและเกณฑ์การจัดทำงบการเงินที่สหกรณ์ใช้ ซึ่งผู้สอบบัญชีได้มีการเปิดเผยไว้แล้วอย่างเพียงพอในหมายเหตุประกอบงบการเงิน โดยแสดงภายใต้หัวข้อ “ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น” ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อ การแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีแต่อย่างใด

6. วรรคความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีต่องบการเงิน

ระบุถึงความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีในการจัดทำและนำเสนองบการเงิน เพื่อให้งบการเงินแสดงข้อมูลที่ถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

7. วรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ระบุข้อความที่แสดงถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี ดังนี้

- (1) การแสดงความเห็นต่องบการเงินจากผลการตรวจสอบ
- (2) การตรวจสอบเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- (3) อธิบายวิธีการตรวจสอบที่ผู้สอบบัญชีใช้ปฏิบัติเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่ใช้เป็นเกณฑ์/ข้อสรุป

ในการแสดงความเห็น

8. ลายมือชื่อผู้สอบบัญชี

ให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อ พร้อมทั้งระบุชื่อเต็มของผู้สอบบัญชีไว้ในวงเล็บ

9. ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

ระบุที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชีหรือที่อยู่อาศัยของผู้สอบบัญชี (ในกรณีที่ไม่มีสำนักงานสอบบัญชี) ที่สามารถติดต่อได้ กรณีผู้สอบบัญชีใช้กระดาษที่ระบุที่ตั้งสำนักงานสอบบัญชีจัดทำรายงานก็ไม่จำเป็นต้องระบุที่ตั้งสำนักงานซ้ำอีก สำหรับผู้สอบบัญชีภาครัฐ ให้ระบุหน่วยงานที่ผู้สอบบัญชีสังกัด ดังนี้

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

10. วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี

ระบุวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยผู้สอบบัญชีควรใช้วันที่สิ้นสุดการตรวจสอบเป็นวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งอาจเป็นวันที่เดียวกันหรือวันที่หลังจากวันที่ผู้ชำระบัญชีลงลายมือชื่อในงบการเงิน ทั้งนี้ วันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชี **ต้องไม่ก่อน** วันที่ที่ผู้สอบบัญชีได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

ตัวอย่างที่ 18 รายงานของผู้สอบบัญชี ณ วันที่เลิกสหกรณ์ : อย่างไม่มีเงื่อนไข

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์

ความเห็น

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ที่ชำระบัญชี ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 (วันที่เลิกสหกรณ์) และงบกำไรขาดทุน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ งบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ข้าพเจ้าเห็นว่างบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ที่ชำระบัญชี ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 และผลการดำเนินงาน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงินในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้เลิกดำเนินงานตามมติที่ประชุมใหญ่ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 การใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องในการจัดทำงบการเงินจึงไม่เหมาะสม ดังนั้น สหกรณ์จึงได้เปลี่ยนไปใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีต่องบการเงิน

ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำและการนำเสนองบการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมถึงวางแผนและปฏิบัติตามตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน วิธีการตรวจสอบที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมถึงการประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ รวมทั้งการประเมินการนำเสนองบการเงินโดยรวม

(ลงชื่อ) .....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

วันที่.....

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์

ความเห็นอย่างมีเงื่อนไขต่อฐานะการเงิน

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ที่ชำระบัญชี ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 (วันที่เลิกสหกรณ์) และงบกำไรขาดทุน สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงหมายเหตุสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ งบการเงินดังกล่าวได้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ข้าพเจ้าเห็นว่า **ยกเว้นผลกระทบซึ่งอาจจะเกิดขึ้น** จากเรื่องข้ออธิบายในวรรคเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด ที่ชำระบัญชี ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ความเห็นต่อผลการดำเนินงาน

ข้าพเจ้าเห็นว่า งบกำไรขาดทุนข้างต้นนี้ แสดงผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์แสนดี จำกัด สำหรับงวดตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2556 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม 2563 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไข

ไม่สามารถหาหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ

ข้าพเจ้าไม่สามารถตรวจสอบให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเกี่ยวกับรายการทุนเรือนหุ้นจำนวน 100,000 บาท ในงบแสดงฐานะการเงิน เนื่องจากบัญชีย่อยทุนเรือนหุ้นสูญหาย และข้าพเจ้าไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบอื่น ให้เป็นที่พอใจในรายการทุนเรือนหุ้นดังกล่าวได้ ข้าพเจ้าจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าจำเป็นต้องปรับปรุงจำนวนเงินของรายการทุนเรือนหุ้นนั้นหรือไม่เพียงใด ซึ่งหากจำเป็นต้องปรับปรุงจะมีผลกระทบต่อทุนของสหกรณ์ ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2563

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน ในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นอย่างมีเงื่อนไขของข้าพเจ้า

ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เน้น

ข้าพเจ้าขอให้สังเกตหมายเหตุประกอบงบการเงินข้อ..... สหกรณ์ได้เลิกดำเนินงานตามมติที่ประชุมใหญ่ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563 การใช้เกณฑ์การดำเนินงานต่อเนื่องในการจัดทำงบการเงินจึงไม่เหมาะสม ดังนั้น สหกรณ์จึงได้เปลี่ยนไปใช้เกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ทั้งนี้ ความเห็นของข้าพเจ้าต่องบการเงินของสหกรณ์ ไม่ได้มีเงื่อนไขในเรื่องที่ข้าพเจ้าขอให้สังเกตข้างต้น

ความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีต่องบการเงิน

ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำและการนำเสนองบการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามเกณฑ์การไม่ดำเนินงานต่อเนื่องตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบงบการเงิน

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมถึงวางแผนและปฏิบัติตามตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน วิธีการตรวจสอบที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมถึงการประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีที่จัดทำขึ้นโดยผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์ รวมทั้งการประเมินการนำเสนองบการเงินโดยรวม

ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสมเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของข้าพเจ้าอย่างมีเงื่อนไขต่อฐานะการเงินและอย่างไม่มีเงื่อนไขต่อผลการดำเนินงาน

(ลงชื่อ) .....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

วันที่.....

• รายงานของผู้สอบบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ
เพื่อรับรองว่ารายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระได้จัดทำโดยถูกต้องตามที่ควร
ในสาระสำคัญตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด ให้ผู้สอบบัญชีใช้รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี
ต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 20 รายงานของผู้สอบบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ นายทะเบียนสหกรณ์

การรับรอง

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระของสหกรณ์.....จำกัด
ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 261 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2562 (วันที่ผู้ชำระบัญชีรายงานว่าเสร็จสิ้นการชำระบัญชี)

ข้าพเจ้ารับรองว่ารายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระข้างต้นนี้แสดงผลการชำระบัญชี
และการจ่ายทรัพย์สินเหลือจากการชำระบัญชีของสหกรณ์.....จำกัด ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2561
ถึงวันที่ 30 กันยายน 2562 โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

เกณฑ์ในการรับรอง

ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ความรับผิดชอบของข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ ในส่วนของความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการชำระบัญชี
และรายการย่อของบัญชีที่ชำระในรายงานของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีความเป็นอิสระจากสหกรณ์และได้ปฏิบัติตาม
จรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าหลักฐานการสอบบัญชีที่ข้าพเจ้าได้รับเพียงพอและเหมาะสม
เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการรับรองของข้าพเจ้า

ความรับผิดชอบของผู้ชำระบัญชีต่อรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

ผู้ชำระบัญชีของสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ
โดยถูกต้องตามที่ควรตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการรับรองรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบในการรับรองรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระจากผลการ
ตรวจสอบของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีและระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์
ซึ่งกำหนดให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ รวมถึงวางแผนและปฏิบัติงาน
ตรวจสอบเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่ารายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระปราศจาก
การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีเกี่ยวกับจำนวนเงินและ
การเปิดเผยข้อมูลในรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ วิธีการตรวจสอบที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ
ของผู้สอบบัญชี ซึ่งรวมถึงการประเมินการนำเสนอรายงานการชำระบัญชีและรายการย่อของบัญชีที่ชำระ

(ลงชื่อ) .....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์.....

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

วันที่.....

รายงาน ผลการตรวจสอบบัญชี

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

นอกเหนือจากรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งแสดงความเห็นต่องบการเงินเมื่อเสร็จสิ้นการตรวจสอบ และสรุปผลการตรวจสอบบัญชีแต่ละปีทางบัญชีให้แก่สหกรณ์แล้ว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ยังได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชี ต้องจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีส่งอธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ด้วย พร้อมกับรายงานของผู้สอบบัญชี และแฟ้มกระดาษทำการต้นฉบับ

รายงานผลการตรวจสอบบัญชีที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดให้ส่งนั้นมีรูปแบบและรายการ ที่ต้องเขียนในรายงาน 2 แบบ คือ 1. รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี และ 2. รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

1. รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี

เป็นการรายงานเพื่อเสนอผลการตรวจสอบและให้ข้อสังเกตที่ตรวจพบ รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อสหกรณ์ในการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานและการบริหารงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีให้เป็นไปตามรูปแบบและแนวทางที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กำหนด ดังนี้

รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี

รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี

สหกรณ์.....จำกัด

จังหวัด.....

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....

เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์.....จำกัด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... นั้น ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ครั้งที่.....เมื่อวันที่.....
ถึงวันที่.....รวม.....วัน จึงขอเสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ดังนี้

ขอบเขตการตรวจสอบ

1. ....

2. ....

3. ....

.....

.....

(ให้ระบุเนื้อหาสาระและจำนวนตัวอย่างข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีเลือกตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบ
ที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ)

1. ข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน

1.1 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป

1.2 ด้านการดำเนินธุรกิจ

2. การติดตามแก้ไขข้อสังเกต

2.1 .....

2.2 .....

3. เรื่องอื่น

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

คำอธิบายรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี

1. ชื่อรายงาน

ให้ระบุชัดเจนว่า “รายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี” เนื่องจากเป็นรายงานที่ผู้สอบบัญชีวางแผนเข้าปฏิบัติงานระหว่างปีเพื่อตรวจสอบบัญชีบางรายการ หรือตรวจสอบการดำเนินธุรกิจบางด้าน เป็นการตรวจตัดยอดก่อนถึงวันสิ้นปีทางบัญชี ซึ่งช่วยลดปริมาณการตรวจสอบมิให้ปริมาณมากในช่วงสิ้นปีทางบัญชี

2. ชื่อสหกรณ์

ให้ระบุชื่อสหกรณ์ จังหวัด และวันสิ้นปีทางบัญชีที่ตรวจสอบ

3. เสนอ

ให้เสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยเสนอว่าเป็นการตรวจสอบบัญชีระหว่างปีครั้งที่เท่าใด และระหว่างวันที่ใด รวมใช้เวลาตรวจสอบบัญชีระหว่างปีครั้งนั้นกี่วัน

4. ขอบเขตการตรวจสอบ

ให้รายงานถึงการตรวจสอบที่ปฏิบัติ โดยสรุปสาระสำคัญ เช่น การทดสอบการควบคุมด้านใด อย่างไร ช่วงระยะเวลาใด ตรวจสอบเนื้อหาสาระและจำนวนตัวอย่างข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีเลือกตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ ตัวอย่างเช่น

● ขอบเขตการตรวจสอบ (ด้านการบริหารจัดการทั่วไป - การเงินและการบัญชี)

- สอบทานการแบ่งแยกหน้าที่และการมอบหมายงานด้านการเงินการบัญชี
- สอบทานการกำหนดระเบียบของสหกรณ์ด้านการเงินการบัญชี
- ทดสอบ/สังเกตการณ์การปฏิบัติตามระเบียบของสหกรณ์ด้านการเงินการบัญชี
- ตรวจสอบเงินสดคงเหลือในมือเปรียบเทียบกับบัญชี ณ วันที่.....
- ตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคาร ณ วันตรวจนับเงินสด/ณ วันสิ้นเดือน.....
- ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับจ่ายเงินและรายการโอนบัญชี ระยะเวลาตั้งแต่วันที่.....

ถึงวันที่.....

- ตรวจสอบการบันทึกบัญชีในสมุด.....และการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อย และทะเบียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....

- เปรียบเทียบยอดคงเหลือระหว่างบัญชี.....กับบัญชีย่อยและทะเบียน..... ณ วันที่.....

● ขอบเขตการตรวจสอบ (ด้านการบริหารจัดการทั่วไป - เงินฝากสหกรณ์อื่น)

- สอบทานมติรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการและเงื่อนไข หรือข้อกำหนดของเงินฝากสหกรณ์อื่นที่สหกรณ์นำไปฝาก

- ตรวจสอบรายละเอียดการเปิดบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน.....บัญชี
- เปรียบเทียบรายการในสมุดคู่ฝากกับบัญชีคุมยอด จำนวน.....บัญชี
- วิเคราะห์การเคลื่อนไหวหรือการเปลี่ยนแปลงรายการในบัญชีเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน.....บัญชี

● **ขอบเขตการตรวจสอบ (ธุรกิจสินเชื่อ)**

- สอบทานระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น
- สังเกตการณ์การปฏิบัติงานตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น ในวันที่.....
- ตรวจสอบคำขอกู้และหนังสือสัญญาเงินให้กู้ประเภท.....เลขที่.....ถึงเลขที่.....

และการค้าประกัน

- ตรวจสอบรายละเอียดยอดคงเหลือของลูกหนี้รายตัว หน่วยที่.....ระยะเวลาตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....

● **ขอบเขตการตรวจสอบ (ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย)**

- สอบทานการกำหนดระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
- สังเกตการณ์การปฏิบัติงานตามระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย เช่น การขายสินค้าเงินสด การอนุมัติการขายสินค้าเชื่อ การเก็บรักษาสินค้าอุปโภคบริโภค อุปกรณ์ และวัสดุการเกษตร ในวันที่.....
- ตรวจสอบเอกสารการซื้อ - ขาย ระยะเวลาตั้งแต่วันที่.....ถึงวันที่.....
- ทดสอบการคำนวณภาษีซื้อ - ภาษีขายในรายงานภาษีซื้อ - ภาษีขาย เดือน.....ถึงเดือน.....

5. ข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน

ในการสอบบัญชีระหว่างปี เมื่อผู้สอบบัญชีตรวจพบข้อสังเกตที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ 0404/ว.86 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2560 เรื่อง แนวปฏิบัติในการรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ โดยจัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตต่อประธานกรรมการสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการแก้ไข และรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบต่อรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบผ่านระบบสารสนเทศบน Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

แนวทางการรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ

5.1 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป ตัวอย่างเช่น

➤ การแบ่งแยกหน้าที่ด้านการเงินการบัญชีไม่เหมาะสม เช่น กำหนดให้บุคคลคนใดคนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่ได้ทั้งการรับ - จ่ายเงินและการบันทึกบัญชี หรือไม่มีการสับเปลี่ยนหน้าที่ หรือผู้ได้รับมอบหมายมีความรู้ความสามารถไม่เหมาะสม หรือไม่มีการอบรม/พัฒนาความรู้ที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบความถูกต้องระหว่างกันตามหลักการควบคุมภายในที่ดี สหกรณ์ต้องแบ่งแยกหน้าที่ด้านการเงินและการบันทึกบัญชีออกจากกัน รวมทั้งควรส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับการอบรมพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

➤ สหกรณ์ไม่ได้กำหนดระเบียบให้ครอบคลุมการดำเนินงานเกี่ยวกับการให้เงินยืมโดยตรง ดังนั้น สหกรณ์ควรพิจารณากำหนดระเบียบขึ้นถือใช้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวทางในการปฏิบัติงาน รวมทั้งคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์สามารถติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เพื่อให้มีระบบการควบคุมภายในที่ดี

➤ ระเบียบสหกรณ์ว่าด้วยการเจ้าหน้าที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ต้องมีหลักประกันการทำงาน จากการตรวจสอบ พบว่า เจ้าหน้าที่หลายรายยังไม่มีหลักประกันการทำงาน และเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีหลักประกันไม่เหมาะสมกับความรับผิดชอบที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สหกรณ์ควรดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ทุกรายจัดหาหลักประกันการทำงานตามที่ระเบียบกำหนด รวมทั้งควรมีการทบทวนหลักประกันการทำงานให้มีความเหมาะสมเพียงพอกับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย

➤ สหกรณ์จ่ายทุนสวัสดิการสมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ได้กำหนดระเบียบฯ ว่าด้วยเงินทุนสวัสดิการสมาชิก เพื่อช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกผู้ค้าประกันที่ต้องรับภาระหนี้สินแทนสมาชิกผู้กู้ โดยกำหนดให้ “สมาชิกผู้กู้จะต้องส่งเงินสมทบจำนวนหนึ่งให้แก่สหกรณ์ และเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ หากสมาชิกผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ครบถ้วนตามสัญญาเงินกู้ สหกรณ์จะหักหนี้ที่ค้างชำระออกทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วแต่กรณี” ซึ่งองค์ประกอบข้างต้นจะต้องมีคู่สัญญาสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งตกลงว่าจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตดังที่ระบุไว้ในสัญญาได้เกิดขึ้น ขณะที่คู่สัญญาอีกฝ่ายตกลงที่จะส่งเงินจำนวนหนึ่งให้เป็นค่าตอบแทน ไม่ว่าจะเงินนั้นจะเรียกว่าเบี้ยประกันภัยหรือไม่ก็ตาม จึงถือว่าการกระทำดังกล่าวเข้าลักษณะเป็นการประกอบธุรกิจประกันภัย เมื่อสหกรณ์ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว สหกรณ์จะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต/กฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยแล้วแต่กรณี เพราะสหกรณ์มิได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันภัยตามกฎหมายดังกล่าว ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ที่ 1210/428 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2552

➤ สหกรณ์รับสมาชิกสมทบนอกพื้นที่ที่จดทะเบียนในข้อบังคับของสหกรณ์ (นอกเขตจังหวัด) ซึ่งถือว่าไม่ใช่สมาชิกสมทบของสหกรณ์ ดังนั้น การจ่ายเงินกู้ให้กับบุคคลดังกล่าวถือเป็นการจ่ายเงินกู้ให้กับบุคคลภายนอก จึงไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 46 (6)

➤ สหกรณ์จ่ายเงินจงใจการถือหุ้นระหว่างปีเข้าลักษณะจ่ายเงินปันผลล่วงหน้า ซึ่งการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นของสหกรณ์จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มาตรา 60 (1) ให้ทำได้แต่เฉพาะการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี ไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และต้องเป็นไปตามมติของที่ประชุมใหญ่ หากมีการจ่ายเงินปันผลล่วงหน้าจึงเข้าลักษณะการจ่ายเงินปันผลที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์

➤ ผลการตรวจนับเงินสดในมือ ปรากฏว่า สหกรณ์มีเงินสดขาดบัญชี จำนวน.....บาท ซึ่งมีสาเหตุจากสหกรณ์จัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบเงินสดคงเหลือในมือเทียบกับจำนวนเงินตามบัญชีได้ เงินสดขาดบัญชีดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่การเงิน ซึ่งได้ทำหนังสือรับรองจำนวนเงินสดไว้ต่อสหกรณ์แล้ว ทั้งนี้ สหกรณ์ควรเร่งรัดให้ผู้รับผิดชอบชดใช้เงินคืนโดยเร็วและกำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้มีการเปรียบเทียบยอดเงินสดคงเหลือในมือกับยอดคงเหลือตามบัญชีให้ถูกต้องตรงกันทุกวัน

➤ สหกรณ์เก็บรักษาเงินสดคงเหลือในมือเกินกว่าวงเงินที่ระเบียบกำหนดเป็นประจำ เพื่อป้องกันผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น ได้แนะนำให้สหกรณ์เก็บรักษาเงินสดในมือให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดและนำเงินสดส่วนที่เกินกว่าวงเงินที่กำหนดไว้ในระเบียบไปฝากธนาคารทุกสิ้นวัน ทั้งนี้ หากวันใดมีเหตุจำเป็นต้องเก็บรักษาเงินสดเกินกว่าวงเงินให้บันทึกเหตุผลไว้ในสมุดเงินสด กรณีที่มีความจำเป็นต้องเก็บรักษาเงินสดเกินกว่าวงเงินเป็นครั้งคราว เช่น อยู่ในช่วงการจ่ายเงินกู้ฉุกเฉินตอนต้นเดือนก็ให้ขออนุมัติช่วงเวลาไว้ต่อที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ หรือกรณีที่เห็นว่าวงเงินที่กำหนดตามระเบียบไม่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ก็ให้มีการทบทวนระเบียบดังกล่าวต่อไป

➤ จากการตรวจสอบเงินฝากธนาคาร ณ วันตรวจนับเงินสด ปรากฏว่า จำนวนเงินตามบัญชีไม่ถูกต้องตรงกับสมุดคู่บัญชีเงินฝากธนาคาร และรายงานของธนาคาร ดังนั้น เพื่อให้สามารถตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของรายการเงินฝากธนาคาร รวมทั้งเมื่อเกิดข้อแตกต่าง สามารถค้นพบสาเหตุเพื่อปรับปรุงบัญชีให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว สหกรณ์ควรมีการเปรียบเทียบยอดเงินฝากธนาคารตามหลักฐานของสหกรณ์กับหลักฐานของธนาคารเป็นประจำทุกเดือนในกรณีมีผลแตกต่างควรจัดทำบัญชียอดเงินฝากธนาคารเพื่อกระทบยอดหาสาเหตุของผลแตกต่างด้วย

➤ การจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน เช่น จัดทำบัญชีเงินสดไม่เป็นปัจจุบัน เป็นผลให้ไม่สามารถเปรียบเทียบยอดเงินสดคงเหลือตามบัญชีกับยอดเงินสดคงเหลือในมือได้ อาจเป็นสาเหตุให้มีเงินสดขาดบัญชี/สูญหาย ดังนั้น ผู้จัดการสหกรณ์/คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องกำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่บัญชีจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

➤ เอกสารประกอบการบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วน เช่น สหกรณ์มีการบันทึกการจ่ายเงินเพื่อซื้อครุภัณฑ์สำนักงาน โดยมีเอกสารประกอบการบันทึกบัญชีเป็นใบส่งของ ใบแจ้งหนี้และการชำระเงินโดยการโอนเงินผ่านธนาคาร แต่ไม่มีหลักฐานใบเสร็จรับเงินจากผู้ขาย ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนดให้การบันทึกรายการบัญชีของสหกรณ์ต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีที่สมบูรณ์และครบถ้วน สหกรณ์ต้องติดตามทวงถามใบเสร็จรับเงินจากผู้ขายเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีโดยเร็ว

➤ เอกสารประกอบรายการจ่ายเงินไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่มีลายมือชื่อผู้รับเงิน ผู้อนุมัติ ผู้สอบทานผู้แก้ไขรายการ ดังนั้น เพื่อให้มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือ สามารถถือใช้เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี สหกรณ์ต้องควบคุมให้มีการจัดทำเอกสารให้สมบูรณ์ก่อนการจ่ายเงิน รวมทั้งติดตามให้ผู้รับเงิน และผู้ที่เกี่ยวข้องลงลายมือชื่อให้ครบถ้วน กรณีที่ไม่สามารถกระทำได้ควรนำเสนอที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อรับรองรายการจ่ายดังกล่าว และทุกครั้งที่มีการจ่ายเงินควรให้ผู้รับเงินลงลายมือชื่อและจัดทำเอกสารให้สมบูรณ์ด้วย

➤ การบันทึกบัญชีย่อย/รายละเอียดรายตัวลูกหนี้และทุนเรือนหุ้นไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบยอดคงเหลือระหว่างบัญชีแยกประเภทลูกหนี้เงินกู้และทุนเรือนหุ้น กับบัญชีย่อยลูกหนี้และทุนเรือนหุ้นประจำเดือนได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้อง รวมทั้งกรณีมีข้อแตกต่างสามารถค้นหาสาเหตุและปรับปรุงให้ถูกต้องโดยเร็ว ผู้จัดการสหกรณ์/คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ควรดูแลให้มีการจัดทำบัญชีย่อย/รายละเอียดรายตัวลูกหนี้และทุนเรือนหุ้นให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน รวมทั้งเปรียบเทียบยอดกับบัญชีแยกประเภทเป็นประจำทุกเดือน

➤ จ่ายเงินไม่ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน เนื่องจากสหกรณ์ได้ร่วมทุนกับบริษัทเอกชนสร้างโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้ามูลค่า 100 ล้านบาท และสหกรณ์ได้จ่ายเงินค่าก่อสร้างโรงงานเป็นเงิน 50 ล้านบาท ปัจจุบันยังไม่มีการผลิตกระแสไฟฟ้าแต่อย่างใด การดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามข้อบังคับของสหกรณ์ และมีแนวโน้มว่าจะไม่ได้รับประโยชน์ที่คุ้มค่ากับการลงทุน รวมทั้งมีความเสี่ยงที่อาจจะได้รับผลเสียหาย สหกรณ์จึงได้ขายโรงไฟฟ้าที่ร่วมทุนดังกล่าวคืนให้กับบริษัทร่วมทุน แต่จะได้รับเงินคืนเป็นงวดภายใน 10 ปี เป็นเงินรวม 55 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสหกรณ์มีทุนดำเนินงาน เพียง 70 ล้านบาท สถานการณ์ข้างต้นอาจมีผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์อย่างรุนแรง ดังนั้น สหกรณ์ต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อป้องกันปัญหาการขาดสภาพคล่องที่อาจจะเกิดขึ้นโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อมิให้กระทบต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ รวมทั้งความเชื่อถือของมวลสมาชิก

➤ จากการตรวจสอบเอกสารการจ่ายเงิน พบว่า สหกรณ์มีการจ่ายเช็คเงินทรองจ่ายให้กับสมาชิก โดยส่งจ่ายในนามสถาบันการเงินภายนอก ในวงเงินตั้งแต่ 800,000 - 1,500,000 บาท เพื่อให้สมาชิกนำไปไถ่ถอนหลักทรัพย์ซึ่งติดภาระค้ำประกันกับสถาบันการเงินภายนอก และนำหลักทรัพย์ดังกล่าวมาจดจำนองเป็นหลักประกันเงินกู้พิเศษกับสหกรณ์ในภายหลัง ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวไม่เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงิน พ.ศ. 2547 หมวดที่ 3 ที่กำหนดให้การจ่ายเงินให้จ่ายได้เฉพาะเพื่อกิจการภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ มีความจำเป็นต้องใช้เงินทรองจ่าย ต้องให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบหรือผู้ปฏิบัติเป็นผู้ยื่นเงินทรองจ่าย และต้องจ่ายภายในวงเงินที่กำหนดไม่เกินครั้งละ 50,000 บาท ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกำหนด ทั้งนี้ กรณีมีการให้กู้กับสมาชิกซึ่งนำหลักทรัพย์ที่ติดภาระค้ำประกันภายนอกมาเป็นหลักประกัน ควรดำเนินการทำสัญญาเงินกู้จดจำนองหลักประกัน รวมทั้งจ่ายเช็คเพื่อไถ่ถอนหลักประกันกับสถาบันการเงินในวันเดียวกัน ในลักษณะการก่อหนี้ใหม่ทดใช้หนี้เก่า (Refinance)

➤ สหกรณ์ชำระหนี้โดยโอนเงินผ่านธนาคาร ไม่มีหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชี ดังนั้น เพื่อป้องกันผลเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น สหกรณ์ควรนำหลักฐานในการโอนเงินมาประกอบการบันทึกบัญชีเป็นเงินส่งชำระหนี้ระหว่างทาง และให้ติดตามทวงถามใบเสร็จรับเงินจากเจ้าหนี้โดยเร็ว เพื่อปรับปรุงบัญชีต่อไป

➤ สหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีแยกประเภทสำหรับสหกรณ์การเกษตร ซึ่งพัฒนาโดย..... ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการปฏิบัติงานคู่ขนานกันระหว่างการโปรแกรมระบบบัญชีกับการทำบัญชีด้วยมือ ผลการตรวจสอบ ปรากฏว่า รายงานงบทดลอง ณ วันที่ 31 สิงหาคม 255X ยังไม่ตรงกับยอดคงเหลือตามสมุดบัญชีแยกประเภท

5.2 ด้านการดำเนินธุรกิจ ตัวอย่างเช่น

➤ เอกสารประกอบรายการจ่ายเงินให้กู้ไม่สมบูรณ์ จากการตรวจสอบสัญญาเงินให้กู้เดือน..... จำนวน 120 สัญญา เป็นเงิน 10 ล้านบาท พบว่า เอกสารหลักฐานประกอบการจ่ายเงินกู้ จัดทำไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ กล่าวคือ คำขอกู้และสัญญาเงินกู้ไม่ระบุว่าเป็นสัญญากู้ยืมประเภทใด จำนวน 90 สัญญา เป็นเงิน 5.7 ล้านบาท ลงลายมือชื่อผู้กู้ ผู้ค้ำประกัน รวมทั้งคู่สมรสไม่ครบถ้วน จำนวน 80 สัญญา เป็นเงิน 6.4 ล้านบาท เป็นผลให้การบันทึกรายการเงินให้กู้ในสมุดบัญชีแยกประเภทไม่เป็นปัจจุบันด้วย เนื่องจากสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกันเป็นเอกสารหลักฐานประกอบการจ่ายเงินและเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย กรณีสัญญากู้ยืมและสัญญาค้ำประกันไม่สมบูรณ์ มีความเสี่ยงที่สหกรณ์อาจไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น สหกรณ์ต้องจัดทำสัญญากู้ยืม สัญญาค้ำประกันและหลักฐานประกอบการจ่ายเงินกู้ให้สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อสามารถใช้เป็นหลักฐานในการเรียกร้องสิทธิในฐานะเจ้าหนี้ได้ตามกฎหมาย และบันทึกบัญชีให้เป็นปัจจุบัน

➤ สหกรณ์ปฏิบัติไม่เป็นไปตามข้อบังคับสหกรณ์ ข้อ 12 ที่กำหนดว่า “การให้เงินกู้ทุกประเภทกับสมาชิกแต่ละคนในเวลาใดเวลาหนึ่งจะมีจำนวนเกินกว่าร้อยละ 10 ของเงินค่าหุ้นทั้งหมดของสหกรณ์ในเวลานั้นไม่ได้” ซึ่งจากการตรวจสอบ พบว่า สหกรณ์มีการจ่ายเงินกู้เกินกว่าอัตราที่ข้อบังคับกำหนด จำนวน.....ราย เป็นเงิน.....ล้านบาท ดังนั้น สหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อบังคับกำหนด

➤ เนื่องจากสหกรณ์กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการประเมินราคาหลักประกันเงินกู้ โดยใช้ราคาตลาดตามที่คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์พิจารณา ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่า มีการประเมินราคาหลักทรัพย์สูงกว่าราคาประเมินของทางราชการจำนวนมาก ทำให้สหกรณ์มีความเสี่ยงที่หลักประกันเงินกู้จะไม่คุ้มมูลหนี้ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญหลังหักหลักประกันซึ่งใช้ราคาประเมิน หากสมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญา หรือขาดทุนจากการขายหลักประกันในกรณียึดหลักประกันชำระหนี้ สหกรณ์ต้องพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาหลักประกันเงินกู้ให้เหมาะสมเพื่อคุ้มครองหนี้ได้

➤ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีมติจ่ายเงินกู้ให้บุคคลทั่วไป ที่มีชื่อสมาชิกของสหกรณ์ ซึ่งขัดกับระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ ที่กำหนดว่า “ให้เงินกู้กับสมาชิกและสหกรณ์อื่น” เท่านั้น การปฏิบัติของคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เป็นการกระทำเกินกว่าอำนาจที่กฎหมายกำหนด หากมีความเสียหายเกิดขึ้น คณะกรรมการที่ลงมติจะต้องรับผิดชอบ ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด

➤ สหกรณ์มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดทำสัญญาเงินให้กู้ การอนุมัติ และการจ่ายเงินกู้ อย่างชัดเจน จากการตรวจสอบสัญญาเงินให้กู้ประเภทฉุกเฉิน สามัญ และเงินกู้พิเศษ พบข้อสังเกตว่า สหกรณ์อนุมัติเงินกู้พิเศษเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกับสมาชิกที่มีเงินได้รายเดือนคงเหลือน้อยกว่า ร้อยละ 30 ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้พิเศษและดอกเบี้ยเงินกู้ที่กำหนดว่า ผู้กู้จะต้องมีเงินได้รายเดือนคงเหลือหลังหักส่งค่าหุ้นเงินงวดชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยรายเดือน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเงินได้รายเดือน ดังนั้น สหกรณ์ควรปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่สหกรณ์กำหนด เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หากสมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามข้อกำหนด หรือชำระหนี้ล่าช้า หรือผิดนัดชำระหนี้

➤ จากการเปรียบเทียบยอดคงเหลือตามบัญชีลูกหนี้เงินกู้ประเภทฉุกเฉินกับยอดรวมบัญชีย่อยรายตัว ณ วันที่ 31 ตุลาคม 255X พบว่า มียอดคงเหลือตามบัญชีสูงกว่ายอดรวมบัญชีย่อยรายตัว จำนวน 203,125.25 บาท สหกรณ์ต้องดำเนินการหาสาเหตุของความแตกต่างโดยเร็ว เพื่อสามารถจัดทำและนำเสนองบการเงินตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์และพร้อมรับการตรวจสอบบัญชีประจำปีต่อไป

➤ จากการตรวจสอบสัญญาเงินกู้และเอกสารประกอบการกู้ รวมทั้งการปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้แก่สมาชิกและสหกรณ์อื่น พบว่า มีสัญญาเงินกู้ส่วนใหญ่ไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่ลงลายมือชื่อผู้อนุมัติ ผู้สอบทาน รวมทั้งไม่ลงเลขที่สัญญาเงินกู้ เนื่องจากสัญญาเงินกู้เป็นหลักฐานสำคัญในการให้กู้และสิทธิเรียกร้องของสหกรณ์ ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำและตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของสัญญาเงินกู้และเอกสารประกอบการจ่ายเงินกู้ให้ถูกต้องสมบูรณ์โดยเร็ว รวมทั้งควบคุมให้จัดทำเอกสารหลักฐานการกู้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ก่อนการจ่ายเงินกู้ทุกครั้ง

➤ สหกรณ์มีสินค้าขาดบัญชี ราคาทุน จำนวน.....บาท ราคาขาย จำนวน.....บาท เนื่องจากบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง กล่าวคือ บันทึกซื้อสินค้าตามใบส่งของและบันทึกลดยอดเงินฝากธนาคารเพื่อชำระค่าสินค้า ณ วันที่ทำสัญญาซื้อขาย โดยไม่มีการรับสินค้าตามใบส่งของ ในระหว่างปีมีการเคลื่อนไหวในลักษณะดังกล่าวจำนวนมากเป็นสาระสำคัญ ซึ่งจากการทดสอบตรวจนับสินค้า ณ วันที่..... มีสินค้าคงเหลือตามทะเบียนคุมสินค้า แต่ไม่มีสินค้าให้ตรวจนับแต่อย่างใด ดังนั้น คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ต้องดำเนินการหาผู้รับผิดชอบและควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องตามความเป็นจริงโดยเร็ว เพื่อให้ได้ข้อมูลทางบัญชีที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ สามารถจัดทำและนำเสนองบการเงินโดยถูกต้องตามระเบียบ นายทะเบียนสหกรณ์ เพื่อพร้อมรับการตรวจสอบบัญชีประจำปีต่อไป

➤ จากการทดสอบการควบคุมด้านการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย พบว่า สหกรณ์มีการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายในที่กำหนดไว้ ยกเว้นที่สาขา..... ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เพียงคนเดียวทำหน้าที่จำหน่ายสินค้า และเมื่อสิ้นวันจึงจะนำเงินค่าขายสินค้าพร้อมเอกสารมาบันทึกบัญชีขายสินค้าที่สำนักงานสหกรณ์ จากการสังเกตการณ์การตรวจนับสินค้าคงเหลือครึ่งปีของสาขาดังกล่าว ปรากฏว่า มีสินค้าขาดบัญชี จำนวน.....บาท อยู่ในความรับผิดชอบเจ้าหน้าที่สาขา ซึ่งได้นำเงินมาชดเชยคืนค่าสินค้าขาดบัญชีแล้ว เนื่องจากสาขามีขนาดเล็ก และมีปริมาณการซื้อขายสินค้าในแต่ละวันไม่มาก ดังนั้น จึงแนะนำให้สหกรณ์กำหนดระบบการควบคุม โดยให้กรรมการสหกรณ์ทำการตรวจนับสินค้าและเปรียบเทียบกับทะเบียนคุมสินค้าเป็นประจำทุกเดือน รวมทั้งทำการสอบยืนยันยอดสินค้าที่เบิกจากสำนักงานใหญ่มายังสาขากับสินค้าที่สาขารับไว้ทุกครั้งด้วย อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์การเก็บรักษาสินค้า พบว่า มีการจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ มีป้ายบอกชื่อสินค้าและราคาสินค้าชัดเจน สินค้าส่วนใหญ่มีการหมุนเวียน ซื้อขายได้เร็วพอควร จึงไม่มีสินค้าเก่าเก็บล้าสมัย หรือเสื่อมชำรุดเสียหาย

➤ มีการจัดซื้อสินค้าประเภทเคมีภัณฑ์ โดยไม่มีการสำรวจความต้องการของสมาชิก ทำให้มีเคมีภัณฑ์คงเหลือค้างสต็อกราคาทุน จำนวน.....บาท ราคาขาย จำนวน.....บาท มีความเสี่ยงที่จะเสื่อมสภาพ ดังนั้น สหกรณ์ควรดำเนินการหาช่องทางจำหน่ายสินค้าให้มากขึ้น เพื่อป้องกันผลขาดทุนจากสินค้าเก่าเก็บล้าสมัยหรือเสื่อมชำรุดเสียหายซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์

➤ มีการลดราคาสินค้าต่ำกว่าราคาทุน โดยไม่มีการอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดชื่อสินค้า ราคาทุน และราคาตลาด ดังนี้ ..... สหกรณ์ควรนำเรื่องดังกล่าวเข้าที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อให้มีการพิจารณาอนุมัติ และในครั้งต่อไปหากมีการลดราคาสินค้าต่ำกว่าราคาทุนอีก ให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย โดยให้มีการอนุมัติจากผู้มีอำนาจ เช่น ผู้จัดการสหกรณ์ หรือคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ตามแต่กรณี

6. การติดตามแก้ไขข้อสังเกต

ให้รายงานถึงการติดตามผลการแก้ไขข้อสังเกตที่ตรวจพบในครั้งก่อน/ปีก่อน ที่ผู้สอบบัญชีได้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขให้แก่สหกรณ์แล้ว โดยติดตามว่าสหกรณ์ได้มีการแก้ไขตามข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร และมีข้อสังเกตใดยังคงอยู่อีกหรือไม่ ซึ่งการติดตามผลการแก้ไขข้อสังเกตนี้อาจใช้วิธีการสอบถามจากคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือฝ่ายจัดการ พร้อมทั้งสอบทานการแก้ไขว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ กรณีที่สหกรณ์ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ให้สอบถามปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด และให้รายงานซ้ำอีกเพื่อเป็นการเร่งรัดให้สหกรณ์แก้ไขข้อสังเกตต่อไป

นอกจากนี้หากผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบบัญชีระหว่างปีมากกว่า 1 ครั้ง และมีข้อสังเกตจากการตรวจสอบในครั้งก่อน ให้ติดตามผลการแก้ไขของสหกรณ์และรายงานไว้ด้วย

ตัวอย่าง การรายงานการติดตามแก้ไขข้อสังเกต เช่น

➤ สหกรณ์มีลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ยกมาจากปีก่อน จำนวน 18 ราย เป็นเงิน 194,326 บาท เกิดจากการทุจริตของอดีตเจ้าหน้าที่การเงิน ซึ่งได้จัดทำหนังสือรับสภาพความผิดไว้ต่อสหกรณ์แล้ว ดังนั้น สหกรณ์ควรติดตามให้ผู้รับผิดชอบชดใช้เงินคืนแก่สหกรณ์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

➤ สินค้าขาดบัญชี ซึ่งยังไม่มีผู้รับผิดชอบตั้งแต่ปี 2561 จำนวนเงิน 1,260,420.13 บาท สหกรณ์ควรพิจารณาหาผู้รับผิดชอบสินค้าขาดบัญชีจำนวนดังกล่าว และให้ชดใช้คืนสหกรณ์โดยเร็ว

➤ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาสินค้าขาดบัญชีปี 2560 และปี 2561 จำนวนเงิน 1,119,934.41 บาท สหกรณ์ควรติดตามและให้ผู้รับผิดชอบชดใช้เงินคืนสหกรณ์ให้ครบถ้วน

➤ ลูกหนี้ปฏิเสธหนี้ จากการตรวจสอบธุรกิจสินเชื่อ ระหว่างเดือน.....ถึงเดือน..... และได้สุ่มสอบทานหนี้กับสมาชิก จำนวน.....ราย เป็นเงิน.....ล้านบาท ปรากฏว่า มีสมาชิกปฏิเสธหนี้จำนวน.....ราย เป็นเงิน.....ล้านบาท ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ได้มีคำสั่งที่.....ลงวันที่..... ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ดำเนินการแก้ไขข้อสังเกตภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สหกรณ์ต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ที่กำหนดไว้

➤ สหกรณ์กำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ ซึ่งกำหนดวงเงินกู้พิเศษสูงสุดไม่เกิน 20 ล้านบาท โดยไม่ส่งสำเนาให้นายทะเบียนสหกรณ์ทราบ และเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับของสหกรณ์ ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ใช้อำนาจตามมาตรา 22 (1) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีคำสั่งที่.....ลงวันที่..... ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์ และจัดส่งสำเนาระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้ข้างต้นให้นายทะเบียนสหกรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำสั่ง รวมทั้งพิจารณาลงโทษทางวินัยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบฐานไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์

➤ คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์มีมติซื้ออาคารพาณิชย์ ราคา 9.5 ล้านบาท และจ่ายเงินมัดจำสัญญาซื้อขาย เป็นเงิน 2.85 ล้านบาท โดยเป็นการกระทำฝ่าฝืนระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยวิधिปฏิบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินของสหกรณ์ พ.ศ. 255X ข้อ 9 ที่กำหนดให้การซื้อทรัพย์สินที่มีราคาเกินกว่า 1.0 ล้านบาท จะต้องจัดซื้อโดยวิธีประกวดราคา ทั้งนี้ ในการประกวดราคาต้องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบข้อ 21 ซึ่งคณะกรรมการมิได้ดำเนินการตามระเบียบแต่อย่างใด ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์มีคำสั่งที่.....ลงวันที่.....ใช้อำนาจตามมาตรา 22 (1) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้ออนมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ข้างต้น และให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ที่ลงมติดังกล่าว คืนเงินค่าซื้อที่ดินให้กับสหกรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่รับคำสั่ง ดังนั้น เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น สหกรณ์ต้องดำเนินการตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์โดยเร็ว

➤ สหกรณ์เรียกเก็บค่าปรับกรณีสมาชิกผิดสัญญาเงินกู้ โดยมีได้กำหนดเกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าปรับไว้ในข้อบังคับและระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยการให้เงินกู้และไม่ได้ระบุไว้ในสัญญากู้ยืมแต่อย่างใด ซึ่งนายทะเบียนสหกรณ์ใช้อำนาจตามมาตรา 22 (1) แห่งพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยมีคำสั่งที่..... ลงวันที่..... ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์คืนเงินค่าปรับดังกล่าวให้กับสมาชิกและปฏิบัติตามที่กำหนดไว้

7. เรื่องอื่น

ให้รายงานเรื่องของผู้สอบบัญชีเห็นว่าควรรายงาน โดยเป็นเรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบ (เกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน) และเรื่องการติดตามแก้ไขข้อสังเกต

2. รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

เป็นการรายงานเพื่อเสนอผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี และให้ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงาน และการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ จุดอ่อนของการควบคุมภายใน การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงาน และการบริหารงานของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องใช้ข้อมูลจากกระดาษทำการที่สรุปผลการตรวจสอบแต่ละเรื่องที่ตรวจสอบ ซึ่งได้ผ่านการสอบทานแล้ว ทั้งนี้ ในการจัดทำรายงานควรพิจารณาถึงเรื่องต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีนัยสำคัญ โดยการรายงานข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่องจะต้องมีเอกสารหลักฐานสนับสนุนอย่างเพียงพอที่จะรายงานผลการตรวจสอบในเรื่องนั้น ๆ
2. ระบุข้อสังเกต หรือปัญหาการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามกฎหมายสหกรณ์ ข้อบังคับ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง
3. ชี้ประเด็นปัญหาให้ชัดเจนว่า มีอะไรเกิดขึ้น อย่างไร พร้อมทั้งเสนอที่มาของเหตุการณ์นั้นว่าเกิดจากการปฏิบัติหรือละเว้นไม่ปฏิบัติในเรื่องใด

4. เสนอแนะแนวทางแก้ไข และ/หรือทางเลือกของแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงระบบการควบคุมภายในที่ดี เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์สามารถสั่งการให้มีการแก้ไขและปรับปรุงข้อสังเกตที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะควรมีลักษณะสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์กับสหกรณ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ทั้งนี้ การรายงานข้อเท็จจริงด้านบวกอาจไม่ต้องอธิบายมาก ในทางตรงกันข้ามการรายงานในด้านลบจะต้องอธิบายให้ชัดเจน เพื่อให้สหกรณ์ได้เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งทำให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่ควรแก้ไข อย่างไรก็ตาม การรายงานเกี่ยวกับข้อสังเกตที่ตรวจพบจากการตรวจสอบควรรายงานเฉพาะข้อสังเกตเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายในที่อาจนำไปสู่ความเสียหายต่อสหกรณ์ในอนาคต

อนึ่ง ในการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีนั้น หากมีจำนวนมากกว่า 1 แผ่น ให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อที่มุมล่างด้านขวาของทุกแผ่น ยกเว้นแผ่นสุดท้ายที่ลงชื่อผู้สอบบัญชี และในกรณีที่ต้องทำสำเนาให้มีผู้ลงลายมือชื่อรับรองสำเนาทุกครั้งด้วย

สำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชีประจำปี แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

(1) **ตรวจสอบบัญชีได้** หมายถึง กรณีผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ได้ตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ว่าด้วยการสอบบัญชีสหกรณ์ พ.ศ. 2562

(2) **ตรวจสอบบัญชีไม่ได้** หมายถึง กรณีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินของสหกรณ์แล้ว ไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ เช่น สหกรณ์มีข้อสังเกตทางการเงินการบัญชีอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไข หรือไม่สามารถจัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ หรือกรณีที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจสอบบัญชีใด ๆ ได้ เนื่องจากหาที่ตั้งสำนักงานของสหกรณ์ไม่พบ ติดต่อกับคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อให้นำเอกสารหลักฐานและสมุดบัญชีมาให้ตรวจสอบไม่ได้ เป็นต้น

กรณีตรวจสอบบัญชีได้

รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชี :
กรณีตรวจสอบบัญชีได้ (แสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ได้)

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี
สหกรณ์.....จำกัด
จังหวัด.....
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....

เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์.....จำกัด
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... นั้น ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบงบการเงินประจำปีและแสดงความเห็น
ในรายงานของผู้สอบบัญชี.....(ระบุรูปแบบการแสดงความเห็น).....ลงวันที่..... นั้น

ข้าพเจ้าขอรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ดังนี้

1. ข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน
  - 1.1 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป
  - 1.2 ด้านการดำเนินธุรกิจ
2. ผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน
  - 2.1 ความเพียงพอของเงินทุน
  - 2.2 คุณภาพของสินทรัพย์
  - 2.3 ขีดความสามารถในการบริหาร
  - 2.4 การทำกำไร
  - 2.5 สภาพคล่อง
  - 2.6 ผลกระทบของธุรกิจ
3. การติดตามแก้ไขข้อสังเกต
  - 3.1 .....
  - 3.2 .....
4. เรื่องอื่น

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

คำอธิบายรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชี

1. ชื่อรายงาน

ให้ระบุชื่อเพียง “รายงานผลการตรวจสอบบัญชี” เป็นรายงานที่ผู้สอบบัญชีจัดทำหลังจากสรุปผลการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินประจำปีของสหกรณ์แล้ว โดยผู้สอบบัญชีจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ในการแก้ไขปรับปรุงระบบการควบคุมภายใน (ถ้ามี) รวมทั้งข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการบริหารการเงินของสหกรณ์ซึ่งผู้สอบบัญชีได้อาศัยหลักการวิเคราะห์งบการเงินที่ตรวจสอบโดยใช้เครื่องมือ CAMELS ในการคำนวณวิเคราะห์

2. ชื่อสหกรณ์

ให้ระบุชื่อสหกรณ์ จังหวัด และวันสิ้นปีทางบัญชีที่ตรวจสอบ

3. เสนอ

ให้เสนอรายงานผลการตรวจสอบบัญชีต่ออธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้แต่งตั้งผู้สอบบัญชีสหกรณ์ โดยเสนอว่าเป็นการตรวจสอบสำหรับปีบัญชีสิ้นสุดวันที่ใด และผลการตรวจสอบสำหรับปีบัญชีดังกล่าวเป็นการแสดงความเห็นแบบใด โดยรายงานของผู้สอบบัญชีลงวันที่ใด

4. ข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน

ถ้าผู้สอบบัญชีมีข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบเกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายในด้านการบริหารจัดการทั่วไป และด้านการดำเนินธุรกิจที่ตรวจพบในช่วงสิ้นปีทางบัญชี รวมทั้งข้อสังเกตที่ตรวจพบในระหว่างปี ซึ่งสหกรณ์ยังมีได้แก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสม ให้ผู้สอบบัญชีนามาเขียนสรุปไว้ในหัวข้อนี้

ให้ดูตัวอย่างการเขียนข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบบัญชีนี้ จากคำอธิบายรูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชีระหว่างปี ข้อ 5.1 และ ข้อ 5.2 ในกรณีตรวจพบข้อสังเกตจากการตรวจสอบบัญชีประจำปี ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ 0404/ว.86 ลงวันที่ 15 มิถุนายน 2560 เรื่อง แนวปฏิบัติในการรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบ โดยจัดทำหนังสือแจ้งข้อสังเกตต่อประธานกรรมการสหกรณ์ เพื่อให้สหกรณ์ดำเนินการแก้ไขและรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบต่อรองนายทะเบียนสหกรณ์ในพื้นที่ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งรายงานข้อสังเกตที่ตรวจพบผ่านระบบสารสนเทศบน Intranet ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

5. ผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงิน

ให้ผู้สอบบัญชีคำนวณอัตราส่วนทางการเงินตามสูตรของ CAMELS โดยอาศัยตัวเลขจากงบแสดงฐานะการเงิน และงบกำไรขาดทุน รวมทั้งบัญชีย่อยและทะเบียนของสหกรณ์ในปีบัญชีปัจจุบันที่ตรวจสอบได้เปรียบเทียบกับปีก่อน และ Peer group (ข้อมูลและอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์แต่ละประเภท ซึ่งกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จัดทำจากฐานข้อมูลของสหกรณ์ทั่วประเทศ) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน โดยใช้ CAMELS ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์รายการทางการเงินในมิติด้านต่าง ๆ
2. เพื่อส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าให้ผู้บริหารสหกรณ์ได้ทราบภาวะเศรษฐกิจของสหกรณ์ ข้อสังเกต และข้อเสนอแนะเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันมิให้เกิดผลเสียหายในอนาคต
3. เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุงหรือกำหนดนโยบายและวางแผนงานรับสถานการณ์ได้ทันเวลา ส่งผลให้การบริหารจัดการสหกรณ์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำหรับการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของสหกรณ์โดย CAMELS Analysis 6 มิติ ได้แก่

5.1 ความเพียงพอของเงินทุน : C - Capital strength

ความเพียงพอของเงินทุน เป็นการวิเคราะห์แหล่งเงินทุนที่สหกรณ์ได้มาว่าสามารถรองรับ หรือป้องกันผลกระทบจากความเสียหายทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นกับสหกรณ์ สำหรับเงินทุนของสหกรณ์อาจได้มาจาก

1. ทุนของสหกรณ์เอง ซึ่งประกอบด้วย ทุนเรือนหุ้น ทุนสำรอง ทุนสะสมตามข้อบังคับ ระเบียบและอื่น ๆ กำไรสุทธิประจำปีและอื่น ๆ มิตินี้จะเน้นแหล่งเงินทุนภายในของสหกรณ์เป็นหลัก และความเพียงพอของเงินทุน

2. การจัดหาเงินทุนในรูปของการก่อหนี้ผูกพัน เช่น เงินกู้ยืมจากสหกรณ์อื่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส) เงินรับฝากจากสมาชิกและ/หรือสหกรณ์อื่น เงินเบิกเกินบัญชี เป็นต้น หากเงินทุนที่ได้จากการก่อหนี้มีมากกว่าทุนของสหกรณ์เอง แสดงว่า ทุนของสหกรณ์มีไม่เพียงพอซึ่งผู้บริหารสหกรณ์ต้องมีความระมัดระวังในการหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมและมีต้นทุนต่ำ เพื่อให้สหกรณ์เกิดสภาพคล่องในการบริหารจัดการสหกรณ์ สามารถรองรับความต้องการของสมาชิกและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

3. ในการระดมทุนจากสมาชิก จะมีการพิจารณาว่า การให้ผลตอบแทนมากหรือน้อย เพราะโดยปกติการจ่ายเงินปันผลก็ต้องดูจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุนสหกรณ์ หากมีอัตราสูงแสดงว่าทุนที่ได้มาสามารถสร้างรายได้ดี หรือลงทุนในสินทรัพย์ที่มีคุณภาพดี เพื่อสร้างรายได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมให้สหกรณ์สามารถที่จะระดมทุนจากสมาชิกได้มากขึ้น

4. ถ้าหากสหกรณ์มีผลกำไรที่ดี สหกรณ์ควรที่จะวางแผนการจัดสรรกำไรสุทธิเข้าทุนสำรอง ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสหกรณ์ เนื่องจากทุนสำรองเป็นทุนที่มีความเข้มแข็งและสร้างความมั่นคงให้กับสหกรณ์ได้ในระยะยาว

สำหรับอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ ซึ่งใช้วัดความเข้มแข็งของเงินทุน ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินทั้งสินต่อทุน อัตราส่วนหนี้สิน อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ อัตราการเติบโตของทุนของสหกรณ์ อัตราการเติบโตของหนี้ และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

5.2 คุณภาพของสินทรัพย์ : A - Asset quality

คุณภาพของสินทรัพย์ เป็นการวิเคราะห์ว่าสินทรัพย์ที่นำไปลงทุนได้ก่อให้เกิดรายได้หรือประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจแก่สหกรณ์อย่างไร มีประสิทธิภาพหรือไม่มีสินทรัพย์ที่เกินความต้องการ สินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) หรือไม่ เพียงใด สินทรัพย์ที่ใช้วัดประสิทธิภาพ เช่น ลูกหนี้ เงินฝากธนาคาร เงินลงทุน สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์อื่น ๆ มีการนำไปใช้สร้างรายได้และให้ผลตอบแทนได้เพียงใด คุณภาพสินทรัพย์ที่ดีจะสามารถแปลงเป็นรายได้ได้ง่ายและส่งผลต่อกำไรของสหกรณ์ ดังนั้น สหกรณ์ต้องบริหารสินทรัพย์ดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพ

สำหรับอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ ซึ่งใช้วัดคุณภาพของสินทรัพย์ ประกอบด้วย อัตราหมุนของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ อัตราการเติบโตของสินทรัพย์ และอัตราการค้างชำระหนี้ต่อหนี้ถึงกำหนด

5.3 ขีดความสามารถในการบริหาร : M - Management capability

ขีดความสามารถในการบริหารงานเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถของคณะกรรมการดำเนินการในการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ ระบบบัญชีและระบบการควบคุมภายใน และจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อให้การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และการเมือง ที่สหกรณ์เผชิญอยู่ในปัจจุบัน สหกรณ์ที่มีการบริหารจัดการที่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็ง มั่นคง และสามารถอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้อัตราการเติบโตของธุรกิจเป็นตัววัดขีดความสามารถในการบริหารงาน

5.4 การทำกำไร : E - Earning sufficiency

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสหกรณ์ประการหนึ่ง ก็เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและสามารถอำนวยประโยชน์ให้กับสมาชิก ซึ่งก็เกี่ยวเนื่องกับผลการดำเนินงานของสหกรณ์หรือกำไรนั่นเอง ความสามารถในการหากำไรของสหกรณ์มีความสำคัญยิ่งทั้งต่อเจ้าหน้าที่และสมาชิกผู้ถือหุ้น เพราะสหกรณ์จะอยู่รอดหรือดำเนินงานต่อไปได้ในระยะยาว ก็ต้องมีรายได้ที่คุ้มกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน แล้วจึงต้องมีกำไรเพียงพอที่จะจ่ายคืนเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหน้าที่ รวมถึงการจ่ายเงินปันผลตามหุ้นและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจให้แก่สมาชิกด้วย

การทำกำไรเป็นการวิเคราะห์ถึงความสามารถในการบริหารจัดการของสหกรณ์ในธุรกิจที่สหกรณ์ดำเนินการอยู่ รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงคุณภาพและแนวโน้มของกำไรในอนาคตของสหกรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ ค่าใช้จ่าย และกำไร คุณภาพของกำไรขึ้นอยู่กับการบริหาร การควบคุมรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ หากสหกรณ์มีการบริหารค่าใช้จ่ายที่ดี จะส่งผลให้สหกรณ์มีผลกำไรสูง แต่ถ้าสหกรณ์บริหารค่าใช้จ่ายไม่เหมาะสมกับรายได้ กำไรก็จะต่ำ การมีวินัยทางการเงินของสหกรณ์จะมีผลต่อรายได้ อย่างไรก็ตาม ระบบสหกรณ์มิได้มุ่งเน้นกำไรเป็นหลักสูงสุด หากแต่มุ่งเน้นให้สมาชิกมีความมั่งคั่ง

สำหรับอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ ที่ใช้วัดการทำกำไร ประกอบด้วย กำไรต่อสมาชิก เงินออมต่อสมาชิก หนี้สินต่อสมาชิก อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน อัตราค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน อัตราการเติบโตของทุนสำรอง อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ อัตรากำไรขั้นต้น และอัตรากำไรสุทธิ

5.5 สภาพคล่อง : L - Liquidity

วัตถุประสงค์สำคัญของการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง คือ การที่สหกรณ์หรือสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน จะต้องกันเงินฝากไว้ส่วนหนึ่งเพื่อการจ่ายเงินฝาก มิให้นำเงินรับฝากไปลงทุนหาผลประโยชน์ทั้งหมด เพราะอาจเกิดปัญหาไม่มีเงินจ่ายให้แก่ผู้ฝากที่มาขอถอนเงิน ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฝากเงินและสหกรณ์หรือสถาบันการเงินที่รับฝากเงิน การที่ผู้รับฝากเงินไม่สามารถจ่ายเงินให้แก่ผู้ฝากได้ ถือว่าเป็นการขาดสภาพคล่อง จึงต้องมีการกำหนดให้มีการดำรงสินทรัพย์สภาพคล่องไว้ส่วนหนึ่ง

การวิเคราะห์สภาพคล่อง เป็นการวัดความสามารถในการรักษาสภาพคล่องทางการเงินของสหกรณ์ว่าเป็นอย่างไร ถ้าสหกรณ์มีเงินสด หรือสินทรัพย์หมุนเวียนที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย ก็เรียกว่า มีสภาพคล่อง และมีความเสี่ยงต่ำ แต่เงินที่จะใช้ลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน หรือสินทรัพย์อื่นก่อให้เกิดกำไรก็จะน้อยลงด้วย ในทางตรงข้ามถ้าสหกรณ์มีสภาพคล่องทางการเงินต่ำ คือ มีการนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนหรือสินทรัพย์อื่นที่ก่อให้เกิดกำไรสูง ก็จะทำให้สหกรณ์มีรายได้หรือผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์สูง แต่ความเสี่ยงก็จะสูงตามด้วย โดยปกติสหกรณ์จะสามารถชำระหนี้สินระยะสั้นได้ดีเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับว่า สหกรณ์มีเงินสดหรือสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดในระยะเวลาอันสั้นจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด

สาเหตุของการขาดสภาพคล่อง การที่สหกรณ์ประสบปัญหาการขาดสภาพคล่อง อาจมีสาเหตุ ดังนี้

1. ผู้บริหารการเงินขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและประสบการณ์ในการบริหารการเงิน ทำให้บริหารการเงินผิดพลาด หรือขาดความรอบคอบและความระมัดระวังในการลงทุนในหลักทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูง โดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

2. การบริหารสินทรัพย์และหนี้สินไม่มีประสิทธิภาพ/ไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ตามกำหนด ทำให้มีลูกหนี้ค้างนานเป็นจำนวนมาก และขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน

หากสหกรณ์ได้เงินทุนมาโดยการก่อหนี้และมีภาระที่ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินรับฝากและดอกเบี้ยเงินกู้ ถ้าสหกรณ์ได้นำเงินไปให้สมาชิกกู้และมีปัญหาจากลูกหนี้ที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดเวลา สหกรณ์ก็อาจประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องและไม่สามารถนำเงินไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหน้าที่ได้ตามกำหนด ซึ่งทำให้สหกรณ์อาจต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการชำระค่าปรับและอาจถูกตัดสิทธิ์หรือลดวงเงินกู้ยืม

เสียสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่สหกรณ์เคยได้รับ และเสียเครดิตกับเจ้าหนี้ ดังนั้น สหกรณ์ต้องมีความรอบคอบ ระมัดระวัง มิให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่องได้

3. มีการใช้เงินทุนไม่สอดคล้องกับการได้มาของเงินทุน เช่น บางสหกรณ์มีนโยบายในการดำรงสินทรัพย์หมุนเวียนต่ำ โดยนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์ระยะยาว ซึ่งส่วนใหญ่จะให้อัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าระยะสั้น และสหกรณ์ได้กำหนดมาตรการป้องกันโดยทำสัญญาเบิกเกินบัญชีและวงเงินกู้ยืมกับธนาคารเพื่อให้ออกใช้ได้ทันทีกรณีมีเหตุฉุกเฉิน โดยใช้เงินลงทุนระยะยาวเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกัน

4. มีการทุจริต ทำให้ต้องมีการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และอาจทำให้สหกรณ์ขาดสภาพคล่อง หรือประสบผลขาดทุน

5. มีการปล่อยเงินกู้มากเกินไป โดยไม่วิเคราะห์ว่าเงินอาจไม่พอ หรือสมาชิก/สหกรณ์อื่นมีการถอนเงินฝากมากกว่าปกติในคราวเดียวกัน

6. มีอัตราการขายเป็นเงินสดลดลง/การขายสินค้ามีแนวโน้มอยู่ในสถานะของลูกหนี้การค้า (ขายเชื่อ) มากขึ้น

7. เงินฝากธนาคารหรือพันธบัตรที่มีอยู่ ไม่สามารถนำไปใช้ในการหมุนเวียนได้ เนื่องจากได้นำไปใช้เป็นหลักประกันเงินกู้จากสถาบันการเงิน

8. กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินรับฝากไม่สอดคล้องกับดอกเบี้ยเงินให้กู้

สำหรับอัตราส่วนทางการเงินที่ใช้วัดสภาพคล่องของสหกรณ์ ประกอบด้วย อัตราส่วนทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว อัตราหมุนของสินค้า อายุเฉลี่ยสินค้า อัตราหมุนของลูกหนี้ ระยะเวลาในการเก็บหนี้โดยเฉลี่ย และอัตราลูกหนี้ระยะสั้นที่ชำระได้ตามกำหนด

5.6 ผลกระทบของธุรกิจ : S - Sensitivity

ผลกระทบของธุรกิจ หมายถึง ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น สถานะเศรษฐกิจ นโยบายการเงินของรัฐ อัตราดอกเบี้ย นโยบายช่วยเหลือของภาครัฐ ระเบียบ ข้อบังคับพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง ตลาดการแข่งขันทางธุรกิจ เทคโนโลยี วิทยาการใหม่ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ย่อมส่งผลกระทบต่อสหกรณ์ หากสหกรณ์ไม่สามารถวางแผนกลยุทธ์ให้ก้าวทันและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

1. **ด้านเศรษฐกิจ** ปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจจะเกี่ยวข้องกับการค้า การผลิต การบริโภค การออม การลงทุน การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมของตลาดเงิน (สถานที่ที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเงินทุน ประกอบด้วย ตลาดหุ้นทุน ตลาดหุ้นกู้ ตลาดเงินตราต่างประเทศ การลงทุนในตลาดประเภทต่าง ๆ ซึ่งต้องพิจารณาถึงอัตราผลตอบแทนทางการเงิน/ความเสี่ยงทางการเงิน และระยะเวลาในการลงทุน) การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ย ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน การเข้าสู่เขตการค้าเสรีทั้งอาเซียนและทั่วโลก ย่อมส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ทั้งในด้านต้นทุน ค่าใช้จ่าย การไหลเวียนของเงินทุน ปริมาณธุรกิจของธุรกิจ และการกำหนดอัตราดอกเบี้ย

2. **ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวิทยาการที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วส่งผลให้สหกรณ์จำเป็นต้องมีการพัฒนา หรือมีการนำคอมพิวเตอร์ วิทยาการใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานและการบริหารจัดการของสหกรณ์ เพื่อให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและต้องวางแผนจัดหาเงินทุนเพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงระบบงานให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือผู้รับบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีคุณภาพ

3. **ด้านการเมือง/กฎหมาย** นโยบายรัฐบาลที่กำหนดโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น นโยบายการแทรกแซงราคาขายพารา นโยบายการพักชำระหนี้เกษตรกร นโยบายการรับจำนำข้าว โครงการสนับสนุนสินเชื่อให้เกษตรกร นโยบายการให้สินทรัพย์ถาวรกับสหกรณ์ เช่น

โรงสี ไชโล ลานตากพืชผล ยุง ฉาง เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายสหกรณ์ หรือการกำหนดมาตรการ ระเบียบ คำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ อาจส่งผลต่อการดำเนินงานและการบริหารจัดการ

4. **ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม** สภาพของสังคมต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลให้ พฤติกรรม ทักษะคติ ความเชื่อมั่น หรือค่านิยมทางสังคมของประชาชนเปลี่ยนแปลง ธุรกิจต้องมีการปรับตัวหรือ จัดทำกลยุทธ์ที่ท้าทายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ ซึ่งอาจต้องมีการ กักเงินทุนไว้เพื่อดำเนินการ นอกจากนี้ การเกิดภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงอาจส่งผลต่อการประกอบอาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนจึงต้องเตรียมการรองรับและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสม

5. **การแข่งขันทางการตลาด** เมื่อคู่แข่งมีการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ทางการตลาด อาจส่งผลกระทบต่อ ยอดขายหรือรายได้ของธุรกิจ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการสร้างรายได้ หรือการขาย และการตลาด เช่น ขยายระยะเวลาการให้สินเชื่อ เพื่อผ่อนคลายให้ลูกหนี้สามารถมีเงินเหลือ เพื่อการชำระหนี้ได้ ขายสินค้า online ลดราคาสินค้า แจกของแถม ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย น่าสนใจ เพื่อให้ ครองพื้นที่ทางการตลาดได้

6. การติดตามแก้ไขข้อสังเกต

ให้รายงานถึงการติดตามผลการแก้ไขข้อสังเกตที่ตรวจพบในครั้งก่อน/ปีก่อน ที่ผู้สอบบัญชีได้เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขให้แก่สหกรณ์แล้ว โดยติดตามว่าสหกรณ์ได้มีการแก้ไขตามข้อเสนอแนะหรือไม่ อย่างไร และมี ข้อสังเกตใดยังคงอยู่อีกหรือไม่ ซึ่งการติดตามผลการแก้ไขข้อสังเกตนี้อาจใช้วิธีการสอบถามจากคณะกรรมการ ดำเนินการสหกรณ์หรือฝ่ายจัดการ พร้อมทั้งสอบถามการแก้ไขว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ กรณีที่สหกรณ์ ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ ให้สอบถามปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถแก้ไขได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด และให้รายงานซ้ำอีก เพื่อเป็นการเร่งรัดให้สหกรณ์แก้ไขข้อสังเกตต่อไป

7. เรื่องอื่น

ให้รายงานเรื่อง que ผู้สอบบัญชีเห็นว่าควรรายงาน โดยเป็นเรื่องที่นอกเหนือจากเรื่องข้อสังเกตที่พบ จากการตรวจสอบ (เกี่ยวกับจุดอ่อนของการควบคุมภายใน) และเรื่องการติดตามแก้ไขข้อสังเกต

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด

1. ความเพียงพอของเงินทุน

สหกรณ์มีทุนดำเนินงานทั้งสิ้น 721,669,433.03 บาท เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 58,356,087.80 บาท หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 8.92 ทุนดำเนินงานดังกล่าวมาจากแหล่งเงินทุนภายนอก ร้อยละ 58.04 ประกอบด้วย เงินกู้ยืมระยะสั้น ร้อยละ 51.13 เงินรับฝากจากสหกรณ์อื่นและอื่น ๆ ร้อยละ 0.36 และหนี้สินอื่น ๆ ร้อยละ 6.55 ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 41.96 มาจากแหล่งเงินทุนภายใน ได้แก่ ทุนของสหกรณ์ ร้อยละ 9.40 และเงินรับฝากจากสมาชิก ร้อยละ 32.56 สหกรณ์มีอัตราส่วนการเติบโตของหนี้ ร้อยละ 51.71 ซึ่งสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยของสหกรณ์ประเภทการเกษตร ขนาดใหญ่มาก (Peer Group) ปี 2561 ที่มีร้อยละ 1.67 หนี้ที่สูงขึ้นส่วนหนึ่งเกิดจากการรับรู้เงินรับฝากจากสมาชิก และสมาชิกสมทบที่เกิดจากข้อผิดพลาดเคลื่อนที่ทำให้เงินสดขาดบัญชี จำนวน 115,076,719.36 บาท หากพิจารณา ถึงความเข้มแข็งและเพียงพอของเงินทุนต่อความเสี่ยงแล้ว เจ้าหนี้ยังคงมีความเสี่ยงเนื่องจากสหกรณ์มีอัตราส่วน หนี้สินทั้งสิ้นต่อทุน 9.64 เท่า ซึ่งสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตรา 2.08 เท่า แสดงว่า ทุนของสหกรณ์ ไม่สามารถคุ้มครองหนี้สินได้ทั้งหมด

2. คุณภาพของสินทรัพย์

สหกรณ์ได้นำทุนดำเนินงานที่มีอยู่ จำนวน 712,669,433.03 บาท ไปลงทุนในเงินให้กู้ยืมเป็นส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 67.07 (โดยเป็นเงินให้กู้ระยะยาวร้อยละ 0.05) ส่วนที่เหลือนำไปลงทุนในเงินสด เงินฝากธนาคาร และเงินฝาก สหกรณ์อื่นร้อยละ 16.86 ดอกเบี้ยเงินให้กู้ค้างรับร้อยละ 5.72 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ร้อยละ 4.96 และสินทรัพย์อื่น ๆ ร้อยละ 5.39 ทั้งนี้ สมาชิกสามารถชำระเงินกู้ยืมได้ตามกำหนดได้เพียงร้อยละ 20.97 ของหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ เนื่องจากระหว่างปีบัญชีสหกรณ์ได้มีโครงการมาตรการช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสินค้า การเกษตรตกต่ำ โดยการขยายชำระต้นเงินปกติหรือต้นเงินค้างแก่สมาชิกถึงวันที่ 31 มีนาคม 2561 โดยสมาชิกสมัครใจ เข้าร่วมโครงการ แต่ในปีปัจจุบันสหกรณ์สามารถเรียกเก็บดอกเบี้ยเป็นเงินสดได้มากกว่าดอกเบี้ยค้างรับ เนื่องจาก สหกรณ์มีโครงการปลดปล่อยภาระดอกเบี้ยค้างเพื่อสมาชิก เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ประสบปัญหาหนี้ค้างในการส่ง ชำระหนี้ให้มีส่วนลดจากดอกเบี้ยที่ค้างชำระ

อัตราหมุนของสินทรัพย์ของสหกรณ์ที่มีอยู่ สหกรณ์ได้นำไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดรายได้ 0.46 รอบ ซึ่งต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตรา 0.60 รอบ แสดงว่า ปีนี้สินทรัพย์ไปก่อให้เกิดรายได้ไม่ดีเท่ากับ อัตราเฉลี่ยของสหกรณ์ขนาดเดียวกัน ในขณะที่ปีนี้สินทรัพย์ที่มีอยู่ไม่สามารถสร้างผลตอบแทนให้กับสหกรณ์ได้ สหกรณ์จึงได้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญไว้ คือ ลูกหนี้เงินกู้ ดอกเบี้ยค้างรับ ค่าปรับค้างรับ ลูกหนี้ดำเนินคดี รวมทั้งค่าเผื่อ เงินสดขาดบัญชี ดังนั้น สหกรณ์จะต้องบริหารทรัพย์สิน โดยการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้มากขึ้นและ ก่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุด โดยเฉพาะลูกหนี้ให้มีการชำระหนี้ให้เป็นไปตามกำหนดตามระเบียบ ข้อบังคับ คำแนะนำนายทะเบียนสหกรณ์

3. ชัดความสามารถในการบริหาร

สหกรณ์ดำเนินธุรกิจ 5 ด้าน จำนวน 648,008,007.08 บาท ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 30.82 ซึ่งลดลงมากกว่า อัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 5.93 โดยจำแนกเป็น ธุรกิจรับฝากเงินมากที่สุด จำนวน 262,561,427.58 บาท หรือร้อยละ 40.52 รองลงมาธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย จำนวน 164,202,284.16 บาท หรือร้อยละ 25.34 ธุรกิจสินเชื่อ จำนวน 123,303,530.00 บาท หรือร้อยละ 19.03 ธุรกิจรวบรวมผลิตผล จำนวน 97,025,934.25 บาท หรือร้อยละ 14.97 และธุรกิจแปรรูปผลิตผล จำนวน 915,524.09 บาท หรือร้อยละ 0.14 การบริหารธุรกิจแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

3.1 **ธุรกิจสินเชื่อ** ระหว่างปีสหกรณ์ให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิก จำนวน 123,303,530.00 บาท ต่ำกว่าเป้าหมาย ที่กำหนด จำนวน 298,696,470.00 บาท หรือต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 70.78 ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ร้อยละ 20.97 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ เนื่องจากระหว่างปีสหกรณ์ได้มีโครงการมาตรการช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ที่ได้รับผลกระทบ จากปัญหาสินค้าการเกษตรตกต่ำ โดยการขยายชำระต้นเงินปกติหรือต้นเงินค้างแก่สมาชิกถึงวันที่ 31 มีนาคม 2561 โดยสมาชิกสมัครใจเข้าร่วมโครงการ วันสิ้นปีมีลูกหนี้เงินกู้คงเหลือ 5,861 ราย เป็นเงิน 518,794,268.98 บาท มีลูกหนี้ผิดสัญญาชำระหนี้ จำนวน 5,150 ราย เป็นเงิน 440,986,274.98 บาท หรือร้อยละ 85.00 ของลูกหนี้ ณ วันสิ้นปี ทางบัญชี มีดอกเบี้ยให้กู้ค้างรับ จำนวน 44,743,909.42 บาท ค่าปรับเงินให้กู้ค้างรับ จำนวน 7,348,595.00 บาท กำไรเฉพาะธุรกิจ จำนวน 14,936,933.54 บาท ลดลงจากปีก่อน จำนวน 9,956,976.76 บาท อย่างไรก็ตาม กำไรดังกล่าวได้รวมดอกเบี้ยค้างรับ จำนวน 3,469,044.74 บาท และค่าปรับลูกหนี้เงินให้กู้ค้างรับ จำนวน 533,105.00 บาท ซึ่งหากไม่นำรายได้จำนวนดังกล่าวเข้าเป็นรายได้สหกรณ์แล้วจะมีกำไรเฉพาะธุรกิจเพียง จำนวน 10,934,783.80 บาท สหกรณ์ควรมีมาตรการในการเรียกเก็บหนี้เป็นไปตามกำหนดสัญญาโดยเฉพาะลูกหนี้ที่ค้างนาน เกิน 10 ปี ที่หมดอายุความจะทำให้เกิดความเสียหายแก่สหกรณ์ได้

3.2 **ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย** สหกรณ์จัดหาสินค้ามาจำหน่าย จำนวน 164,202,284.16 บาท ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด จำนวน 12,897,715.84 บาท หรือต่ำกว่าร้อยละ 7.28 โดยจำหน่ายให้กับสมาชิก 4,679 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.40 ของจำนวนสมาชิก ณ วันสิ้นปี ถือได้ว่าสหกรณ์ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกได้เท่าที่ควร ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ จำนวน 299,752,37 บาท ลดลงจากปีก่อน จำนวน 1,015,280.92 บาท หรือร้อยละ 77.21 เนื่องจากสหกรณ์มีอัตราค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน

ในระหว่างปีมีน้ำมันเชื้อเพลิงขาดบัญชีหรือสูญระเหย (แก๊สโซฮอล์) จำนวน 696.46 ลิตร เป็นเงินตามราคาขาย จำนวน 17,941.57 บาท สหกรณ์นำเสนอขอตัดลดหย่อนสูญระเหยในที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการทุกเดือนและอยู่ในเกณฑ์ที่ได้รับการลดหย่อนน้ำมันเชื้อเพลิงสูญระเหยตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร และมีน้ำมันเกินบัญชี คือ น้ำมันดีเซล แก๊สโซฮอล์ E20 เกินบัญชี จำนวน 10,744.09 ลิตร และ 93.32 ลิตร ตามลำดับ

3.3 **ธุรกิจรวบรวมผลผลิตผล** ระหว่างปีสหกรณ์รวบรวมข้าวเปลือกเพื่อจำหน่าย จำนวน 13,131,900 กิโลกรัม เป็นเงิน 97,025,934.25 บาท สมาชิกได้รับบริการ 603 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.08 ของสมาชิกคงเหลือวันสิ้นปี ผลการรวบรวมต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 51.49 ผลการดำเนินงานขาดทุนเฉพาะธุรกิจ จำนวน 1,024,100.53 บาท เนื่องจากสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจที่ลดลง ประกอบกับ มีค่าใช้จ่ายเฉพาะธุรกิจเพิ่มขึ้น รวมถึงผลกระทบเกี่ยวกับราคาของผลผลิตที่ลดลงในระหว่างปีด้วย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์มีผลขาดทุนของธุรกิจต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 ซึ่งมีผลกระทบมาจากดอกเบี้ยจ่ายเงินกู้ยืม ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ จึงอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินธุรกิจด้านนี้ยังไม่มีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินธุรกิจที่ขาดทุนส่งผลกระทบต่อการทำกำไรในภาพรวมลดลงด้วย ถึงแม้การดำเนินธุรกิจด้านนี้จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกแต่ถ้าการดำเนินธุรกิจมีผลขาดทุนอย่างต่อเนื่องจะมีผลเสียแก่สหกรณ์มากกว่า ดังนั้น สหกรณ์จึงควรพิจารณาปรับปรุงการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลผลิตให้พ้นจากภาวะขาดทุนโดยวางแผนการรวบรวมประมาณการรายได้และวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ถ้าหากสหกรณ์จะกู้ยืมเงินเพื่อมาเป็นทุนหมุนเวียนควรคำนึงถึงอัตราดอกเบี้ยและความสามารถในการชำระหนี้คืน รวมทั้งวิธีการจำหน่ายข้าวเปลือกเพื่อให้มีเงินกลับคืนมาชำระเจ้าหนี้โดยเร็วเพื่อลดภาระดอกเบี้ยจ่าย

3.4 **ธุรกิจแปรรูปผลผลิตผล** ประกอบด้วย การแปรรูปปรับปรุงเมล็ดพันธุ์และการแปรรูปกาแฟเมซอน

3.4.1 **การแปรรูปปรับปรุงเมล็ดพันธุ์** ระหว่างปีสหกรณ์รวบรวมข้าวเปลือกเพื่อนำไปแปรรูปปรับปรุงเป็นเมล็ดพันธุ์จากสมาชิก จำนวน 31,304 กิโลกรัม เป็นเงิน 375,648.00 บาท แยกเป็น ข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 19,720 กิโลกรัม เป็นเงิน 236,640.00 บาท และข้าวเปลือก กข.15 จำนวน 11,584 กิโลกรัม เป็นเงิน 139,008.00 บาท ผลการดำเนินธุรกิจขาดทุนขั้นต้น จำนวน 708,786.32 บาท ปีก่อน จำนวน 2,924,828.93 บาท เนื่องจากมีต้นทุนขายและต้นทุนการผลิตสูง ซึ่งการขาดทุนขั้นต้นดังกล่าวเป็นการขาดทุนต่อเนื่องติดต่อกันมา 3 ปี ดังนั้น สหกรณ์ควรพิจารณาทบทวนการดำเนินธุรกิจดังกล่าวสมควรที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หากจำเป็นต้องดำเนินการต่อก็ต้องหาแนวทางปรับปรุงการดำเนินการแก้ไขให้พ้นจากสภาวะการขาดทุน อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ จำนวน 416,368.57 บาท

3.4.2 **การแปรรูปกาแฟเมซอน** ระหว่างปีดำเนินการจำหน่ายสินค้าแปรรูปกาแฟเมซอน จำนวน 1,798,392.53 บาท โดยสหกรณ์ซื้อวัตถุดิบเพื่อการแปรรูปกาแฟ จำนวน 539,876.09 บาท มีค่าจ้างแรงงาน จำนวน 271,900 บาท วัสดุสิ้นเปลืองใช้ในร้านกาแฟ จำนวน 257,386.46 บาท สิ้นปีมีวัตถุดิบคงเหลือ จำนวน 81,058.23 บาท ผลการดำเนินงานมีกำไรเฉพาะธุรกิจ จำนวน 810,288.21 บาท

3.5 **ธุรกิจรับฝากเงิน** ระหว่างปีสหกรณ์รับฝากเงินทั้งสิ้น 262,561,427.58 บาท ต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 4,438,572.42 บาท หรือต่ำกว่าร้อยละ 1.66 ณ วันสิ้นปีมีเงินฝากคงเหลือ จำนวน 19,874 บัญชี เป็นเงิน 234,649,457.94 บาท โดยเป็น เงินฝากจากสมาชิก จำนวน 232,050,358.57 บาท หรือร้อยละ 98.89 และมีเงินฝากสหกรณ์อื่น จำนวน 2,599,099.37 บาท หรือร้อยละ 1.11 ของเงินฝากทั้งหมดในวันสิ้นปี ระหว่างปีสหกรณ์มีมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการชุดที่ 12 ให้ตั้งเงินรับฝากจากสมาชิกคลาดเคลื่อน จำนวน 115,076,719.36 บาท และตามมติที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการชุดที่ 12 ครั้งที่ 26 วันที่ 14 มิถุนายน 2563 มีมติให้ตั้งเป็นเงินสดขาดบัญชีรอหาผู้รับผิดชอบ และตั้งค่าเผื่อเงินสดขาดบัญชีจากเงินรับฝากจากสมาชิกคลาดเคลื่อนดังกล่าวโดยสหกรณ์ได้ดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจ เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2562 และอยู่ระหว่างการดำเนินคดีกับผู้ที่ทำให้สหกรณ์เสียหายทั้งอาญาและแพ่งตามคำฟ้องคดีหมายเลขคดีที่ 437/2563 เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2563

4. การทำกำไร

สหกรณ์มีรายได้รวมทั้งสิ้น 323,575,790.50 บาท และมีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้น 479,368,055.99 บาท ทำให้มีผลขาดทุนสุทธิ จำนวน 155,792,265.49 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับเงินออมเฉลี่ยต่อสมาชิก 29,827.06 บาท กับหนี้สินเฉลี่ยต่อสมาชิก 42,047.59 บาท พบว่า สมาชิกมีหนี้สินสูงกว่าเงินออม อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงานอัตราร้อยละ 57.36 สะท้อนให้เห็นถึง ความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของสหกรณ์ในการติดตามเร่งรัดหนี้ให้เป็นไปตามกำหนดสัญญา

5. สภาพคล่อง

สหกรณ์มีสัดส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนมากกว่าหนี้สินหมุนเวียน 1.10 เท่า ปีก่อนเท่ากับ 1.00 เท่า ตามลำดับ ซึ่งมากกว่าปีก่อน และมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราเท่ากับ 1.09 เท่า หากพิจารณาส่วนประกอบของสินทรัพย์หมุนเวียนแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่เป็นลูกหนี้เงินให้กู้ยืมระยะสั้นถึง 477,634,224.08 บาท หรือร้อยละ 71.00 ของสินทรัพย์หมุนเวียนทั้งสิ้น ซึ่งความสามารถชำระหนี้ได้ของสมาชิกในปีปัจจุบันชำระได้เพียงร้อยละ 20.97 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ เนื่องจากระหว่างปีสหกรณ์ได้มีโครงการมาตรการช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสินค้าการเกษตรตกต่ำ โดยการขยายชำระต้นเงินปกติหรือต้นเงินค้ำแก่สมาชิกถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 โดยสมาชิกสมัครใจเข้าร่วมโครงการ ดังนั้น สภาพคล่องของสหกรณ์จึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการบริหารลูกหนี้เงินกู้เป็นสำคัญ นอกจากนี้ หากพิจารณาส่วนประกอบของหนี้สินหมุนเวียนควบคู่กันไปด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่า สหกรณ์มีหนี้สินหมุนเวียนเกิดจากเงินรับฝากจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น ร้อยละ 38.38 ของหนี้สินหมุนเวียน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหากมีการถอนเงินพร้อมกันในคราวเดียวก็อาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของสหกรณ์ได้

6. ผลกระทบของธุรกิจ

จากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมปัจจุบัน อาจส่งผลกระทบต่อให้สหกรณ์เกิดความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ เงินทุนส่วนหนึ่งของสหกรณ์มาจากการกู้ยืมและรับฝากเงิน หากอัตราดอกเบี้ยมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นก็จะมีผลกระทบต่อการจัดหาเงินทุนของสหกรณ์ในอนาคต และอาจส่งผลกระทบต่อให้ค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุนของสหกรณ์สูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ในด้านการรวบรวมผลผลิตทางการเกษตรซึ่งมีความผันผวนด้านราคาขณะเดียวกันราคาน้ำมันซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายก็มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ ดังนั้น สหกรณ์จึงควรมหามาตรการหรือเตรียมการรองรับผลกระทบทั้งในด้านการจัดการเงินทุนและหาแนวทางในการบริหารธุรกิจให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าว

ตัวอย่าง การวิเคราะห์ความเสี่ยงทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่หนึ่ง จำกัด

รายการ	หน่วย	อัตราส่วนของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่หนึ่ง จำกัด		อัตราส่วนสหกรณ์ออมทรัพย์เฉลี่ยขนาดใหญ่มาก (Peer Group)	ดีมาก	ดี	พอใช้
		ปี 2562	ปี 2561	ปี 2561			
1. ด้านความเพียงพอของเงินทุน							
1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	เท่า	1.61	1.48	0.57			✓
1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์	เท่า	0.03	0.03	0.04			✓
1.3 อัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์	ร้อยละ	5.31	5.27	(2.49)	✓		
1.4 อัตราการเติบโตของหนี้ (เงินรับฝาก)	ร้อยละ	14.87	15.45	(11.77)			✓
1.5 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	ร้อยละ	7.53	7.83	6.27		✓	
2. ด้านคุณภาพของสินทรัพย์							
2.1 อัตราหมุนของสินทรัพย์	รอบ	0.05	0.05	0.06		✓	
2.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์	ร้อยละ	2.95	3.24	3.92			✓
2.3 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์	ร้อยละ	11.01	11.12	(6.07)	✓		
3. ชีตความสามารถในการบริหาร							
อัตราการเติบโตของธุรกิจ	ร้อยละ	2.95	3.24	(6.73)	✓		
4. ด้านการทำกำไร							
4.1 กำไร (ขาดทุน) ต่อสมาชิก	บาท/คน	44,732.88	44,008.83	13,614.69	✓		
4.2 เงินออมต่อสมาชิก	บาท/คน	1,303,039.42	1,147,758.24	260,786.09	✓		
4.3 หนี้สินต่อสมาชิก	บาท/คน	806,208.46	863,187.96	275,313.58			✓
4.4 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	ร้อยละ	11.87	11.59	13.47		✓	
4.5 อัตราการเติบโตของทุนสำรอง	ร้อยละ	11.87	11.59	(1.38)	✓		
4.6 อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น	ร้อยละ	11.87	11.59	(10.61)	✓		
4.7 อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ	ร้อยละ	1.19	6.13	(3.26)		✓	
4.8 อัตรากำไรสุทธิ	ร้อยละ	57.32	59.54	68.89			✓
5. ด้านสภาพคล่อง							
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	เท่า	0.50	0.37	0.81			✓

1. ความเพียงพอของเงินทุน (Capital Strength)

1.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน

สหกรณ์ฯ มีอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน ปีปัจจุบัน 1.61 เท่า ปีก่อน 1.48 เท่า ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 0.13 เท่า และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับ 0.57 เท่า แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความเสี่ยงเนื่องจากอัตราส่วนหนี้สินต่อทุนมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย แต่อย่างไรก็ตาม หนี้สินส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากจากสมาชิก ซึ่งจะจ่ายคืนเมื่อสมาชิกทวงถาม ดังนั้น สหกรณ์ควรบริหารจัดการด้านการเงินรับฝากจากสมาชิก เพื่อป้องกันการถอนเงินฝากจากสมาชิกในคราวเดียวกันทีละมาก ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงิน

1.2 อัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์

สหกรณ์ฯ มีอัตราส่วนทุนสำรองต่อสินทรัพย์ ปีปัจจุบันเท่ากับ 0.03 เท่า ปีก่อน 0.03 เท่า ซึ่งเท่ากับปีก่อนและเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับ 0.04 เท่า แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีอัตราส่วนของทุนสำรองต่อสินทรัพย์เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ยต่ำกว่า หรืออยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง ดังนั้น สหกรณ์ควรจัดสรรกำไรสุทธิเข้าเป็นทุนสำรองเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยเสริมสร้างให้สหกรณ์ฯ มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

1.3 อัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์ ปีปัจจุบันร้อยละ 5.31 ปีก่อนร้อยละ 5.27 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 0.04 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 2.49 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของทุนสหกรณ์เพิ่มขึ้นจากปีก่อน และมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บุคลากรมาเป็นสมาชิก และนำเงินมาออมกับสหกรณ์ฯ ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสหกรณ์ฯ

1.4 อัตราการเติบโตของหนี้

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของหนี้ ปีปัจจุบันร้อยละ 14.87 ปีก่อนร้อยละ 15.45 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.58 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 11.77 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีการเติบโตของหนี้สินเงินรับฝากเพิ่มขึ้น เนื่องจากสหกรณ์ฯ มีนโยบายบริหารแบบมุ่งเน้นการรับฝากเงินจากสมาชิก จึงส่งผลให้สมาชิกนำเงินมาฝากไว้กับสหกรณ์ฯ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจและการบริหารจัดการสหกรณ์ฯ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านต้นทุนเงินทุนเป็นสำคัญ

1.5 อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน

สหกรณ์ฯ มีอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของทุน ปีปัจจุบันร้อยละ 7.53 ปีก่อนร้อยละ 7.83 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.30 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับร้อยละ 6.27 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ ยังมีการพัฒนากลยุทธ์และวางแผนการบริหารส่วนของทุนได้เหมาะสมกับขนาดของสหกรณ์ฯ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการและฝ่ายจัดการควรกำหนดกลยุทธ์เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน เพื่อสร้างรายได้และผลตอบแทนต่อส่วนของทุนเพิ่มสูงขึ้น

2. คุณภาพของสินทรัพย์ (Assets Quality)

2.1 อัตราหมุนของสินทรัพย์

สหกรณ์ฯ มีอัตราหมุนของสินทรัพย์ ปีปัจจุบัน 0.05 รอบ ปีก่อน 0.05 รอบ ซึ่งเท่ากับปีก่อน และใกล้เคียงกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับ 0.06 รอบ แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีการใช้สินทรัพย์เพื่อก่อให้เกิดรายได้และผลตอบแทนอยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรเพิ่มกลยุทธ์ในการสร้างรายได้และผลตอบแทนจากการหมุนเวียนสินทรัพย์ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์

สหกรณ์ฯ มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ ปีปัจจุบันร้อยละ 2.95 ปีก่อนร้อยละ 3.24 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.29 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับร้อยละ 3.92 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง คณะกรรมการดำเนินการต้องกำกับดูแลให้มีการใช้สินทรัพย์อย่างเต็มที่ รวมถึงควบคุมค่าใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทนอย่างคุ้มค่า

2.3 อัตราการเติบโตของสินทรัพย์

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ ปีปัจจุบันร้อยละ 11.01 ปีก่อนร้อยละ 11.12 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.11 แต่เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราร้อยละ 6.07 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ปีปัจจุบันน้อยกว่าปีก่อน แต่ยังคงมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย ซึ่งถือว่าดีมาก อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ยังต้องมุ่งเน้นกลยุทธ์ที่จะช่วยเสริมสร้างอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ให้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อจะนำมาซึ่งความมั่นคงต่อสหกรณ์ฯ และเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ในอนาคต

3. ชีตความสามารถในการบริหาร (Management Ability)

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของธุรกิจ ปีปัจจุบันร้อยละ 2.95 ปีก่อนร้อยละ 3.24 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.29 แต่เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราร้อยละ 6.73 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการบริหารในปีปัจจุบันน้อยกว่าปีก่อน แต่ยังคงมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย ซึ่งถือว่าสหกรณ์ฯ มีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของธุรกิจสินเชื่อและการรับฝากเงิน อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ กำหนดแผนงานและกลยุทธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อจะนำมาซึ่งความมั่นคงต่อสหกรณ์ฯ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

4. การทำกำไร (Earnings Sufficiency)

4.1 กำไรต่อสมาชิก

สหกรณ์ฯ มีกำไรต่อสมาชิก ปีปัจจุบันจำนวน 44,732.88 บาทต่อคน ปีก่อนมีกำไร จำนวน 44,008.83 บาทต่อคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 724.05 บาทต่อคน และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับจำนวน 13,614.69 บาท แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีประสิทธิภาพในการทำกำไรต่อสมาชิกสูงกว่าปีก่อน และสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ย ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อเพิ่มกำไรต่อสมาชิกและควบคุมรายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 เงินออมต่อสมาชิก

สหกรณ์ฯ มีเงินออมต่อสมาชิก ปีปัจจุบันมีจำนวน 1,303,039.42 บาทต่อคน ปีก่อนมีจำนวน 1,147,758.24 บาทต่อคน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 155,281.18 บาทต่อคน และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับจำนวน 260,786.09 บาทต่อคน แสดงให้เห็นว่า สมาชิกของสหกรณ์ฯ มีการออมเพิ่มมากขึ้นจากปีก่อน และมากกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยอย่างมาก ซึ่งถือว่าดีมาก และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ฯ อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้สมาชิกออมเงินกับสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4.3 หนี้สินต่อสมาชิก

สหกรณ์ฯ มีหนี้สินต่อสมาชิก ปีปัจจุบันมีจำนวน 806,208.46 บาทต่อคน ปีก่อนมีจำนวน 863,187.96 บาทต่อคน ลดลงจากปีก่อน จำนวน 56,979.50 บาทต่อคน และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับจำนวน 275,313.58 บาทต่อคน แสดงให้เห็นว่า หนี้สินต่อสมาชิกปีปัจจุบันลดลงจากปีก่อน แต่ยังคงสูงกว่าอัตราส่วนเฉลี่ยค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรมีการบริหารสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยอนุมัติเงินกู้ให้แก่สมาชิกอย่างรัดกุม รอบคอบ และเป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์ฯ อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดจากลูกหนี้ที่ไม่สามารถเรียกเก็บหนี้ได้ (NPL)

4.4 อัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

สหกรณ์ฯ มีอัตราค่าใช้จ่ายดำเนินงานต่อกำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายดำเนินงาน ปีปัจจุบันร้อยละ 11.87 ปีก่อนร้อยละ 11.59 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 0.28 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับร้อยละ 13.47 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอยู่ในระดับดี เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย และยังสามารถบริหารค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ให้เป็นไปตามงบประมาณรายจ่ายที่กำหนด อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ยังจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์เพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็จะส่งผลให้สมาชิกได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น

4.5 อัตราการเติบโตของทุนสำรอง

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของทุนสำรอง ปีปัจจุบันร้อยละ 11.87 ปีก่อนร้อยละ 11.59 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 0.28 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 1.38 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการเพิ่มทุนสำรองอยู่ในระดับที่ดีมากเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ยังคงต้องมีการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานอันจะส่งผลให้ทุนสำรองเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และนำมาซึ่งความมั่นคง เข้มแข็ง อย่างยั่งยืนของสหกรณ์ฯ

4.6 อัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของทุนสะสมอื่น ปีปัจจุบันร้อยละ 11.87 ปีก่อนร้อยละ 11.59 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 0.28 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 10.61 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการเพิ่มทุนสะสมอื่นในระดับที่ดีมากเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ยังคงต้องมีการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งจะส่งผลให้ส่วนของทุนสะสมอื่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะนำมาซึ่งความมั่นคง เข้มแข็ง อย่างยั่งยืนของสหกรณ์ฯ ต่อไป

4.7 อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ

สหกรณ์ฯ มีอัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ ปีปัจจุบันร้อยละ 1.19 ปีก่อนร้อยละ 6.13 ซึ่งมีการเติบโตของกำไรสุทธิลดลงจากปีก่อนร้อยละ 4.94 เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) ที่มีอัตราลดลงร้อยละ 3.26 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ บริหารกำไรอยู่ในระดับที่น้อยกว่าปีก่อน แต่ก็ยังมากกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารงานของสหกรณ์ฯ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการควรมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงควบคู่ไปกับการบริหารงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินงานได้อย่างทันที่

4.8 อัตรากำไรสุทธิ

สหกรณ์ฯ มีอัตรากำไรสุทธิ ปีปัจจุบันร้อยละ 57.32 ปีก่อนร้อยละ 59.54 ซึ่งลดลงจากปีก่อนร้อยละ 2.22 และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับร้อยละ 68.89 แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการบริหารงานและควบคุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอยู่ในระดับต้องปรับปรุง เมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ยังจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดกลยุทธ์ เพื่อที่จะทำให้อัตรากำไรสุทธิเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยยืนอยู่บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและไม่ใช้มุ่งแสวงหาผลกำไรที่สูงสุดเพียงอย่างเดียว แต่จะสร้างความเป็นอยู่ที่ดีสู่มวลสมาชิกของสหกรณ์ฯ

5. สภาพคล่อง (Liquidity)

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน

สหกรณ์ฯ มีอัตราส่วนทุนหมุนเวียน ปีปัจจุบัน 0.50 เท่า ปีก่อน 0.37 เท่า ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 0.13 เท่า และเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย (Peer Group) เท่ากับ 0.81 เท่า แสดงให้เห็นว่า สหกรณ์ฯ มีความสามารถในการชำระหนี้สินระยะสั้นเพิ่มขึ้นจากปีก่อน แต่อยู่ในระดับต้องปรับปรุงเมื่อเทียบกับอัตราส่วนเฉลี่ย อย่างไรก็ตาม สหกรณ์ฯ ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้มีสภาพคล่องทางการเงินสูง โดยบริหารสินทรัพย์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดและอำนวยประโยชน์แก่มวลสมาชิก

6. ผลกระทบของธุรกิจ (Sensitivity)

ผลกระทบของเศรษฐกิจไทยโดยรวมมีแนวโน้มขยายตัวต่ำ โดยการส่งออกสินค้าหด การลงทุนภาครัฐชะลอตัว ค่าเงินบาทแข็งค่ามากเกินไป ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัวลง สถานะดอกเบี้ยมีแนวโน้มผันผวน ดังนั้น สหกรณ์ฯ ต้องติดตามสถานะดอกเบี้ยอย่างใกล้ชิด เพื่อนำไปพิจารณากำหนดนโยบายการบริหารงานอย่างเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์ สหกรณ์ฯ มีการให้เงินกู้แก่สมาชิก การรับฝากเงินและมีการลงทุนอย่างเหมาะสม มีการควบคุมด้านสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์อย่างเคร่งครัด และพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิกเป็นหลัก มีความสามารถในการทำกำไรระดับที่ดี มีการบริหารสินทรัพย์อย่างเหมาะสม และมีสภาพคล่องเพียงพอต่อการบริหารงาน อันจะส่งผลให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง อย่างยั่งยืน และอำนวยประโยชน์แก่มวลสมาชิก

กรณีตรวจสอบบัญชีไม่ได้

ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับสหกรณ์ที่ผู้สอบบัญชีภาครัฐรับผิดชอบในการตรวจสอบแต่ไม่สามารถสรุปผลการตรวจสอบเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินของสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีข้อสังเกตทางการเงินการบัญชีอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไข หรือไม่สามารถจัดทำงบการเงินและรายละเอียดประกอบงบการเงินให้ถูกต้อง เพื่อให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบได้ทันภายในปีงบประมาณ ในบางกรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีใด ๆ ของสหกรณ์ได้เลย เนื่องจากไม่พบสถานที่ตั้งสำนักงานสหกรณ์ ไม่สามารถติดต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ให้นำเอกสารหลักฐานและสมุดบัญชีมาให้ตรวจสอบ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานในรอบปีงบประมาณสอดคล้องกับเป้าหมายและการใช้จ่ายเงินงบประมาณของรัฐ ก่อนถึงวันสิ้นปีงบประมาณให้ผู้สอบบัญชีจัดทำรายงานผลการตรวจสอบบัญชี เป็นการเฉพาะอย่างเดียว สำหรับกรณีตรวจสอบบัญชีไม่ได้ โดยแยกเป็น 2 แบบ คือ กรณีไม่สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน และกรณีไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้

1. กรณีไม่สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน

หากตรวจสอบบัญชีแล้วไม่สามารถปฏิบัติงานสอบบัญชีเพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินได้ เนื่องจากสหกรณ์มีข้อสังเกตทางการเงินการบัญชีและอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไข จัดทำรายละเอียดประกอบ งบการเงินไม่ถูกต้อง ไม่สามารถจัดทำงบการเงินได้ และอื่น ๆ ซึ่งสหกรณ์ขอเวลาแก้ไขข้อสังเกต ทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถแสดงความเห็นต่องบการเงินภายในปีงบประมาณได้ กรณีเช่นนี้ ให้ผู้สอบบัญชีจัดทำเฉพาะรายงานผลการตรวจสอบบัญชีเพียงอย่างเดียว เพื่อเสนอผลการตรวจสอบเฉพาะส่วนที่ได้ทำการตรวจสอบ โดยรายงานถึงขอบเขตการปฏิบัติงาน สรุปผลการตรวจสอบและข้อสังเกตที่ตรวจพบ และให้แนบกระดาษทำการต่าง ๆ ที่ได้บันทึกรายละเอียดของข้อมูลที่ได้ตรวจสอบไว้เป็นหลักฐาน ว่าได้ตรวจสอบอะไรไปแล้วบ้าง ปริมาณเท่าใด ตรวจสอบอย่างไร

รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชี :
กรณีไม่สามารถปิดงานสอบบัญชี เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

สหกรณ์.....จำกัด

จังหวัด.....

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....

เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์.....จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... นั้น ข้าพเจ้าได้เข้าตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ เมื่อวันที่..... ถึงวันที่ ..... รวม.....วัน ซึ่งข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบให้แล้วเสร็จ เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินภายในปีงบประมาณได้ เนื่องจาก.....(ระบุสาเหตุ)..... ข้าพเจ้าจึงขอเสนอผลการตรวจสอบเฉพาะส่วนที่ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบ ดังนี้

ขอบเขตการตรวจสอบ

1. ....
2. ....
3. ....

(ให้รายงานถึงการตรวจสอบที่ปฏิบัติโดยสรุปสาระสำคัญ เช่น การทดสอบการควบคุมด้านใด อย่างไร ช่วงระยะเวลาใด ตรวจสอบเนื้อหาสาระและจำนวนตัวอย่างข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีเลือกตรวจสอบ พร้อมวิธีการตรวจสอบที่สำคัญที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ)

สรุปผลการตรวจสอบและข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบ

1. ด้านการบริหารจัดการทั่วไป
2. ด้านการดำเนินธุรกิจ

(ลงชื่อ).....

(.....)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี

โทร. ....

วันที่.....

ตัวอย่างที่ 21 รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

กรณีไม่สามารถปิดงานสอบบัญชี
เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงิน

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี
สหกรณ์การเกษตรหนองตะเคียน จำกัด
จังหวัดเลย
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562

เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์การเกษตรหนองตะเคียน จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2562 นั้น ข้าพเจ้าได้เข้าตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าว เมื่อวันที่ 22 - 26 เมษายน 2562 รวม 5 วัน ซึ่งข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบให้แล้วเสร็จ เพื่อแสดงความเห็นต่องบการเงินภายในปีงบประมาณได้ เนื่องจากสหกรณ์มีข้อสังเกตทางการเงินการบัญชีที่ยังแก้ไขไม่แล้วเสร็จ ข้าพเจ้าจึงขอเสนอผลการตรวจสอบเฉพาะส่วนที่ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบ ดังนี้

ขอบเขตการตรวจสอบ

1. ด้านการบริหารจัดการทั่วไป

- สอบทานการกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับจ่ายและเก็บรักษาเงินสดและการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว ในวันที่ 12 - 15 มีนาคม 2562
- ตรวจสอบเงินสดคงเหลือในมือเปรียบเทียบกับบัญชีและตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคาร ณ วันที่ 22 เมษายน 2562
- ตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับจ่ายเงินและรายการโอนบัญชี ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562
- ตรวจสอบการบันทึกบัญชีในสมุดเงินสด สมุดรายวันทั่วไป และการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภททั่วไป บัญชีย่อยและทะเบียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562
- เปรียบเทียบยอดรวมรายละเอียดลูกหนี้เงินให้กู้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นรายตัวกับบัญชีแยกประเภท ณ วันสิ้นปีทางบัญชี
- สอบทานลูกหนี้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นกับสมาชิก ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562

2. ด้านการดำเนินธุรกิจ

- สอบทานการกำหนดระเบียบว่าด้วยการให้เงินกู้และการปฏิบัติตามระเบียบดังกล่าว
- สังเกตการณ์การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในด้านการให้เงินกู้แก่สมาชิกของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 22 - 26 เมษายน 2562
- ตรวจสอบหนังสือสัญญาเงินให้กู้ระยะสั้น เลขที่ 769/2562 ถึง 1245/2562 การอนุมัติเงินให้กู้และการค้ำประกัน ซึ่งเป็นการจ่ายเงินกู้สำหรับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562
- สอบทานการกำหนดระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น
- สังเกตการณ์การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในด้านเงินรับฝากของเจ้าหน้าที่สหกรณ์ ช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 22 - 26 เมษายน 2562
- ตรวจสอบรายละเอียดเงินรับฝาก หน่วยที่ 3, 5 และ 7 ช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2562 - 31 มีนาคม 2562

สรุปผลการตรวจสอบและข้อสังเกตที่พบจากการตรวจสอบ

1. ด้านการบริหารจัดการทั่วไป

➤ ผลการตรวจนับเงินสดในมือเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2562 เปรียบเทียบกับบัญชีในวันเดียวกัน ปรากฏว่ามียอดถูกต้องตรงกัน

➤ ผลการตรวจสอบบัญชีเงินฝากธนาคาร ณ วันตรวจนับเงินสด ปรากฏว่า ยอดเงินฝากตามสมุดคู่ฝากของธนาคาร และรายงานของธนาคารถูกต้องตรงกับบัญชีทุกธนาคาร

➤ ผลการตรวจสอบเอกสารหลักฐานการรับจ่ายเงินและรายการโอนบัญชี ตลอดจนการบันทึกบัญชี การผ่านรายการ และการจัดทำบัญชีย่อยและทะเบียนต่าง ๆ พบว่า มีเอกสารไม่ครบถ้วน ดังนี้

(1) ใบรับเงินให้กู้ระยะสั้น จำนวนเงินรวม 100,000.00 บาท ประกอบด้วย

ชื่อสมาชิก	เลขทะเบียน	กลุ่มที่	วันที่จ่ายเงินกู้	จำนวนเงิน (บาท)
นายสมสุข เงินมี	471	3	5 ก.พ. 62	50,000.00
นางใจ แยมงาม	256	1	5 ก.พ. 62	20,000.00
นางสี รุ่งทอง	83	8	5 ก.พ. 62	30,000.00

(2) ใบถอนเงินฝากออมทรัพย์ จำนวนเงินรวม 200,000.00 บาท ประกอบด้วย

ชื่อสมาชิก	เลขทะเบียน	กลุ่มที่	วันที่จ่ายเงินกู้	จำนวนเงิน (บาท)
นายดี ทองมาก	211	4	14 ก.พ. 62	120,000.00
นางพุ่ม ทรัพย์อนันต์	97	6	14 ก.พ. 62	80,000.00

➤ ผลการเปรียบเทียบยอดรวมรายละเอียดลูกหนี้เงินกู้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นรายตัวกับบัญชี ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 ปรากฏว่า ถูกต้องตรงกัน

➤ ผลการสอบทานลูกหนี้ เงินรับฝากและทุนเรือนหุ้นของสมาชิก พบข้อสังเกต ดังนี้

(1) ลูกหนี้ จำนวน 3 ราย ซึ่งมีเอกสารไม่ครบถ้วนข้างต้น พบว่า ลูกหนี้ดังกล่าวปฏิเสธหนี้ จึงให้จัดทำบันทึกถ้อยคำไว้เป็นหลักฐาน

(2) เงินรับฝาก จำนวน 2 ราย ที่ไม่มีใบถอนเงินฝากข้างต้น สมาชิกปฏิเสธการถอนเงินฝาก จึงให้จัดทำบันทึกถ้อยคำไว้เป็นหลักฐาน

(3) ผลการสอบทานลูกหนี้และเงินรับฝากกับสมาชิก ณ วันที่ 31 มีนาคม 2562 จำนวน 797 ราย จำนวน 17,795,116.74 บาท พบว่า ลูกหนี้จำนวน 679 ราย จำนวน 7,925,432.57 บาท ปฏิเสธหนี้

ทั้งนี้ ได้แนะนำให้สหกรณ์ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหาผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ข้อสังเกตดังกล่าว นายทะเบียนสหกรณ์ได้ออกคำสั่งที่ กษ 04 ลย/862 ลงวันที่ 18 เมษายน 2562 ให้คณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์แก้ไขข้อสังเกตตามมาตรา 22 (1) และที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการ ครั้งที่ 14 วันที่ 30 เมษายน 2562 มีมติแต่งตั้งกรรมการ จำนวน 3 คน สอบสวนข้อเท็จจริงและแก้ไขข้อสังเกตตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน ดังนั้น เพื่อให้สามารถจัดทำงบการเงินให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและนำเสนองบการเงินต่อที่ประชุมได้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด สหกรณ์ต้องดำเนินการแก้ไขข้อสังเกตตามคำสั่งนายทะเบียนสหกรณ์ข้างต้นโดยเร็ว

2. ด้านการดำเนินธุรกิจ

➤ ผลการตรวจสอบหนังสือสัญญาเงินให้กู้ระยะสั้น การอนุมัติและการค้ำประกันของสมาชิก 3 ราย ซึ่งไม่มีใบรับเงินกู้ระยะสั้น รวมทั้งไม่มีการอนุมัติเงินกู้ในรายงานการประชุมคณะกรรมการเงินกู้ และปรากฏว่า มีการอนุมัติเงินกู้สูงกว่าวงเงินที่ระเบียบกำหนด จำนวน 10 ราย เป็นเงิน 80,000 บาท อย่างไรก็ตาม มีการจัดทำสัญญาเงินให้กู้ครบถ้วนตั้งนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการควบคุมภายในที่ดีสหกรณ์ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกำหนด

➤ จากการสังเกตการณ์การปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายในด้านการเงินรับฝาก พบว่า เจ้าหน้าที่เงินรับฝากทำหน้าที่รับเงินฝาก จ่ายคืนเงินรับฝาก ช่วยสมาชิกเขียนใบส่งเงินฝากและถอนเงินฝากเป็นครั้งคราว ลงบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่เงินรับฝาก นอกจากนี้ ได้สอบถามผู้จัดการแล้ว พบว่า บางครั้งเจ้าหน้าที่เงินรับฝากยังออกไปรับฝากเงินนอกสถานที่ซึ่งระเบียบว่าด้วยการรับฝากเงินของสหกรณ์กำหนดให้รับฝากเงิน ณ ที่ทำการของสหกรณ์เท่านั้น

➤ มีการรับฝากเงินจากบุคคลภายนอก ซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบของสหกรณ์ว่าด้วยการรับฝากเงินจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น

ได้แนะนำสหกรณ์ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกำหนด อย่างไรก็ตาม กรณีสหกรณ์ประสงค์จะให้บริการสมาชิกโดยรับฝากเงินนอกสถานที่ ควรกำหนดระเบียบให้ครอบคลุมการบริการดังกล่าวด้วย

(ลงชื่อ) กรกนก วรเดช

(นางสาวกรกนก วรเดช)

ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เลย

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

วันที่ 27 กันยายน 2562

2. กรณีไม่สามารถตรวจสอบได้

ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีไม่สามารถตรวจสอบบัญชีใด ๆ ได้ อาจเนื่องจากหาที่ตั้งสำนักงานไม่พบ ติดต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์เพื่อนำเอกสารหลักฐานและสมุดบัญชีมาให้ตรวจสอบไม่ได้ หรืออื่น ๆ ให้ผู้สอบบัญชีจัดทำเฉพาะรายงานผลการตรวจสอบบัญชีเพียงอย่างเดียว โดยรายงานสาเหตุที่ไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้และให้แนบหลักฐานเท่าที่จัดทำได้ เช่น บันทึกข้อเท็จจริง หนังสือนัดหมายการตรวจสอบ บันทึกการติดตาม เป็นต้น เพื่อเป็นหลักฐานประกอบ

รูปแบบรายงานผลการตรวจสอบบัญชี : กรณีไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้

<p>รายงานผลการตรวจสอบบัญชี สหกรณ์.....จำกัด จังหวัด..... สำหรับปีสิ้นสุดวันที่.....ถึงวันที่..... ① .....</p> <p>เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์</p> <p>ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์.....จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่..... นั้น ข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบดังกล่าวได้ เนื่องจาก.....(ระบุสาเหตุ)..... ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ดำเนินการติดตามจนถึงที่สุดแล้ว..... รายละเอียดปรากฏตามเอกสารหลักฐานที่แนบมานี้</p> <p style="text-align: right;">(ลงชื่อ)..... (.....) ผู้สอบบัญชีสหกรณ์</p> <p>ที่ตั้งสำนักงานของผู้สอบบัญชี โทร. .... วันที่.....</p>
--

① ปีทางบัญชีที่ตกค้างปีแรก ถึง ปีปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 22 รายงานผลการตรวจสอบบัญชี

กรณีไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้

รายงานผลการตรวจสอบบัญชี
สหกรณ์ประชาชนบ้านพะไล จำกัด
จังหวัดอุดรธานี
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562

เสนอ อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตามที่อธิบดีกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ประชาชนบ้านพะไล จำกัด สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2562 นั้น ข้าพเจ้าไม่สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ดังกล่าวได้ เนื่องจากสหกรณ์ย้ายที่ตั้ง และไม่สามารถติดต่อคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ได้ ส่งผลให้สหกรณ์ตกค้างการตรวจสอบบัญชีถึงปัจจุบัน รวม 9 ปี

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ดำเนินการติดตามจนถึงที่สุดแล้ว โดยเดินทางไปยังที่ตั้งของสหกรณ์ตามที่จดทะเบียนในข้อบังคับส่งหนังสือถึงประธานกรรมการสหกรณ์ทางไปรษณีย์ตอบรับ ติดต่อสหกรณ์จังหวัด เพื่อขอให้ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลสหกรณ์ดังกล่าวช่วยประสานงานกับสหกรณ์ รายละเอียดปรากฏตามเอกสารหลักฐานที่แนบมานี้

(ลงชื่อ) รติรส ใจสงบ
(นางสาวรติรส ใจสงบ)
ผู้สอบบัญชีสหกรณ์

สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์อุดรธานี
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
วันที่ 26 กันยายน 2562

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง :

สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 700 (ปรับปรุง) การแสดงความเห็นและการรายงานต่องบการเงิน.
สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของ
ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต.

สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 705 (ปรับปรุง) การแสดงความเห็นแบบที่เปลี่ยนแปลงไป
ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต.

สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 706 (ปรับปรุง) วรรณคดีข้อมูลและเหตุการณ์และวรรณคดีเรื่องอื่น
ในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต.

สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 710 ข้อมูลเปรียบเทียบ - ตัวเลขเปรียบเทียบและงบการเงิน
เปรียบเทียบ.

สภาวิชาชีพบัญชี. มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 570 การดำเนินงานต่อเนื่อง.

สภาวิชาชีพบัญชี. เรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัท.

ณัฐเสกข์ เทพหัสดิน. เอกสารประกอบการอบรม การจัดทำรายงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
กันยายน. 2560.

นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะและคณะ. อ่านและเขียนรายงานของผู้สอบบัญชี. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส. กรุงเทพฯ
เมษายน. 2560.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. คู่มือการจัดทำรายงานการสอบบัญชีสหกรณ์. กุมภาพันธ์. 2557.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. การวิเคราะห์งบการเงินสหกรณ์. มกราคม. 2560.

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. การเปลี่ยนรูปแบบรายงานการสอบบัญชีใหม่. กันยายน. 2560.

เว็บไซต์ :

สภาวิชาชีพบัญชี. <http://www.tfac.or.th>

CALL CENTER 0 2016 8888 ต่อ 3402 – 3407

www.acssec@cad.go.th

กลุ่มมาตรฐานการสอบบัญชี